

LA MEMÒRIA
DELS DIES

**Josep Tarradellas
i Rafael Tasis**

Estrictament confidencial

**Pròleg i edició a cura de
Francesc Foguet i Boreu**

X
VIENA
EDICIONS

APÈNDIX DOCUMENTAL

Índex

<i>Nota liminar</i> -----	6
I. DOCUMENTACIÓ DE JOSEP TARRADELLAS	
I.1. Articles, declaracions i missatges -----	6
I.1.1. Catalans -----	6
I.1.2. Retrobem-nos -----	9
I.1.3. No ens apartem del nostre camí -----	11
I.1.4. Una fita -----	13
I.1.5. Noves realitats, nous deures! -----	16
I.1.6. Afrontem els esdeveniments! -----	16
I.1.7. Inútils indignacions -----	18
I.1.8. Catalans -----	21
I.1.9. Un exemple a seguir -----	24
I.1.10. Pel nostre recobrament -----	26
I.1.11. Missatge del president de la Generalitat a l'exili -----	28
I.1.12. El greu perill -----	33
I.1.13. Nova ruta a seguir -----	38
I.1.14. El nostre pensament -----	45
I.1.15. Catalans, això mai! -----	48
I.1.16. El president Irla -----	56
I.1.17. Missatge als delegats i a les delegacions de la Generalitat a l'interior de Catalunya i a l'exili -----	60
I.1.18. Missatge de l'honorable president de la Generalitat al poble de Catalunya -----	65
I.1.19. Cal que tots hi siguem presents -----	80
I.1.20. Lletra adreçada al president del Parlament català -----	83
I.1.21. Lletra adreçada a la Delegació de la Generalitat a la República Argentina -----	89

I.1.2. Catalans -----	95
I.2. Entrevistes -----	97
I.2.1. El president de la Generalitat, a Mèxic -----	97
I.2.2. Declaracions del president -----	101
I.3. Estrictament confidencial (maig de 1963) -----	110
I.4. Breu currículum oficial -----	144
 II. DOCUMENTACIÓ DE RAFAEL TASIS	
II.1. Acta de constitució del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana -----	149
II.2. Bases de la Federació Nacionalista Republicana de Catalunya -----	156
II.3. El problema de la successió -----	159
II.4. La presidència de la Generalitat -----	166
II.5. Secretariat d'Orientació Catalana. Bases per a una entesa prèvia per realitzar una tasca política d'orientació -----	172
II.6. A Sa Santedat Pau VI -----	175
II.7. Informe sobre el XXXIV Congrés del PEN Internacional celebrat a Nova York del 12 al 18 de juny de 1966 -----	185
II.8. Versions del sumari de <i>Carta a un exiliat català</i> , de Rafael Tasis -----	188

Nota liminar

Com a apèndix a l'epistolari entre Josep Tarradellas i Rafael Tasis, hem transcrit una tria molt selecta de la documentació relativa a tots dos que abraça l'arc cronològic en què es van cartejar. En el cas de Tarradellas, les fonts de premsa (les revistes *Catalunya*, de Buenos Aires, i *La Nova Revista*, de Mèxic) les hem consultades a la Biblioteca del Pavelló de la República; el dossier intitulat «Estrictament confidencial (maig de 1963)» prové de l'Arxiu Rafael Tasis i Marca que custodia la Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona, i el *Butlletí d'Informació* de la Generalitat de Catalunya i la resta de documents transcrits es troben dipositats a l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià del monestir de Santa Maria de Poblet. Pel que fa a Tasis, llevat del document «La presidència de la Generalitat» i de la versió 2 de *Carta a un exiliat català*, que formen part del fons Rafael Tasis i Marca de l'esmentat arxiu de Poblet, tots els altres papers es conserven al fons tasià de la UAB.

I. DOCUMENTACIÓ DE JOSEP TARRADELLAS

I.1. Articles, declaracions i missatges

I.1.1. Catalans

Catalans,

En adreçar-me per primera vegada a tots vosaltres, he de retre el meu profund homenatge a la memòria de tots aquells que han donat llur vida per mantenir-se fidels a la nostra Catalunya, a tots aquells que lluiten i a tots els altres que en sofreixen. Vull dir-vos també que el càrrec i la responsabilitat amb què he estat honorat els exerciré seguint l'exemple d'aquells catalans que han representat, en la nostra vida nacional, el pensament i l'anhel de tots nosaltres: els presidents Enric Prat de la Riba, Francesc Macià, Lluís Companys i Josep Irla.

Catalans,

Quan els pobles aspiren a la seva llibertat, saben que la primera condició que s'han d'imposar és la d'unir-se al voltant d'un pensament i d'una acció que la faci possible.

Saben també les causes per les quals han perdut els drets i els deures que els obliguen a realitzar l'obra que ha de portar-los a viure lliurement i a trobar una pau i un benestar que desconeixen.

Aquesta és la situació en què viu la nostra Catalunya. És inútil, doncs, que es vulguin oblidar aquests principis i aquestes realitats.

Sovint, la nostra passió i el nostre afany d'un demà millor ens fan creure que les nostres crítiques o les nostres aspiracions són les més justes. Però aquest estat d'esperit

és negatiu i l'hem d'eliminar, si realment desitgem fer tasca positiva.

No es tracta, ara, de si tenim o no raó a judicar el passat o el present, no es tracta tampoc de veure si les nostres aspiracions són les úniques que poden prevaler; es tracta de quelcom de més senzill, però més essencial. És de saber si volem o no, d'una manera efectiva, ésser un poble capaç de comprendre la situació en què ens trobem i si realment som els adversaris del règim que ens domina i volem anar pel camí de la victòria.

Hem de tenir també present que les nostres angoixes i les nostres nobles ambicions no comencen ni acaben en nosaltres. Per tant, ens obliguen a crear un ampli i generós esperit de conciliació i de convivència. I, al mateix temps, que no solament hem de lluitar contra la dictadura que ens té sotmesos, sinó que tothora hem de recordar que tenim enfront nostre tots aquells que l'ajuden i que pretenen consolidar-la permetent que pugui continuar l'obra de destrucció de tots els valors morals i espirituals que tantes i tantes generacions havien forjat.

Aquesta trista i evident constatació ens diu com és urgent i necessari que no ens deixem portar per cap passió partidista que enterboleixi la nostra fita, sinó que solament ens ha de guiar la voluntat d'esperonar cada dia més el nostre delit de lluita, dintre d'una àmplia unitat d'acció que faci possible la llibertat del nostre poble i el restabliment de la República.

Catalans,

Que ningú no es faci la il·lusió de creure que la situació del nostre poble és un de tants episodis dramàtics que ha viscut a través la seva història. No, és el més greu i el més difícil a superar. És per aquesta crua veritat que cal que Catalunya, com altres vegades ha fet, provi que no li manca el seny ni el

patriotisme. I, per tant, d'una manera serena i clara i amb una voluntat disposada a fer tots els sacrificis que calguin, hem de demostrar, una vegada més, que el nostre poble és el de sempre; que som els capdavanters d'una acció que farà triomfar els nostres ideals, que comparteixen tots els que estimen la llibertat.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Neuilly-sur-Seine
27 de desembre de 1954

Josep Tarradellas, «Catalans», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 1 (gener de 1955), p. 1-2. Publicat amb el títol d'«Al·locució del president de la Generalitat», a *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 15 (març de 1955), p. 3, i reproduït de manera íntegra a Josep Benet, *El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988)*, Barcelona, Empúries, 1992, p. 52-53.

1.1.2. Retrobem-nos

Diem i repetim constantment que els catalans som gent de seny. Que les nostres aspiracions, sense renunciar a la passió que hi posem, es mouen sempre dins d'un ampli esperit de comprensió i d'un sentit de la realitat. Per això, sovint, les nostres inquietuds tenen un contingut i un to que ens permet ésser els capdavaners i els impulsors de tota acció renovadora i constructiva. Però, si aquest judici ha estat just en moltes ocasions, des de fa un temps hem de constatar que, en l'ordre polític, hi ha certes desviacions que ens contradiuen.

És evident que ara existeixen algunes raons que fan que tinguem certs motius per admetre aquesta realitat. Però això no justifica actituds i posicions que s'aparten de la nostra vida política i dels nostres ideals. És necessari, doncs, si volem retrobar-nos dins d'una línia d'acció eficient, que ningú no es deixi portar per il·lusions desmesurades, ni per pessimismes excessius, tot procurant no oblidar en cap moment que hem de treballar primordialment per crear un clima de franca convivència, per tal d'arribar més endavant a accions veritablement positives.

Com hem dit altres vegades, per aconseguir-ho, cal, al nostre entendre, que per damunt de tot fem un esforç per comprendre la nostra situació i tots els problemes que existeixen per resoldre-la, sense deixar-nos portar, sobretot, per res que no sigui la ferma voluntat d'acomplir uns deures i de mantenir una fidelitat al servei de tot allò que cadascú de nosaltres representa. Si ho volem aconseguir, cal començar per rectificar procediments i concepcions que no s'adiuen amb les possibilitats que tenim. Hem d'eliminar, així mateix, tot allò que tendeixi a desfer una acció que no es mogui dins d'una estricta claredat, és a dir, una política que tingui en compte, com a premissa, acceptar la diversitat de responsa-

bilitats i d'ideals que són presents en el nostre poble. No hem de fer res que tendeixi a produir i, després, mantenir possibles divergències entre nosaltres per problemes que fan referència a la política espanyola o internacional, car els catalans tenim un deure que és el més apremiant de tots: alliberar Catalunya!

Cal, doncs, malgrat que en aquests darrers temps s'hagin produït moviments divergents en la lluita de la nostra política, naturals, si tenim en compte els fets que els han promogut, que retrobem el seny necessari per comprendre que no més sortirem victoriosos si tenim en compte que solament ens han d'impulsar el neguit de l'acompliment dels nostres deures i no pas els dels altres.

Josep Tarradellas

Josep Tarradellas, «Retrobem-nos», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 2 (febrer de 1955), p. 1-2.

1.1.3. No ens apartem del nostre camí

Una de les més fortes temptacions que es produeixen en els pobles, quan es troben en una situació com la nostra, és la de buscar i obtenir el major nombre de possibilitats per realitzar una acció encaminada a agrupar al seu voltant el màxim de col·laboracions i ajuts per tal d'anar estructurant-les en pla de fecundes realitzacions. Emportats, doncs, pel neguit de resoldre ràpidament els seus propis problemes, sovint veiem que es demanen o s'accepten amistats que més tard es repudien. És evident que el més ampli conjunt de forces al voltant d'una acció que tendeixi a restablir la llibertat i el benestar del poble sempre és necessari, però cal que els homes que senten llur pròpia responsabilitat no es deixin portar en cap moment per l'error de desviar-se d'una línia política que ha d'ésser, ara com ho fou abans, immutable.

Cal que el neguit comprensible de crear una unitat d'acció no faciliti la confusió dels nostres propis ideals ni de la nostra conducta. Tenir aliats i amics que ens ajuden està molt bé i és necessari, però cal evitar, en tot moment, que aquests influeixin excessivament en els nostres deures i propòsits. Més val que al voltant nostre siguem al començament pocs, però ben decidits a no oblidar el que nosaltres representem, que aplegar d'ací i d'allà elements o organitzacions heterogènies que no es mouen dins d'una disciplina catalana o que llur passat el fa incompatible, avui com demà, a tota acció de conjunt. Aquells que a Catalunya en els moments més greus es posaren violentament contra les nostres institucions, no poden tenir, ara per ara, l'esperança d'estar al costat dels qui en cap moment no hem deixat de posar, per damunt de les nostres conviccions polítiques, la lleialtat a la voluntat que el nostre poble, lliurement, es va donar.

A aquells altres que han creat escissions en llurs organitzacions i que creuen que nosaltres hem d'ésser un suport

per consolidar llurs febleses o lluites de tendència, també els hauríem de dir que no es facin il·lusions, si pensen que els partits polítics i organitzacions patriòtiques catalanes han d'avaluar llurs anhels, els quals segurament són molt respectables, però que estan al marge de les nostres responsabilitats.

El pitjor que podria passar, al nostre entendre, fóra que per comoditat o per covardia no tinguéssim la lleialtat de dir en cada moment què és necessari. Si els uns i els altres volem fer quelcom de positiu, que ningú no es deixi influenciar per una visió esquifida o massa personal del que ha d'ésser aquesta gran acció de conjunt de totes les forces catalanes.

Estem segurs que, malgrat totes les dificultats, a no tardar, es realitzarà. Però, per endavant, perquè ningú no caigui en optimismes excessius, creiem que solament reeixirà si la promou un sentiment i després una acció que no s'aparti de la línia que està obligat a seguir tot poble que aspira a afirmar la seva consciència nacional i la seva voluntat de fer-la triomfar.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «No ens apartem del nostre camí», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 3 (març de 1955), p. 1-2.

I.1.4. Una fita

Els pobles que solament volen viure de llurs victòries i del prestigi del passat cometen sempre greus errors. Sofreixen, per tant, irreparables dissorts.

Avui, però, nosaltres no podem oblidar el passat. Com que és fet de realitats i d'il·lusions, d'alegries i d'angoixes, ell ens diu que la diada del 14 d'abril de 1931 és una fita de la lluita sostinguda pel nostre poble per reconquerir les seves llibertats perdudes dos segles enrere.

El record emocionant d'aquesta diada històrica i l'esperança d'un demà millor ha d'esperonar tots els catalans a lluitar cada dia amb més braó, amb el convenciment que la nostra raó farà triomfar aviat els nostres ideals.

Que la gesta del nostre primer president Macià perduri en nosaltres, perquè mai no deixem de tenir present que solament amb el sacrifici i amb una voluntat indomable podrem veure realitzats els nostres anhels d'alliberar la pàtria.

Josep Tarradellas, «Una fita», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 4 (abril de 1955), p. 2.

1.1.5. Noves realitats, nous deures!

Davant del fet que cada dia que passa el món s'encamina cap a uns nous viaranys que forçosament porten els resultats d'una millor entesa internacional, cal que ens esforcem a comprendre aquesta nova situació i les conseqüències que naturalment tindrà en relació amb el règim del general Franco.

Fóra, per tant, un greu error de no tenir en compte aquesta evolució. També seria imperdonable que ens entossudís-sim a no voler veure certs fets i tendències que, de mica en mica, es van produint. Si els tenim presents, és evident que hauríem de preveure que, a no tardar, en sofrirem i, a la vegada, disminuiran, en certs aspectes, les nostres possibilitats de guanys efectius. La política de pensar que, perquè tenim raó i la nostra causa és justa, els altres ens han de resoldre els nostres problemes i les nostres angoixes, és una concepció que hem d'eliminar del nostre pla d'acció. L'anti-franquisme ha viscut massa sovint de la creença que els nostres anhels trobarien un ajut en aquells pobles que, en certs aspectes, comparteixen els nostres ideals. És evident que molts d'ells ens han prestat i ens atorguen un escalf i una simpatia que no podem oblidar. Però d'això a fer-nos la il·lusió que aquests pobles, sense demostrar-los el que nosaltres som capaços de realitzar, tenen el deure de preocupar-se de la nostra lluita, francament és més que un error.

Per tant, no ens cansarem mai de repetir que els catalans, tant els que es troben a Catalunya com escampats arreu del món, no es deixin emportar per problemes o per les ambicions que els altres puguin tenir. Per triomfar, és indispensable, com ho hem dit altres vegades, que no ens desviem del nostre camí i, també, que tots els qui de prop o de lluny sofrim el règim franquista, siguem conseqüents amb la nostra fidelitat a un passat sense el qual, forçosament, no és possible d'aconseguir un present millor.

Voler prescindir de la realitat de cada dia, no tenint en compte que tots els pobles tenen una política, que només poden menar-la endavant si s'orienten exclusivament vers llurs necessitats i ambicions, és condemnar-se al fracàs constant. Cal, per amarga que sigui la nostra situació, que pensem tothora –ajustant-hi la nostra actuació– que solament triomfarem si bandegem del nostre pensament i de la nostra acció tot el que no s'adigui d'una manera estricta amb els nostres problemes i la manera de resoldre'ls. Si no és així, per a molts podrà ésser un passatemps que els pot ploure o interessar, però que està formalment renyit amb els deures que tots tenim envers el nostre poble.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Noves realitats, nous deures!», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 5 (maig de 1955), p. 1-2.

1.1.6. Afrontem els esdeveniments!

Davant de certs desigs, desviacions o influències que tendeixen a fer oblidar el que ha estat i representa per a Catalunya la monarquia espanyola, hem de dir de nou que és un error, o una manca de sentit polític, de creure que aquesta darrera té una posició diferent a la del seu passat i que la seva sort no està lligada a la vida del règim franquista.

També sovint hem manifestat les nostres inquietuds per les conseqüències que forçosament haurem de suportar arran de la política que es desenrotlla al Mediterrani i de l'ajut militar i econòmic que aporten els Estats Units a la dictadura del general Franco.

Les últimes declaracions del pretendent espanyol vénen a confirmar unes inquietuds sobre les quals, al nostre entendre, ningú no hauria de deixar de pensar. Aquests darrers temps, a més, ha sorgit un altre factor que hem de considerar: la política de coexistència en el món, que cada dia que passa guanya noves batalles i que ens pot donar sorpreses desagradables en l'ordre estrictament peninsular. Si a tots aquests dels nostres problemes hi afegim que el règim franquista no arriba a aconseguir la confiança del poble espanyol, el qual no veu com i de quina manera pot eliminar l'angoixa del present i de l'esdevenidor, és evident que no podem seguir actuant com fins ara hem fet.

Totes aquestes inquietuds i anhels, que cada dia esdevenen més angoixosos, ens obliguen a plantejar-nos la revisió i la rectificació de la nostra línia de conducta i a prendre aquelles resolucions necessàries, per greus que siguin, per tal de provar que som capaços d'acceptar les responsabilitats que els moments actuals ens dicten.

Altrament, si ens deixem portar o influir per l'optimisme petulant o interessat d'aquells que no volen fer res de positiu, de mica en mica, els qui no vulguin veure i acceptar

aquestes realitats s'aniran desarrelant de la vida del nostre poble i acabaran per ésser-ne estranys.

Sense imaginació i audàcia, sense el fervorós deler de lluitar en tots els terrenys per la nostra causa, si no volem admetre uns fets, ens plaguin o no, que són més forts que nosaltres mateixos, estem abocats a veure'ns reduïts a l'expressió dels sentiments d'un passat que recordem amb enyorança, però insuficients com a compliment del nostre deure.

Per impossibilitar-ho, seguim creient que hem d'afrontar els esdeveniments, en lloc de deixar-nos portar per ells, i emprendre de nou el camí que Catalunya sempre ha seguit.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Afrontem els esdeveniments», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 6 (juny de 1955), p. 1-2. Publicat també a *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 21 (setembre de 1955), p. 12.

1.1.7. Inútils indignacions

És difícil, per no dir quasi impossible per a molts, comprendre la significació dels acords de la darrera assemblea de l'Organització de les Nacions Unides (ONU). Sembla talment que no vulguem veure la nostra actual situació i, per tant, no realitzar en els nostres esperits el perquè de les nostres decepcions.

Si volguéssim meditar d'una manera més objectiva, tot i sentint tristesa per certes evolucions i per la manca de fidelitat a les promeses fetes, veuríem que aquells acords són el resultat d'una evolució que fa temps que es realitza dintre de l'àmbit de la política internacional i que està canviant profundament tot un passat.

Al mateix temps, ens donaríem compte que, en lloc de buscar posicions més avantatjoses per a la nostra causa, cada dia ens entossudim més a no voler acceptar certes raons i necessitats que els pobles tenen per dirigir la seva pròpia política. Ens plagui o no, en tot moment hem de tenir en consideració que aquesta gairebé sempre és filla de la seva situació geogràfica, de vetllar per la seva seguretat i per la defensa dels seus interessos.

Davant d'aquests principis elementals de tot Estat, nosaltres hi oposem un pensament i una acció negativa, car aquesta és produïda no per la nostra reflexió, sinó pels nostres sentiments ferits, però incapaços de veure que, si la nostra acció no té en compte la realitat de cada dia i les conveniències de cada hora, la seva inutilitat és perfecta.

Tots sabem que no cal solament tenir raó per triomfar. Cal tenir també present que mai no s'ha guanyat cap causa noble volent desconèixer quins són els interessos morals i materials en què es mouen els adversaris i fins i tot els que es diuen –i tal vegada ho són– amics nostres.

El que cal, doncs, és que evitem de confondre els nostres sentiments amb els nostres deures i els nostres deures

amb les conveniències dels altres. Per tant, crec que, en lloc de sentir-nos vexats i prendre una actitud de rebec inconformista a tot, seria millor que a hores d'ara preveiéssim ja el que forçosament s'esdevindrà a conseqüència de la intervenció directa a l'ONU, com d'altres organismes internacionals, de l'Espanya que governa el general Franco.

Totes les protestes, tots els llibres i propagandes fets i que encara es volen fer per explicar el que som i el que volem, hem de tenir el coratge de dir que molt sovint són inútils i fins i tot algunes vegades contraproductius. El món ja sap el que hem estat i el que ara representem i volem i, si Espanya ha entrat a l'ONU és perquè aquesta, per damunt de justificacions que no podem creure, considera el règim franquista com consolidat i, si algun Estat no ho creu així, hem de pensar que les seves conveniències l'obliguen a acceptar la conveniència dels altres.

Nosaltres estem plenament convençuts que el règim franquista cada dia es disgrega més i més, però demostrar-ho no és criticar i menysprear aquells que, malgrat tot, són amics nostres i que, si tal vegada els demostréssim com són exactes els nostres judicis i la nostra força i, al mateix temps, tinguéssim una política ben definida, possiblement els facilitaríem els seus desigs d'ajudar-nos més eficientment.

Durant aquest any, he dit sovint com era de greu, en l'ordre internacional, la nostra situació. Crec que l'any que anem a començar encara ho serà més. Per tant, al meu entendre, l'única posició que tenim és la d'eliminar de nosaltres tota actitud que no tingui present el que ha esdevingut i el que ens pot esdevenir. Per altra banda, cada dia que passa estic més convençut que ens anem acostant al moment en què solament serem escoltats si l'entesa de tots nosaltres, i la violència, posen de nou davant del món el fet que els

pobles d'Espanya no volen acceptar de viure dintre un règim polític i social incompatible amb la dignitat humana.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Inútils indignacions», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 10 (novembre-desembre de 1955), p. 1-2.

I.1.8. Catalans

Catalans:

Poques vegades com ara he cregut necessari demanar-vos, per damunt de les nostres naturals divergències, filles de les inquietuds i angoixes, que sapiguem trobar coincidències que ens permetin de reconstruir la nostra Catalunya.

Cal, en primer lloc, per obtenir-ho, que cada un de nosaltres ofegui dintre seu tot allò que ens separi i ens impossibiliti de crear una nova etapa de la nostra vida nacional que ens faci viure sense odis i en un clima de pau, exemple de seny i patriotisme per a les generacions que vindran i per a nosaltres mateixos.

Bandegem també tot el que no faci possible un franc parlar. No amaguem la veritat de les nostres defallències ni de les nostres nobles ambicions. És preferible arribar a lleials no coincidències –que poden facilitar acords en el futur– que obtenir-les per l'adulació o la covardia.

Són aquests principis –que he mantingut i he defensat sempre– que avui, en adreçar-me a vosaltres, voldria que tinguéssiu presents i que veiéssiu, en el meu pensament i propòsits, només un fervent desig d'aportar tot el sentit de responsabilitat de la meva representació a la tasca que ens pertoca: la de veure lliure el nostre poble.

Que el record viu de la nostra terra als que en som lluny, i l'explicable devoció dels qui hi viuen per certes tradicions i manifestacions de la vida ciutadana, no ens deformi, als uns ni als altres, l'objectiu essencial dels nostres deures. Ni que els optimismes desmesurats, que amaguen febleses, ens impedeixin de tenir present que Catalunya viu els moments més greus de la seva història.

És evident que l'enfonsada ha estat més profunda que la de 1714, però ara tenim la certesa que les possibilitats de triomf

són més favorables i cada dia esdevenen més clares. No solament perquè les circumstàncies polítiques i socials són distintes, sinó també perquè el nostre poble resisteix amb més vigoria les persecucions i sap que no pot ésser vençut.

No oblidem tampoc el fet que a Espanya existeix una decidida i ferma voluntat de reconquesta de les seves llibertats perdudes.

Tinguem igualment en compte que el món gira avui entorn d'unes ideologies i és somogut per un desvetllament ben precís que influeixen i cada dia influiran més i més sobre aquells pobles que, com el nostre, no accepten de viure al marge d'una civilització que, malgrat tot, avança pel camí del benestar i de la pau.

La nostra renaixença, doncs, no serà aquesta vegada ni lenta ni descoratjadora. Davant d'aquest convenciment i, si no volem caure dintre de l'òrbita dels pobles que es resignen a viure de tradicions i esplais folklòrics, cal que no deixem de costat els deures que comporta la nostra acció política. Aquesta no pot ésser desdibuixada o afeblida per res que minimitzi les aspiracions de veure una Catalunya sobirana dels seus destins, però tenint present, tothora, que no hem de defugir cap responsabilitat, per greu que sigui, per resoldre els nostres problemes polítics, econòmics i socials.

Al mateix temps, sapiquem que els esmentats problemes no permeten desviacions inconscients o intencionades, car aquestes sempre engendren confusions que disgreguen tota acció i a l'ensem allunyen la victòria.

Em sembla, també, que el bon seny ens hauria de fer veure la transcendència del capgirament que representen els darrers esdeveniments internacionals en relació amb molts aspectes de la política peninsular. No preveure els que s'apropen, crec que fóra imperdonable, car és possible que aquests continuïn progressant per un camí pel qual forçosament influiran d'una manera molt viva el nostre esdevenidor. Voler desconèixer-los o menysprear-los seria un greu error.

Aquestes són, al meu entendre, les preocupacions cabdals que han de guiar la nostra acció. Tot esforç serà poc per comprendre-les i per arribar a una entesa que faci possible de portar a terme els nostres anhels.

Catalans:

És per imperatiu dels meus deures i per la confiança que m'ha estat atorgada que he procurat sempre treballar per tal de consolidar la nostra voluntat nacional, evitant tot el que impossibilités realitzar-la. Continuaré aquesta tasca, però crec que ja ha arribat el moment de plasmar-la en l'àmplia i generosa coincidència que a tots us demano.

Sé per endavant que els meus propòsits no són fàcils ni molt menys. Conec les dificultats que impliquen i en presento d'altres, però com que no he dubtat mai del patriotisme del nostre poble, ni del seu sentit de responsabilitat, vull creure i esperar que, per portar-los a terme, no em mancarà el suport de tots aquells que es mantenen fidels a la pàtria.

Per fer-me digne de la seva adhesió o del seu respecte, vull dir a tots els catalans, com a afirmació essencial d'aquest missatge, que no sóc incompatible amb cap afany encaminat a realitzar la meua ambició que Catalunya retrobi la seva llibertat i el seu benestar.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

París, 27 de febrer de 1956

Josep Tarradellas, «Catalans», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 11 (gener-febrer de 1956), p. 1-3.

1.1.9. Un exemple a seguir

Si en els moments més difícils i greus en què em pugui trobar per tal de complir els meus deures, si davant de les decepcions que tan sovint ens fa sentir el nostre exili, si la meva ferma voluntat de realitzar una obra eficient troba obstacles que semblen impossibles de superar, si per un moment em pogués sentir decebut i descoratjat, en recordar l'acollida i els resultats obtinguts durant la meva darrera estada a Mèxic, estic segur que aquest record em serviria per reafirmar amb més passió que mai la meva fe i la meva decisió de prosseguir la tasca de portar a cap els nostres ideals.

La profunda emoció que vaig sentir prop de tots els catalans de Mèxic, davant de la seva unitat i germanor, pel seu patriotisme i pel seu enlairat sentit de responsabilitat, és i serà per a mi un record inoblidable. Llur entusiasta adhesió a les nostres institucions, llur escalf a l'obra que realitzo i llur cordial encoratjament a la que tinc el deure de portar endavant, són per a mi la millor recompensa que podria desitjar.

Que ningú no cregui que ha estat planera la tasca llur d'aplegar al voltant de l'Orfeo Català sentiments, ideologies i temperaments tan diversos com són els dels catalans d'aquell país. Però llur tenacitat, llur esperit de sacrifici i llur ambició apassionada d'obtenir la més àmplia unitat entre ells, i realitzar-la, ha estat degut al fet que tothora han tingut present Catalunya i solament Catalunya. Per això han pogut plasmar llurs anhels i demostrar que llur acció de cada dia és un exemple a seguir.

D'un quant temps ençà, és evident la ressonància de l'obra constructiva i seriosa dels catalans que es troben lluny de la nostra terra i, cada dia que passa, té més forta repercussió en el nostre poble. Això és degut principalment al fet que el nostre exili s'ha donat compte que no podia continuar especulant solament amb il·lusions ni amb certs sentiments que

tots voldríem que fossin realitats. La situació angoixosa del nostre poble, la manca d'un pensament polític ben definit en l'àmbit de la política espanyola, com també l'evolució de la política internacional en relació amb el franquisme, fa que tots els catalans tinguem l'obligació de comprendre que no hi ha altra solució que, tot afirmant la nostra personalitat nacional, procurar deixar de banda tot allò que ens separi per tal que les coincidències en una acció pel present i pel futur siguin l'única ambició que ens ha de moure. Dia vindrà que tots plegats haurem de lluitar per consolidar la nostra victòria, però ara el primer que hem de fer, és obtenir-la i no l'aconseguiem ni en serem mereixedors, si abans no som capaços de comprendre la nostra actual situació.

És per això que són admirables les realitzacions de tots aquells que, com els catalans de Mèxic, per damunt de tot partidisme, saben arribar a resultats ben positius per a la nostra causa. Tot em fa creure, doncs, que un ampli sentit de la realitat es va obrint el camí per on han de passar tots els nostres desigs encaminats a demostrar als nostres germans de Catalunya que estem en vigílies que un pensament i una acció de conjunt entre ells i nosaltres sigui ben aviat una realitat.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Un exemple a seguir», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 13 (maig de 1956), p. 1-2.

I.1.10. Pel nostre recobrament

Cada diada del 19 de juliol ens diu més clarament la raó de la nostra causa i de la nostra lluita i en nosaltres s'aferma més i més la fe en el nostre poble i el delit de fer triomfar els nostres ideals. Però també cada any que passa ens diu que no podem continuar mirant els problemes angoixosos que tenim sense tenir present que el temps i les noves generacions són cada dia més exigents.

Vint anys de lluites i sacrificis ens diuen alhora que aquells que no volen comprendre que cal i és urgent revisar certes posicions sofreixen un greu error, car persistir a continuar per camins que, per endavant, ja sabem que no ens portaran a bon terme és condemnar els seus propis esforços i solament realitzar una obra pertorbadora, malgrat la bona fe de molts d'ells.

És evident que ningú no pot oblidar el passat. Ningú no pot deixar d'ésser fidel als seus ideals i a les seves pròpies responsabilitats i ningú no pot ésser deslleial amb els partits i les organitzacions que han lluitat i encara combaten pel triomf dels seus principis i doctrines. Però entossudir-se a mantenir concepcions i tàctiques que el temps implacablement va esborrant, talment com si no es donessin compte de l'evolució constant de la vida i de les necessitats imprescindibles de cada poble, és una actitud que forçosament està condemnada al fracàs.

Al nostre entendre, com ja hem dit altres vegades, si els catalans volem aconseguir almenys tornar a ésser el que fórem, cal que tinguem el coratge i el patriotisme d'abandonar tàctiques i procediments que, si en el passat serviren eficientment, avui molts d'ells són un entorpiment o un fre a la tasca positiva que tenim el deure de portar endavant.

Sense passions que enterboleixin el bon judici, dels fets i dels homes, serenament, pensant tothora en Catalunya, ar-

ribarem a obtenir el que tots anhelem. En aquesta tasca difícil i, que en certs moments sembla impossible de superar, les nostres institucions no se'n separaran i estem segurs que aquestes obtindran resultats positius.

Cada dia que passa n'estem més convençuts, i l'estructura per la seva nova acció aconseguida gràcies al patriotisme de tots és prometedora de dies de lluita i també de joia.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Pel nostre recobrament», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 14 (juny-juliol de 1956), p. 1-2.

I.1.11. Missatge del president de la Generalitat a l'exili

Catalans:

Del meu viatge a Mèxic i dels pocs dies que he passat en aquell país acollidor, en vinc reconfortat, per la vida intensa-ment catalana que he pogut copsar-hi i per les mostres de respecte i d'adhesió a les nostres institucions que he rebut de tots els partits polítics i organitzacions, i de les personali-tats més rellevants de la vida catalana.

Aquesta actitud, que comparteixen també tots aquells catalans fidels a la pàtria que es troben tant a Catalunya com en altres països d'Europa i d'Amèrica, m'ha semblat exem-plar i confirma l'esperança en el nostre recobrament.

Durant aquests disset anys de trasplantament i d'enyorances forçades, cap sofrança no ens ha estat estalviada; ni les malvestats que han endolat la pàtria, ni el calvari que han patit els catalans, ni els trasbalsos de la guerra mun-dial, durant la qual tants de catalans han donat generosament llur vida pel triomf de la llibertat i de la justícia.

Entremig de tantes adversitats, la Generalitat ha repre-sentat tothora el principi de l'existència nacional de Catalu-nya –com correspon a un organisme estatutit per la voluntat del poble–, la noció del sentiment civil enfront de la facció opressora i arbitrària.

Davant de l'ocupació de Catalunya i la seva servitud, la Generalitat ha subsistit per la voluntat de milers de cata-lans escampats pels països del món lliure i per la fidelitat moral dels catalans de Catalunya oprimits. Les dissorts l'han enfortida, han fet de la seva vida accidentada un símbol: l'es-perança de la restauració nacional. Potser, perquè la fe so-vint reneix amb els revessos i tal vegada, també, perquè la fe reclama una doctrina, una tradició de sacrificis patriòtics, un sentiment del passat, una confiança en l'esdevenidor.

Condicions totes que contribuïren a la restauració de la institució cabdal de Catalunya. Condicions que tornen a viure ara i que no hi ha dubte que desarçonaran el règim que la suplanta. Car és possible que el terror endogali durant una defallença momentània, no ha estat mai la vocació de cap poble de viure sense justícia acceptant la imposició, en lloc de la norma persuasiva, i l'opressió, en lloc del consentiment i del respecte.

Tot català sap prou bé que les dictadures manquen de mirament pels principis i pels drets; que són sempre una interrupció violenta dels corrents de la coincidència cívica que els països dignes d'aquest nom fan seus per viure lliurement. El refús a voler admetre l'evolució natural i inestroncable d'un poble sadoll d'un intens desig de viure no respon mai a una veritable doctrina, ni constitueix un pensament raonable, ans és només una passió d'obcecat.

Heus ací per què, al cap de disset anys, l'exaltació assimilista pot dir-se que ha estat un fracàs. Car Catalunya sent més que mai la necessitat de poder exterioritzar les formes del seu viure, que són liberals, democràtiques i republicanes. De què han servit, doncs, les persecucions a totes les manifestacions de la nostra vida nacional? Quin resultat s'ha obtingut posant obstacles a l'estudi i a la difusió de la nostra llengua? Què s'ha aconseguit interdint sovint el desenvolupament normal de la nostra indústria? Què han possibilitat els qui, apassionadament, han combatut les nostres inquietuds per resoldre aquells problemes econòmics i socials que cada dia es fan més greus i urgents? Aquest fracàs davant de la ferma voluntat del nostre poble ha demostrat que el remei, per consegüent, no rau en la imposició obcecada, ans bé en la comprensió i en la convivència, com s'esdevé pertot en el món civilitzat.

Així mateix, la passió i la improvisació, per manca de tot postulat, han disfressat, ajornant-los, problemes vitals a

l'existència del país. Car no solament no s'han resolt els que estaven en camí de solució en temps de la República, ans encara se n'han afegit de nous: el del règim, greus motius de desacord, com ho recorda la tradició espanyola, i tots els problemes econòmics i socials que no es resolen evitant-los, car són permanents i transcendeixen més enllà dels canvis de règim polític. Donada llur gravetat, avui ja prou manifesta, ningú no es pot fer la il·lusió de creure que seran resolts, tot d'un cop i en un sol dia, a la caiguda de l'autarquia espanyola. No podem oblidar la dependència d'aquests problemes a la realitat econòmica del món. L'economia, a desgrat de la diversitat de les necessitats, és una, com és una també la humanitat, malgrat les discriminacions racials.

No es tracta, però, de fer un balanç dels danys causats, sinó de dir als catalans, als de fora i de l'interior, que estem en unes hores de vigília i que és amb l'esforç de tots que torna a florir l'esperança. I que avançar pel camí de la reparació és trobar-nos aplegats al peu de la darrera conquesta, la de la institució fonamental, símbol de la unitat de Catalunya, encarnació de l'esperit de reivindicació nacional que ens agermana tots. Són les institucions que uneixen Catalunya a la seva tradició de vida nacional, les quals, pel sol fet d'existir, han salvat la continuïtat de les conquestes del nostre poble, reduint així el franquisme al seu veritable paper d'usurpador.

Salvar i mantenir, però, no és aturar, car en cap cas les institucions no significaran un obstacle davant de la realitat dels nous temps. Tota cosa viva evoluciona i avança. Interpretades així, doncs, en la fase actual, les nobles ambicions del nostre poble obliguen les institucions a tenir present aquesta realitat. Per consegüent, les reivindicacions nacionals de Catalunya no poden limitar-se a les formes fins ara contingudes en aquelles. Amb l'ajut d'una acció positiva assoleixen una nova validesa. Així desitgem servir els alts des-

tins de Catalunya i creiem interpretar correctament l'actual etapa d'un moviment de renaixença iniciat fa més d'un segle i que és irreversible.

Les institucions són i seran fidels a tot allò que ara representen, però que no s'hi vegi cap hipoteca a la futura voluntat del nostre poble, ans el punt obert a totes les conquestes com a través del temps sovint hem manifestat.

Heus ací perquè, avui més que mai, Catalunya té necessitat de cohesió i, en aquest sentit, la Generalitat deixaria d'ésser una representació viva si no encarnava la voluntat dels catalans. La veu de la nostra pàtria està cridada a fer-se sentir. Cap fracció no pot parlar en nom d'ella, sinó la institució que per la voluntat del poble representa tots els sectors. I, per tal com la Generalitat és el símbol de la continuïtat i tota solució, sense ella, equivaldria a una renúncia i a una discòrdia civil que disminuiria Catalunya en l'obtenció dels seus fins.

Posem, doncs, per damunt i per davant de tot, com una bandera, allò que ens és comú i acoblem-nos al seu entorn. Si no fossin més les coses que ens uneixen que les que ens separen, Catalunya seria tan sols un simple nom escrit als mapes geogràfics, i aquells que han lluitat i que han mort per Catalunya haurien donat la vida per no res.

Mentre les circumstàncies no canviïn, Catalunya ha d'ésser refeta pam a pam pels catalans que hi viuen. La tasca dels exiliats ha d'ésser doble: facilitar aquest treball a l'interior i mantenir constant la nostra protesta contra l'invasor i el règim assimilista que hi ha establert.

Els anys d'exili a l'exterior, convivint amb pobles més realistes i menys apassionats, i els anys de recolliment a l'interior, propis a la meditació, estem segurs que hauran creat un clima propici a la convivència espiritual i a una col·laboració efectiva. Només així podrem resoldre els vells problemes pendents i agreujats avui.

L'hora de l'alliberament s'acosta i cal que ens trobi preparats. Amb aquest esperit, després d'haver recollit el pensament i el consell d'amplis sectors de la vida catalana, tant de l'interior com de l'exili, hem pres les resolucions pertinents i de les quals solament donarem a conèixer aquelles que es puguin fer públiques. Les unes i les altres ens menaran a intensificar l'acció dins de Catalunya, indispensable en la tasca que ens ha de conduir al triomf.

Catalans:

No oblidem mai que tots units arribarem a obtenir allò que durant tants d'anys hem desitjat. Per a aquesta obra indispensable, Catalunya necessita de tots els seus fills: és massa petita per deixar-ne perdre cap; és prou gran perquè tots hi capiguem.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

En l'exili, juny de 1956.

Josep Tarradellas, «Missatge del president de la Generalitat a l'exili», *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 33 (setembre de 1956), p. 1-2.

1.1.12. El greu perill

Si cal recordar sempre amb emoció la diada del 14 d'abril, és evident que enguany hem d'afegir a aquest inoblidable record, un fervent desig i una resolta voluntat de no desviar-nos dels ideals, ni del camí que ens varen permetre proclamar la llibertat de Catalunya.

Els fets que durant aquests darrers temps han tingut lloc a casa nostra, i els que possiblement es produiran, ens obliguen a fer una especial atenció per tal de no caure en un desmesurat optimisme que podria fer minvar les possibilitats que existeixen per obtenir de nou els nostres propòsits. Tampoc no podem submergir-nos en el pessimisme d'aquells que voldrien el nostre suport per tal d'ajudar-los en una tasca que tendeix a afavorir les seves ambicions polítiques, que no són les nostres, ni molt menys.

Una estricta fidelitat als ideals de sempre, davant de la greu situació en què es troba el nostre poble, es fa més imperativa que mai. A l'obstinada adulació dels adversaris d'ahir i del futur, que ens volen convèncer que les nostres renúncies són i seran el millor mitjà per enderrocar el règim franquista, hem d'oposar-hi el nostre més categòric refús, car en cap moment no podem abandonar el que tant ens ha costat d'obtenir i que amb tants de sacrificis hem defensat. Si hi ha catalans que, de bona fe, creuen en la sinceritat d'intencions dels que representen un règim que durant segles ens ha tingut sotmesos, creiem que s'equivoquen lamentablement.

Hem dit sovint que no és possible substituir la dictadura del general Franco sense comptar amb aquelles forces que amb més o menys intensitat encara avui el sostenen. També hem manifestat que no veiem la possibilitat del triomf sense una acció unànime de tots aquells que sempre l'hem combatuda. Així mateix, que no devíem sofrir l'error de realitzar

una acció política que ens obligués a lluitar en diferents fronts, i que alguns d'ells fossin o es creguessin tan antifranquistes com nosaltres mateixos. Però, tot i mantenint avui aquest pensament, creiem que no tenim el dret de no ésser lleials amb nosaltres mateixos.

Els catalans hem de tenir constantment present que hem sofert massa per les nostres bones intencions envers els altres; que la nostra generositat ha estat pagada, sovint, amb el menyspreu de tot allò que més estimem; que els nostres sacrificis han despertat l'odi d'aquells que tenien més deures de reconeixença; que la nostra lleialtat ha estat considerada com un obligat deure, sense que meresquéssim la reciprocitat; que la confiança donada no ha estat corresposta i que solament s'ha tingut en compte el que representàvem quan ens han necessitat.

Els ja tradicionals mancaments dels nostres adversaris i dels que ens diuen, quan els convé, comprendre els nostres drets, ens obliguen a no deixar-nos emportar per impulsos o per sentiments que no tinguin en compte que Catalunya durant mig segle ha lluitat per fer de la nostra pàtria un poble digne del seu gloriós passat. No fórem, doncs, mereixedors de confiança si en aquestes hores dramàtiques i plenes d'esperança pel demà no sabéssim treure'n les conseqüències que s'imposen.

Per a nosaltres, doncs, la posició a mantenir tothora ha d'ésser clara i precisa. Aquesta consisteix a no renunciar en cap circumstància al nostre ideari nacionalista i per tant republicà, profundament arrelat en el nostre poble. Per donar més força a aquesta actitud, cal, però, que les nostres organitzacions polítiques en cap moment no deixin de considerar que Catalunya és una nació que aspira a governar-se per si mateixa i, per tant, han d'estar obligades a actuar com a partits de disciplina catalana, car el contrari fóra minimitzar la nostra personalitat nacional i, a la llarga, esdevenir

apèndix dels partits polítics de fora de Catalunya, fet que seria renunciar als drets que ningú no ens pot negar.

Aquesta és, al nostre entendre, la principal premissa que cal que tinguem fonament arrelada en nosaltres mateixos. Sense una inquebrantable afirmació de la nostra personalitat nacional davant dels nostres adversaris, o d'amics ocasionals, tota acció està condemnada al fracàs i és una desviació que no pot merèixer la nostra confiança.

Catalunya ha demostrat, i cal que de nou en doni la prova, que per sortir victoriosa de les greus situacions en què s'ha trobat, havia de comptar amb ella mateixa. Si després hem trobat coincidències, aquestes han estat imposades per la nostra raó i pel nostre impuls que sorgia de la unànime voluntat del nostre poble. Els grans moviments que capgiraren els fonaments de l'Estat espanyol nasqueren a casa nostra: Solidaritat Catalana, Assemblea de Parlamentaris, proclamació de la República. I, si en aquelles circumstàncies aconseguírem anar realitzant el pensament constructiu i avançat de tots els estaments del nostre poble, fou en gran part degut al fet que en tot moment delimitàrem ben bé les nostres forces i la dels altres.

Avui, com sempre, som decidits partidaris d'una àmplia coincidència amb tots els pobles d'Espanya; però els catalans en cap moment no podem oblidar que ara com sempre Catalunya continua essent el problema polític més greu que aquella té plantejat. Cal, si aspirem a un futur millor, que no vacillem ni dubtem de la nostra raó i, per tant, que siguem conscients dels nostres drets i dels deures que aquests comporten. És per això que creiem que ja és hora, per tal d'evitar lluites inútils i amargs desenganys, que diguem que la nostra voluntat d'obtenir per Catalunya el dret a governar-se a si mateixa no l'hem de confondre amb els que tenen anhels respectables, però ben diferents dels nostres. Si Euskadi, Galícia, Navarra i altres pobles espanyols volen una més llarga

descentralització de l'Estat, un millor respecte a les seves tradicions, uns furs més amplis dels que abans tenien, nosaltres, com sempre hem fet, tenim el deure d'ajudar-los, però fóra un error imperdonable pensar i actuar com si els nostres problemes polítics, econòmics, socials i espirituals dependessin d'aquells o de principis, de mistificacions i d'anhelos que no tinguin en compte el que ha estat, és i aspira a ser Catalunya.

La nostra política nacional ha d'ésser franca i lleial amb tots els pobles d'Espanya i amb totes les forces polítiques i socials, però vigilem els perills que aquesta comporta si, com altres vegades ha succeït, oblidem la tasca a realitzar i les greus responsabilitats que tots tenim per tal de refer la nostra pàtria.

Treballem per la nostra unitat! Siguem exigents amb nosaltres mateixos. No ens apartem de res que no sigui el marc estricte de la nostra vida nacional. Pensem que els millors aliats que tenim i que tindrem són les nostres ambicions encaminades a un demà ple de triomfants realitats.

Quan arribi l'hora, que ningú no en dubti, ja pactarem, però hem de fer-ho quan estiguem segurs del que realment representen els nostres interlocutors i quins són els seus veritables propòsits. Creiem que cal que tots aquells que volem transformar totalment l'Estat espanyol ens retrobem per fer aquesta gran obra, però cal que tothom sàpiga que Catalunya ho ha perdut tot i, per tant, els nostres sofriments ens obliguen a combatre tot allò que no ho tingui present.

El greu perill, doncs, que podríem cometre és que no valorizéssim bé, ni la nostra força ni les nostres febleses, ni els nostres drets, ni les nostres responsabilitats.

Si tots plegats volem, com a través de la nostra història ha succeït, Catalunya encara és prou forta no solament per defensar-se, sinó també per triomfar; però cal no interferir-nos en la vida dels altres pobles i organitzacions, ni permetre

que ni aquells, ni aquestes, creguin que poden comptar incondicionalment amb nosaltres.

No fer-ho així, malgrat i per damunt de totes les bones intencions, ens portaria a un dolorós fracàs i no a la victòria que Catalunya, conscient del que ha estat i vol ésser, espera i per a la qual necessita de tots els seus fills.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «El greu perill», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 18 (març-abril de 1957), p. 1-4. Publicat també a *La Nova Revista* [Mèxic], núm. 23-24 (maig-juny de 1957), p. 454-455, i a *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 43 (juliol de 1957), p. 9-10.

1.1.13. Nova ruta a seguir

Si el nostre judici no el deixem influir per la passió política i volem constatar algunes de les causes del triomf franquista, haurem de donar-nos compte que, en gran part, el fet determinant fou degut a les regions poc o gens industrialitzades i, per tant, sense una classe obrera conscient dels seus drets. Al mateix temps, que allà on va ésser vençut en els primers moments no fou solament perquè les idees polítiques eren més liberals o més addictes a l'estructura que Espanya es va donar l'any 1931, sinó perquè existia també una riquesa i un nivell de vida benestant fruit d'un millor desenvolupament industrial o agrícola i donava als que l'havien creat un sentit més viu dels seus deures i en altres un esperit de classe més sensible a les seves responsabilitats i, per tant, més agosarat. Aquest conjunt, doncs, va donar per resultat crear la força que sapigué vèncer la rebel·lió.

Aquesta constatació, els catalans cal que no l'oblidem si realment volem que un règim de llibertat per al nostre poble no sigui a mercè de qualsevol dictador, que fent-se seus certs sentiments motivats per un estat social tancat a l'evolució de la seva pròpia existència, faci una altra vegada fracassar els esforços que féu Catalunya durant molts anys per veure realitzats una part dels seus ideals.

Els nostres homes més representatius sempre han coincidit en la ineludible necessitat de somoure Espanya i d'infiltrar-li noves sabes que canviïn radicalment la seva fisonomia tant política com social. Ens sembla, avui, que tots plegats no vàrem tenir i encara no tenim prou audàcia i, en aquesta tasca, ens vàrem quedar a mig camí. Això és degut, al nostre entendre, a un cert complex polític, no fàcil de definir, i a uns certs egoismes, conseqüència una cosa i l'altra del fet que no hem realitzat un pensament que hauria d'ésser primordial i aquest és el d'industrialitzar Espanya,

car si en el seu temps ho haguéssim fet, o almenys intentat, tal vegada hauríem evitat el desastre que es va produir l'any 1936.

El nostre nacionalisme, des del començament de segle, va influir com cap altra acció política en la desintegració de l'Estat espanyol que lentament anava desapareixent. El resultat de les nostres concepcions no solament en l'ordre polític, sinó en tot el conjunt de la vida d'un poble, fou el de donar un ampli desenvolupament de la nostra indústria i el d'augmentar constantment la nostra expansió comercial. Però els catalans que individualment, sovint s'ha dit, veiem els nostres anhels i els realitzem amb una gran visió del demà, col·lectivament no veiérem durant aquest període que la manera més eficient de defensar el nostre patrimoni i la nostra economia era justament preveure que a Espanya podien sorgir, un dia, noves estructures econòmiques i socials sense la nostra intervenció.

Al mateix temps que es feia sentir en tots els àmbits de la vida espanyola la influència de l'acció política, la nostra classe obrera anava prenent una forta preponderància fins arribar en certes regions a exercir una intervenció de primer pla. És a dir que, mentre les forces polítiques i sindicals lluitaven per tal de transformar radicalment l'Estat i això a elles els permetia d'ésser imprescindibles davant de possibles i noves estructures, els dirigents de la nostra economia varen preferir quedar reclosos dintre de les seves concepcions pairals i familiars, sense arribar a comprendre que, fins i tot per defensar els seus interessos, calia que aquests fossin lligats, almenys una part important, per la seva intervenció i presència directa en el desenvolupament de la vida econòmica de tot el país.

Però heus ací que ara ens trobem que el que no varen propugnar els nostres polítics ni els economistes hauria volgut realitzar-ho la dictadura del general Franco. Els propòsits

d'aquesta poden semblar coincidents, però no ens hi enganyem, són ben diferents dels que propugnem. Nosaltres creiem que cal anar ràpidament a possibilitar nous factors de producció, per tal de millorar el nivell de vida del poble espanyol i, al mateix temps, consolidar la nostra economia. El franquisme pensà més a anorrear la nostra potencialitat econòmica, la nostra acció política i social i crear una indústria, la qual podria ésser un motiu de satisfacció pel règim, que fer possible que àmplies zones del país tinguessin una millor condició de viure.

El seu fracàs, tant en l'ordre polític com econòmic, demostra que, sense l'aportació tècnica i l'experiència obtinguda per la nostra economia, no és possible, almenys ara per ara, que l'Estat espanyol realitzi una obra que no sigui un pes mort per a les seves finances.

Si a aquesta decepció franquista hi afegim la victòria que representa per a Catalunya l'haver resistit l'acció devastadora, i tots els inimaginables entrebancs amb què aquesta ha tingut de lliurar, ens trobem ara que, a excepció del que fa referència als negocis bancaris, la nostra potencialitat econòmica és molt més important que abans i tendeix encara a augmentar.

Però cal que ningú no deixi de tenir present que aquest triomf per damunt de l'esperit de sacrifici i de creació que sempre el nostre poble ha tingut no hauria estat possible si, en acabar-se la nostra guerra, que com totes les guerres va portar destruccions i capgiraments, no s'hagués trobat la nostra economia en una situació que, per damunt de tot, encara li permetia esperar amb certa confiança l'escomesa que forçosament faria el franquisme contra tot allò que ella representava.

Plagui o no, però tot aquell que tingui el bon seny de no deixar-se emportar per les folles passions que dissortadament porta sempre en si una guerra com la nostra haurà de

reconèixer que, sense l'obra realitzada per la Generalitat tant en l'ordre financer com econòmic en defensa del nostre patrimoni i sense l'alt sentit de responsabilitat de la nostra classe obrera, per damunt de l'anècdota innoble, o de certs anhels ineficaços però plens de bones intencions, no hauria estat possible que la nostra economia hagués pogut resistir el brutal estrangulament que el franquisme, amb la complicitat i l'encoratjament d'aquells que representaven riquesa de fora de Catalunya, es proposava de realitzar.

A aquesta victòria, a més de les raons indicades, hi contribuí també l'error del franquisme en creure que Catalunya no podria resistir ni el seu odi ni la seva força de destrucció. Aquest, al mateix temps, va desconèixer que durant la guerra el nostre poble va defensar la seva economia de tots els perills que sorgien d'una situació que nosaltres no havíem creat i que sovint aquesta era feta també trobant la incomprensió del govern de la República, el qual es deixava portar per sentiments que no s'adeien a les necessitats que la mateixa guerra ens imposava a tots. Si a això hi afegim els planys interessats i les exageracions volgudes d'aquells que solament pensaven treure'n el màxim profit personal, tot plegat devia convèncer el franquisme que els seus propòsits no serien difícils. Estem convençuts que, a hores d'ara, deu comprendre el seu profund error.

Avui dia, doncs, l'economia catalana, malgrat les enormes dificultats amb què, com sempre, ha de lluitar, es troba en el començament d'una etapa que pot ésser d'una importància extraordinària per al futur. A la total manca d'un pensament ambiciós i honest realitzable dintre del règim actual del país, al fracàs no solament de no haver pogut ofegar tot el que Catalunya representa, al fet que la industrialització iniciada no ha aconseguit els propòsits que desitjava, s'hi afegeixen altres aspectes ben interessants i que forçosament donen a la nostra economia perspectives insospitades.

Aquestes són que una gran part de la nova indústria creada fora de Catalunya no pot desenvolupar-se com ella voldria o sovint resoldre certs problemes tècnics, de mà d'obra especialitzada o d'aprovisionament, sense comptar que les indústries de base de la seva pròpia existència són a Catalunya, amb la llarga tradició de treball competent que representa la nostra classe obrera. Per altra part, si alguna que altra nova indústria creada es desenvolupa amb certa normalitat, no pot deixar de comptar amb el factor que Catalunya és un poble dens de població i de fort consum i que, al mateix temps, els seus mitjans d'expansió li donen autoritat i, en certes circumstàncies, una preponderància que directament o indirectament representa una efectiva intervenció.

L'únic de greu que ens podria succeir, i volem creure que les experiències passades serviran per evitar-ho, és que els catalans responsables de la defensa del nostre patrimoni nacional no es donessin compte que el millor camí per defensar-lo no és el nostre isolament, sinó tot al contrari. El que cal, al nostre entendre, és que es compregui que, per defensar, salvar, guardar la nostra economia i augmentar el benestar del nostre poble, no vol pas dir que cal obtenir determinades llicències d'exportació o importació o corrompre amb més o menys malícia les administracions de l'Estat. No, res d'això, aquest concepte de la responsabilitat solament serveix per obtenir beneficis personals, però aquests mai no han evitat cap desastre.

El que cal és que tots, per damunt de la nostra condició social, no deixem de pensar que, com mai, la potencialitat econòmica i la seva estructura valoren sovint el grau d'influència política de cada poble. En aquest sentit, en aquests darrers temps la humanitat ha pogut constatar-ho d'una manera clara i ben efectiva. L'acció política, independentment de la ideologia que aquesta pugui representar avui, necessita d'una manera imperiosa concepcions econòmiques i

socials que aquells que vulguin entossudir-se a no tenir-ho en compte estan, al nostre entendre, condemnats a desaparèixer.

Creiem que els catalans podem mirar el pervindre amb optimisme, però si som rigorosos amb nosaltres mateixos i, del que ha succeït en el que va de segle, en volem treure unes conseqüències actives i que tinguin present que no existeix en la història contemporània un poble com el nostre que, havent de lluitar amb la pobresa del seu sòl i amb un Estat que el domina i que li impedeix la seva normal creixença, ha realitzat l'obra gegantina de fer d'una Catalunya sense ànima i sense grandesa, una Catalunya que sap avançar i triomfar creant pertot arreu riquesa i condicions d'un millor viure per als seus ciutadans i un renaixement de la seva cultura i de les seves arts dignes del que en altres temps havia estat.

Però, per obtenir la gran victòria del demà, cal que ni en l'ordre polític, ni social ni econòmic, ens deixem portar per miratges o per tòpics que els fets ens han demostrat que ara solament podrien servir per fer-nos fracassar. Si realment tenim consciència de la nostra personalitat nacional, no hem de permetre mai, en l'ordre polític, que les nostres aspiracions es confonguin amb les posicions, amb els interessos o els desigs de fora de Catalunya, i, en l'ordre econòmic i social, que tinguin en compte que no podem ni devem deixar d'ésser presents ni en l'estructura ni en les necessitats de l'Estat espanyol, per tal que aquestes siguin cada dia més dependents de la nostra influència.

En aquests moments d'una certa eufòria davant de les promeses, que volem creure ben intencionades, d'aquells catalans que voldrien donar encara més vigoria a la nostra economia, caldria que aquests ho fessin pensant també que la grandesa d'un poble, la seva estabilitat, el respecte que mereix, depèn a més d'una estructura política humana i cobejosa d'una millor llibertat i benestar, de l'existència d'una

riquesa que no sigui privilegi d'una minoria sinó que aquesta serveixi per a tots aquells que, de lluny o de prop, també han ajudat a crear-la.

Catalunya, doncs, hauria de donar per acabat el pensament i l'orientació que fins ara ha tingut de la seva economia i tenir present que, si vol consolidar la seva victòria, està obligada a canviar de ruta. Única manera de no caure el dia de demà en noves convulsions ni tampoc ésser la víctima de concepcions que tendeixin a combatre-la. Fent-ho així seria la millor garantia que tindrien les nostres llibertats polítiques.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «Nova ruta a seguir», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 19 (maig-juny de 1957), p. 1-5.

I.1.14. El nostre pensament

Al llarg d'aquests darrers anys ni una sola vegada no hem cregut convenient entaular discussió o contradir el pensament dels que no coincideixen amb el nostre. No ha estat presa aquesta actitud com un signe de menyspreu ni com un desinterès per les inquietuds d'aquells que no comparteixen la nostra posició. Hem cregut sempre que els deures a què ens obliga la representació que ostentem ens aconsellaven evitar tot esperit polèmic.

Però, avui, que ens sigui permès de fer una excepció davant de certs comentaris, els quals fan necessari que demanem a aquells, de la bona fe dels quals no volem dubtar, que tinguin present el que realment deia i significava la nostra darrera declaració.

Voldríem de nou recordar i, al mateix temps, ratificar-nos en el nostre pensament, que consistia a afirmar que els catalans han triomfat en l'ordre econòmic de la desenfrenada persecució i de la política de desarticulament que ha fet l'Estat franquista a Catalunya. A la vegada que era indispensable que la nostra expansió sigui cada dia més forta i, per tant, més influent en tot l'àmbit peninsular.

Si algú ha posat en dubte algunes de les nostres afirmacions, ha demostrat un desconeixement de la situació actual del nostre poble. Els greus problemes econòmics i financers de l'Estat espanyol, la situació en què es troba la seva classe obrera i una gran part de la seva població és un fet que no desconeixem. Tampoc no ignorem ni els seus fracassos ni les minses possibilitats que té per tal de millorar el seu futur, malgrat l'ajut americà i la tendència continuadament accentuada per desenvolupar el seu comerç envers els països de l'Est. Però, d'aquesta situació angoixosa, caòtica i que viu en un estat constant de corrupció, voler-ne fer un argument positiu per demostrar que la nostra indústria i la nostra ex-

pansió comercial han estat anorreades pel franquisme és simplement una manca d'informació del que realment ha succeït i es produeix a casa nostra.

Per tant, afirmem de nou que Catalunya, una vegada més, ella sola, ha demostrat d'una manera irrefutable que és un poble que no es deixa vèncer, que sap lluitar en el terreny que calgui i que, gràcies a la seva intel·ligència i la seva devoció al treball, i a la seva noble ambició d'ésser un gran poble, ha superat amb escreix, a hores d'ara, els moments més greus de la seva història contemporània.

Vàrem dir i repetim avui que la llibertat política de Catalunya i la seva estabilitat com a poble que vol governar-se a si mateix depenen també de la nostra força econòmica i de l'expansió que aquesta tingui en l'àmbit espanyol. Negar aquest principi és no voler tampoc tenir en compte quina és la situació, ni els corrents que avui somouen Europa. Creure que el fet que Espanya està representada a quasi tots els organismes internacionals té molt poca importància i que nosaltres podem influir en aquests per resoldre o endegar la nostra economia, ens fa l'efecte que és entremesclar els problemes que tenim plantejats amb uns sentiments patriòtics que ben poc tenen a veure amb l'organització que el món s'ha donat per l'expansió i defensa de la seva riquesa i del seu benestar.

Pensar que la nostra indústria, molt important dintre l'Estat espanyol, però esquifida si per un moment volem comparar-la amb la dels altres pobles d'Europa, pot desenvolupar-se al marge d'unes estructures ja existents orientades i posades en marxa per organismes internacionals de què no formem part, és al nostre entendre incompreensible.

Avui dia que tots els estats limiten la seva sobirania política i econòmica per obtenir aliances, garanties o ajuts, per tal de salvar la seva pròpia existència i propulsar noves riqueses materials i morals, cal que els catalans ho tinguem tot-

hora present i no confonguem els nostres desigs i els nostres sentiments amb possibilitats immediates.

Ens sembla que el problema de la nostra llibertat política no podem de cap de les maneres mirar-lo com estava plantejat l'any 1917 o el 1931. Cal que tinguem el coratge de veure i comprendre aquesta realitat i tenir present tothora el que ha succeït en aquests darrers vint anys, si és que volem triomfar plenament. Si no ho fem així, correm el perill de caure dintre la confusió i no aconseguir res d'efectiu i durador.

Creiem, doncs, que una expansió de la nostra potencialitat econòmica i una influència eficient del nostre pensament polític i de les nostres inquietuds socials són un signe de grandesa i d'esperit d'independència, fet al qual aspiren tots els pobles.

El que cal i que cada hora es fa més exigent és el deure que tots tenim de pensar i actuar, a casa nostra com a l'exili, dintre d'un front d'unitat que no faci possible, com altres vegades ha succeït, que les nostres il·lusions a la primera escamesa siguin vençudes.

La irradiació a fora de Catalunya dels nostres valors polítics, econòmics i espirituals és la més ferma constatació de la nostra personalitat nacional. La submissió dels nostres drets i de les nostres ambicions, sigui a qui sigui, és una claudicació que no podem ni devem acceptar, car Catalunya és un poble que té plena consciència de la seva resolta voluntat de no deixar d'ésser ni ara ni mai una nació.

Josep Tarradellas

President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «El nostre pensament», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 21 (octubre-desembre de 1957), p. 1-3.

I.1.15. Catalans, això mai!

Després del fracàs de la malaurada temptativa d'alguns exiliats, sortosament ben pocs, d'incorporar la nostra política nacional a la d'organitzacions espanyoles, i de la unànime i violenta repulsa que han merescut tals propòsits, havíem pensat que no haguera calgut recordar de nou la gravetat que comportava el deixar d'ésser fidels a Catalunya. Ja havíem denunciat, al seu dia, el perill que representava per al nostre poble el que nosaltres ens desviéssim del que havia estat sempre el seu pensament i la seva acció.

No ignorem que, donada la situació en què es troba la lluita contra el franquisme, les nostres institucions, a vegades, no deuen ni poden fer la política que els partits i altres organitzacions poden realitzar. L'elasticitat d'actuació d'aquests envers tot allò que representen ha d'ésser respectada per tothom, sempre que no sigui una claudicació. I creiem que ningú, sigui qui sigui, no té el dret de comprometre els destins de Catalunya sense tenir en compte el que pensen els germans que sofreixen la dictadura franquista.

Si aquells que s'aparten inconscientment d'aquesta línia, que el seny i el sentit de responsabilitat ens assenyala, cometen un greu error, aquells altres que, conscientment i d'una manera obstinada, propugnen i realitzen una acció encaminada a minimitzar el nostre poble, el que fan és traïr-lo.

Havíem gosat creure que ens trobàvem a la vetlla d'una total rectificació de conducta i que, d'un moment a l'altre, veuríem reintegrar-se a la política catalana aquells que se n'havien allunyat, com per una mena de deficiència que els havia pres d'ésser afegitons de partits i d'organitzacions de fora de casa nostra. Però heus ací que, avui, amb gran dolor i profunda tristesa ens donem compte de la nostra decepció, car segurament no tardaran a fer-se públics uns documents, dels quals trobareu còpia al present *Butlletí*, que us convenceran

que, no sols no hi ha hagut cap mena de rectificació per part dels elements a què al·ludíem, sinó la més inexplicable persistència en llur claudicació i en el desig de posar-se cada dia més al servei d'adversaris d'avui que, tal vegada, seran els nostres enemics de demà.

No cometem l'error de silenciar i de no fer conèixer la nostra repugnància per l'esperit i la intenció que representen els propòsits d'aquells que aspiren a poder fer la més vil genuflexió als que ens han tingut durant segles sotmesos a la seva dèspota voluntat. No, això mai.

És necessari que coneguem quines són aquestes organitzacions i aquests catalans que s'ofereixen sense saber ni a qui i que tenen una visió d'un futur règim provisional, semblant ignorar que aquest ha d'ésser instaurat a Espanya, talment com si mai no hi haguessin viscut, i que tan sols en coneixen la història.

Catalans, no oblidem el que hem estat, tinguem la noble ambició d'ésser un gran poble, lluitem sense febleses ni falsos sentiments pel triomf dels nostres ideals i, per damunt de tot, siguem lleials amb nosaltres mateixos i, per ésser-ho, cal que combatem inexorablement tots aquells que aspiren, després de tantes lluites i sacrificis, a esdevenir a l'exili els botiflers al servei dels nostres enemics.

Catalans, tots sabeu que durant aquests darrers anys no he intervingut en cap moment, ni per iniciativa personal, ni indirectament, en cap acció política. He cregut sempre que devia estar al marge de les lluites partidistes, però avui no puc deixar de complir amb el meu deure, no tan sols com a president de la Generalitat, sinó també com un dels catalans que durant quaranta-cinc anys de la seva vida ha lluitat per Catalunya. I és amb la mateixa fidelitat i amb la mateixa fermesa que he defensat els seus drets, que avui us demano que no sigueu temorencs i que ni per un sol instant deixem d'ésser dignes de tots aquells que han donat llur vida per la

nostra pàtria, de tots aquells que a casa nostra sofreixen el jou del franquisme i de nosaltres mateixos que a l'exili mantenim i mantindrem més viva que mai la nostra fe en els alts destins de Catalunya.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Document número 1¹

Los partidos y sindicales catalanes y vascos, con el fin de colaborar al restablecimiento de la libertad política y de las instituciones democráticas en España, han estudiado la situación política actual y deseando contribuir a solucionar los distintos problemas que dicho restablecimiento, liquidando el régimen dictatorial franquista, presenta,

DECLARAN:

A) Que los Estatutos de autonomía aprobados para Cataluña por la ley de 15 de septiembre de 1932 y para Euzkadi por la ley del 1º de octubre de 1936, constituyeron un esfuerzo de los pueblos peninsulares en pro de la estabilización de la vida política española dando carácter jurídico-constitucional a las aspiraciones de los pueblos mencionados, que han manifestado repetidas veces una neta voluntad federativa.

En reacción violenta contra todas las formas de libertad, el franquismo ha demostrado que la represión antinaciona-

1 Aquesta declaració, signada entre representants d'algunes forces democràtiques catalanes (Esquerra Republicana de Catalunya i Moviment Socialista de Catalunya) i basques (Acció Nacionalista Basca, Partit Nacionalista Basc i Solidaritat de Treballadors Bascos) en el marc del Pacte de París de 1957, és reproduïda íntegrament a Josep Benet, *El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988)*, Barcelona, Empúries, 1992, p. 59-61.

lista por él llevada a la práctica contra Cataluña y Euzkadi constituye un fracaso y va en contra de la estructura natural del Estado y de la marcha general política del mundo entero.

Por lo cual,

AFIRMAN:

Que los instrumentos jurídicos al principio mencionados siguen manteniéndose en vigor como base de acuerdo que une a las fuerzas políticas y sindicales catalanas y vascas con las republicanas, socialistas y sindicalistas españolas para el supuesto de un posible restablecimiento de las instituciones anteriores a la guerra civil de 1936-1939.

B) Ante la eventualidad en que nos encontramos de un proceso en que el restablecimiento de la libertad política y de las instituciones democráticas en España exija un pacto al que se integren otras fuerzas ajenas a las que instituyeron el sistema estatutista en el período republicano, las organizaciones que suscriben han acordado ofrecer, como solución transitoria a la situación actual y que lleve a la libertad política, la aceptación de toda fórmula acordada por las fuerzas pactantes y que incluya las siguientes:

BASES

1. Desde que se inicie en España la situación transitoria y hasta que se logre la normalidad institucional, regirán en Cataluña y en Euzkadi las correspondientes *Diputaciones Generales*, una para cada uno de los dos países.

La Diputación General correspondiente asumirá la representación de toda Cataluña y la de Álava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya en sus relaciones con el Estado, y la del Estado

en lo que se refiere al ejercicio de los poderes de éste en los indicados territorios.

Las bases legales en materias de Hacienda y de Cultura serán las que regían inmediatamente antes de las disposiciones dictadas por el gobierno del general Franco respecto a Cataluña y a Euzkadi.

2. Corresponderá especialmente a las Diputaciones Generales de Cataluña y de Euzkadi:

- a) Aprobar las normas por las que ha de regirse el funcionamiento interno de las mismas.
- b) Ejecutar las leyes, decretos-leyes, decretos, órdenes y disposiciones reconocidas vigentes y las emanadas del Gobierno Provisional del Estado, y aplicar en los países respectivos las bases políticas acordadas para la situación transitoria.
- c) Asegurar el mantenimiento del Orden Público, organizarlo y ejercer cuantas facultades corresponden a las autoridades gubernativas, para lo que podrán designar las autoridades y funcionarios que estimen convenientes.
- d) Dictar las normas por las que hayan de constituirse y regirse, durante el período transitorio, los municipios y las diputaciones, respetando en su constitución, funcionamiento y facultades, la autonomía y personalidad tradicionales de unos y otras, y pudiendo convocar al efecto las correspondientes elecciones.
- e) Velar por el respeto de los Derechos del Hombre reconocidos internacionalmente y por la libertad cultural de sus países respectivos.
- f) Organizar en sus territorios la consulta popular o elección para que los pueblos catalán y vasco declaren su voluntad en cuanto al régimen ulterior de sus países. Organizar también la consulta popular o elección en

que se decida el régimen definitivo del Estado, ejerciendo para ello las funciones que correspondan a la administración pública, según la ley que a tal efecto se promulgue.

- g) Transmitir la representación y la autoridad que ostenten a los órganos representativos de las instituciones que definitivamente queden instauradas en Cataluña y en Euzkadi al iniciarse la normalidad institucional.

3. La Diputación General provisional de Cataluña estará compuesta de un número proporcional de representantes de las actuales provincias, los que serán nombrados a propuesta de los sectores políticos democráticos catalanes. El Consejo Permanente de la Diputación General provisional designará un comisario delegado y dos adjuntos para cada una de las diputaciones provinciales actuales.

La Diputación General provisional de Euzkadi estará compuesta de un número igual de representantes designados por las cuatro diputaciones de Álava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya. Estas últimas estarán constituidas por ciudadanos nombrados a propuesta de los sectores políticos democráticos vascos, en forma que quede garantizada la adecuada representación y la imparcialidad que debe presidir esta etapa.

Las diputaciones generales provisionales de Cataluña y de Euzkadi elegirán libremente sus presidentes respectivos y tendrán el pleno ejercicio de las facultades consignadas en las presentes *Bases*.

Document número 2

Los ayuntamientos provisionales

El esfuerzo de recuperación de una normalidad constitucional y de un clima de convivencia pacífica entre los ciudadanos deberá concretarse rápidamente en el plano municipal, quizá el más directamente asequible a la conciencia civil.

Sin embargo, es también en la esfera del municipio, sobre todo en los pequeños pueblos y ciudades, donde subsisten más enconadas las heridas abiertas por la guerra civil y por la represión.

Esta simple reflexión, además del tiempo transcurrido desde las últimas elecciones municipales, indica la dificultad de propiciar una fácil solución para el período provisional, como sería la del restablecimiento de los ayuntamientos existentes en el año 1936, muchos de cuyos miembros existen actualmente.

A ello hay que añadir que la necesidad de incorporar a la vida pública, desde el primer momento, a las nuevas generaciones de hombres de treinta a cuarenta años que han vivido hasta ahora completamente al margen de ella. Estas generaciones debidamente asesoradas por la experiencia de las mayores, pueden encontrar en el terreno municipal —interesado por importantes problemas, como el de la escuela y la vivienda que el período provisional no podrá soslayar— medio adecuado de formación ciudadana y de integración a las tareas de la colectividad, propiciándose, además, con ello su encuadramiento en las grandes formaciones políticas que son base y sostén de un estado democrático.

Es, pues, en el plano del municipio, en la esfera reducida del pueblo o de las pequeñas ciudades, donde nuestro esfuerzo de convivencia democrática deberá triunfar, realizando estas dos grandes tareas que nos proponemos:

Liquidar la guerra civil.

Incorporar a las nuevas generaciones a una vida ciudadana digna.

Para ello proponemos la siguiente fórmula:

Los ayuntamientos provisionales se constituirán en forma de comisiones gestoras municipales, sobre la base de representantes de las fuerzas democráticas que acepten y apoyen la política del gobierno provisional.

Josep Tarradellas, «Catalans, això mai!», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 22 (gener de 1958), p. 1-2. Publicat també a *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 51 (març de 1958), p. 6-8.

I.1.16. El president Irla

Quan l'amistat i el respecte són presents en el nostre esperit, és ben difícil trobar el judici precís i la paraula justa per expressar el nostre pensament. Al mateix temps, els sentiments que desperten els records d'un passat ens diuen que tenim el deure de no oblidar-los, si és que volem ésser dignes de les nostres pròpies responsabilitats.

És per això que la mort del que fou president de la Generalitat, Josep Irla, ens produeix un pregon dolor i aviva la nostra resolta voluntat de seguir el camí emprès, car la seva fidelitat a Catalunya és, per a nosaltres, un exemple a seguir sempre.

Aquests sentiments ens han portat també una gran tristesa i ens obliguen a recordar els moments més dramàtics de la seva vida d'exiliat, durant la qual el seu patriotisme i els seus sacrificis, per alguns no foren estimats com n'eren mereixedors.

En altres ocasions ja hem dit que un dia Catalunya haurà de retre un fervent homenatge de reconeixença a Josep Irla per les seves virtuts exemplars. Cap altre català que ell podia rebre l'heretatge que la mort gloriosa del president Companys li va deixar. Honor i deure que va acceptar sense cap vacil·lació i els diputats de Catalunya i les persones més representatives de la nostra vida nacional no deixaran mai de recordar els mots simples i plens de grandesa, quan el president Irla els manifestava que seguiria encarnant les nostres institucions, ja que, per haver-les defensades, la dictadura franquista havia afusellat aquell que fins llavors les havia representades.

Això succeïa en els moments més difícils per a tots nosaltres. França ocupada, la Gestapo i el falangisme actuant-hi com a país conquistat, perills constants per a tots, però que no varen impedir que la més alta autoritat de Catalunya di-

gués, d'una manera inequívoca, que ell representava els catalans escampats arreu del món i els que es trobaven a casa nostra. Les seves paraules ens donaren a tots una millor esperança per al demà.

Vinguda l'alliberació de França, amb aquella modèstia i serenitat que amagava un enlairat sentit patriòtic i un decidit anhel del compliment dels seus deures, veiem com esmerça tota la seva intel·ligència i les seves forces per tal de formar un govern a l'exili que tingui les més àmplies representacions de la nostra vida nacional.

Reeixí en els seus propòsits i un dia caldrà que recordem la tasca difícil i eficient que va realitzar, per damunt de les dificultats que va trobar. Malgrat això, el seu sentit de responsabilitat i un tacte ple de finesa van fer possible no solament mantenir la unitat dels catalans a l'exili, sinó també obtenir el reconeixement o el respecte de les organitzacions polítiques i patriòtiques que estaven a Catalunya.

Al nostre entendre, però, quan el president Irla demostrà plenament com era d'encertat el seu instint polític i com tenia arrelats en la seva vida els seus ideals, fou en el moment que es donà compte, no solament del que anava succeint a l'exili, sinó també del capgirament que s'anava produint a la consciència de molts catalans que vivien sota el règim franquista i ja pressentien el que fatalment després ha succeït.

A preveure aquesta evolució, altres factors ajudaren al president Irla. Aquests foren els intents, en molts aspectes dignes d'elogi, dels governs espanyols a l'exili que varen presidir els senyors Josep Giral i Rodolf Llopis i que no donaren els resultats que se n'esperaven. La desaparició del govern que presidia el líder socialista representava la fi d'una etapa que dissortadament no s'ha pogut superar. Per altra part, l'actitud del govern d'Euskadi format a l'exili, sovint inamical envers Catalunya, va influir també en el seu ànim i d'acord amb els consellers que formaven el seu govern, aquest fou dissolt.

Aquesta assenyada decisió fou censurada solament per aquells que continuen pensant que tots aquests anys fora de la pàtria encara ens donen el dret de no tenir present la nostra veritable situació, ni volen donar-se compte dels sentiments i de les responsabilitats dels nostres germans que viuen sense llibertat.

La coratjosa i lúcida decisió del president Irla de dissoldre el seu govern és, al nostre entendre, la més intel·ligent que va prendre durant la seva vida política, car demostrava que havia comprès perfectament la necessitat que tenien els catalans i els antifranquistes espanyols de revisar a fons la línia política que fins llavors s'havia seguit. Creia –i els fets li donaren raó– que el no fer-ho portaria greus conseqüències tant en l'ordre interior com internacional.

Però, si a través del nostre exili els catalans s'han pogut donar compte de com el president Irla va actuar i va complir amb el seu deure per damunt de les decepcions ben amargues que varen produir la incomprensió d'alguns i les deslleialtats i les ambicions d'altres, cal que tinguem present tot-hora l'eficient i inoblidable tasca que realitzà a Catalunya durant prop de cinquanta anys de les seves actuacions a les nostres corporacions i institucions.

Josep Irla ha estat un president que, per la seva dignitat, pel seu sentit de responsabilitat, pel seu patriotisme posat a prova tantes i tantes vegades, pel seu seny, per les seves iniciatives i realitzacions a casa nostra, per la fidelitat constant als seus ideals nacionalistes i republicans, per la seva lleialtat envers els altres i a si mateix, té el dret indiscutible d'estar al costat dels nostres grans presidents, Prat de la Riba, Macià i Companys.

Estem completament segurs que cada dia que passi la seva noble i prestigiosa figura serà més i més arrelada en el cor dels catalans i dia vindrà que el nostre poble li demostrarà el seu profund reconeixement.

Mentrestant, cal que l'exemple de la seva vida sigui per a tots nosaltres un constant esperonament per treballar pel triomf dels nostres ideals, única manera de retrobar la nostra Catalunya i fer d'ella una nació plena de llibertat i de benestar.

Fent-ho així, al mateix temps, impossibilitarem el desig d'aquells que, amb les seves claudicacions, faciliten, a organitzacions estranyes a la nostra terra, els seus anhels d'imposar-nos, el dia de demà, un neofranquisme que des d'ara tenim el deure de combatre.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas, «El president Irla», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 23 (octubre de 1958, número extraordinari), p. 3-5.

1.1.17. Missatge als delegats i a les delegacions de la Generalitat a l'interior de Catalunya i a l'exili

A l'ocasió de l'aniversari de la proclamació de la República catalana, l'honorable president de la Generalitat, senyor Josep Tarradellas, ha adreçat el missatge que a continuació reproduïm a tots els delegats i les delegacions de la Generalitat a l'interior de Catalunya i a l'exili.

En aquesta Diada tan plena de records i d'esperances pel futur de la nostra Catalunya, permeteu-me que us expressi el meu profund agraïment per la confiança que m'heu demostrat, com també per les vostres opinions i consells, els quals m'han servit i estic segur que seguiran servint-me per continuar la nostra tasca, tota ella encaminada a fer possible la llibertat del nostre poble.

Al meu entendre, es fa més necessari que mai en aquest aniversari de la proclamació de la República catalana pel president Macià que siguem fidels als nostres deures i responsabilitats. Com també que la nostra lleialtat a la pàtria sigui una constant exigència que faci impossible cap desviació en la ruta que ens hem traçat tots aquells que no deixarem mai de defensar la nostra personalitat nacional.

Si cada dia que passa la fe esdevé més viva en el nostre esperit i la raó dels nostres drets es va imposant a aquells que en dubtaven, si podem constatar com es va perfilant aquella gran unitat catalana que ens ha de portar el triomf dels nostres ideals, si malgrat la greu situació en què es troba Catalunya, aquesta esdevé més conscient dels perills que l'envolten i de la necessitat de superar-los, si avui estem en vigílies d'obtenir resultats com mai no s'havien obtingut, cal, però, que ningú no es deixi emportar per un excés de sentiment o de patriotisme que li impedeixi veure les enormes dificultats a vèncer i els perills que tenim davant nostre.

En aquests darrers temps, us he manifestat que després del nostre llarg exili, per primera vegada el meu optimisme era clar, era positiu i encoratjador, perquè aquest estava fet d'àmplies coincidències amb tots aquells catalans que senten el neguit i tenen l'anhel de portar a Catalunya la llibertat. Però també he dit i avui tinc el deure de recordar de nou, que calia que féssim atenció davant de les situacions que es produiran a mesura que tots els catalans vagin formant-se consciència i quedi plasmada en un pensament i una acció que li doni la responsabilitat de dirigir un ampli moviment d'opinió, per tal que aquest sigui el primer pas per obtenir la pau i el benestar.

Els catalans, al llarg de la ja nostra vella història, massa sovint, dissortadament, ens hem deixat emportar per la nostra generositat o pels nostres sentiments més que per les nostres conveniències o pels nostres deures envers nosaltres mateixos. Hem cregut massa en els altres; per tant, després de tantes dures experiències i fondes decepcions cal que no caiguem en nous errors i que solament tinguem en compte que els nostres deures ens diuen que tothora hem de servir Catalunya i, si per llur compliment ens veiem obligats a reconsiderar certes actituds del passat, no vacil·lem a fer-ho, si és que volem ésser dignes del nostre poble i de nosaltres mateixos.

Catalunya, que fou un estat i que és una nació, no pot deixar de tenir-ho en compte i treure'n les conseqüències que aquesta realitat imposa. Això vol dir que, per damunt de tot, hem de tenir una política nacional i fer que ningú ens confongui amb una curiositat lingüística o folklòrica i que ningú no cregui que solament ens mouen uns sentiments materials. No, Catalunya ha de tenir una àmplia i generosa visió del que ella ha d'ésser i com i de quina manera pot desenvolupar les seves nobles ambicions i resoldre els seus problemes polítics, econòmics i espirituals. Al mateix temps, treballar assenyadament perquè les seves solucions no siguin incompatibles

amb aquell patriòtic esperit que els presidents Prat de la Riba i Macià, en uns moments, saberen copsar.

A través de la nostra història, la creació de la Mancomunitat i de la Generalitat representa un triomf i és una prova que, quan Catalunya troba la seva unitat, fa sempre una política nacional. Aquesta ens permet, al mateix temps, coincidir sovint amb l'Estat espanyol, demostrant-li la raó dels nostres drets i que els nostres propòsits no són incompatibles ni amb el nostre patriotisme ni amb el desig de fer d'Espanya un gran poble.

Aquestes perspectives pel futur és evident que, a hores d'ara, s'estan formulant novament, i cal que els catalans conscients del que ha estat, és i vol ésser Catalunya simplifiquem el nostre pensament polític i els nostres anhels. Però això no fóra prou si no ens imposéssim també el deure de no intervenir en els problemes polítics o administratius que certes regions de l'Estat espanyol plantegen. Política nacional vol dir, al nostre entendre, que Catalunya ha de plantejar els seus drets i els seus problemes, ha de treballar per resoldre'ls d'acord amb les seves conveniències i necessitats, però això no vol dir, de cap de les maneres, que tenim el deure de complicar –pels altres– els greus problemes que Espanya té plantejats, donar vida a ficcions que semblen realitats, estar al servei d'interessos que no són nostres, i no oblidar mai que Catalunya, ella sola, per la seva raó, pel seu patriotisme, seny i per l'esperit humà i obert que en ella hi batega, ha vist estructurada la seva vida, no ben bé tal com ella volia, però sí amb una àmplia concepció que fou en part compartida per Espanya.

Doncs, si això fou possible dues vegades en el que va de segle, també és realitzable avui i el dia de demà, a condició que els catalans ens donem compte de les nostres febleses i de les nostres forces. Al mateix temps que els nostres deures i responsabilitats ens obliguen a no deixar-nos emportar per

sentiments d'amistat, de comprensió o simpatia que podem tenir per pobles o col·lectivitats de l'Estat espanyol. Aquestes ja saben que poden comptar sempre amb nosaltres per ajudar-les en llurs lluites per la llibertat, si és que ho desitgen, com també per obtenir un millor viure en tots els ordres de la seva vida.

Però els catalans, que hem vist i veiem el nostre poble perseguit de tota manera, hem de tenir present constantment el que ha succeït en el que va de segle i, per tant, hem de dir amb l'emoció que comporta aquest passat, que ni avui ni demà ningú no es faci la il·lusió de creure que és possible que el nostre poble hagi oblidat les conseqüències de la seva generositat i dels seus sentiments ben mal compresos per molts d'aquells que més tenien el deure d'estimar-los o almenys respectar-los.

És per això que, al meu entendre, en aquesta Diada d'afirmació dels nostres ideals nacionals i, per tant, republicans, hem de manifestar que aquests estan solament al servei del que som i del que volem ésser. Voldríem també que Espanya no fos un perill, ni un destorb, ni un manyoc de complexos davant d'aquest món que a poc a poc va sorgint amb difícils coincidències, però sortosament totes elles encaminades a donar un millor anhel de viure i respectar-se.

En aquesta obra per trobar una millor entesa i comprensió, estic fermament convençut que Catalunya pot ajudar-hi molt. Fent-ho, és evident que aconseguirem veure realitzats els nostres ideals que són els de tots aquells pobles que aspiren a viure amb llibertat i benestar.

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

França, 14 d'abril de 1960

Josep Tarradellas, «Missatge als delegats i a les delegacions de la Generalitat a l'interior de Catalunya i a l'exili», *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* [París], núm. 25 (abril de 1960), p. 2-3.

I.1.18. Missatge de l'honorable president de la Generalitat al poble de Catalunya

Catalans:

Ara que s'ha esvaït el soroll de les celebracions organitzades durant aquests darrers temps pel règim franquista, he cregut que tenia el deure, en tant que president de Catalunya, d'adreçar-vos aquest *Missatge* per tal de fer conèixer el meu pensament i els meus anhels. Manifestar-vos, al mateix temps, que comparteixo les vostres esperances i que estic segur que, gràcies a la nostra fidelitat, assolirem els nostres propòsits.

Expressar-vos també que no ignoro ni menysvaloro, sinó tot al contrari, els resultats obtinguts i els sofriments passats i presents d'aquells que posen els seus ideals i el seu coratge al servei de la pàtria. A tots ells, el meu cordial homenatge. És justament llur fervorosa lleialtat catalana que m'obliga a intervenir avui més directament que mai, no per discutir ni regatejar mèrits a ningú, sinó ben al contrari: afirmar la meva solidaritat amb els qui han sofert i sofreixen persecució i amb els qui treballen coordinant esforços per tal de recobrar la nostra personalitat nacional.

Testimoniar igualment la meva pregona reconeixença envers aquells que tothora s'han mantingut en una constant insurrecció espiritual que ha fet possible salvar la nostra llengua i les essències més pures del nostre poble.

La meva emocionada salutació als nostres germans de València i les Illes, que no solament s'han mantingut fidels al seu passat, sinó que, amb llur patriotisme, han fet possible mantenir les seves nobles ambicions de veure realitzats els seus ideals...

Aquests meus sentiments, estiguen segurs que els comparteixen ben intensament tots els catalans que es troben

lluny de Catalunya i que s'hi mantenen fidels tot lluitant per veure-la lliure.

Catalans:

Mai com ara no havia estat tan fermament convençut que l'assoliment de la llibertat ha d'ésser l'obra de tots els catalans i d'aquells altres ciutadans de Catalunya que comparteixen les nostres angoixes i anhels, car així, uns i altres, podrem estimar-la, respectar-la i conservar-la.

Perquè tots ens hi trobem, en aquesta tasca, cal que no oblidem que Catalunya en un altre temps fou un Estat i que mai no ha deixat d'ésser una nació, i que té el dret a les seves llibertats polítiques i a estructurar la seva vida d'acord amb els seus sentiments i les necessitats que comporta la seva pròpia existència. Aquest dret, tenim l'obligació de reivindicar-lo, car fent-ho així complim amb un deure de lleialtat envers aquells altres pobles a qui la dictadura franquista ha fet oblidar el que hem estat, som i volem ésser.

Després de prop de cinquanta anys de lluites, en les quals col·laboraren totes les forces polítiques i socials, el nostre poble es donà a si mateix, unànimement i amb una àmplia solidaritat com mai no s'havia aconseguit, una institució de govern que prengué el nom històric i gloriós de Generalitat de Catalunya.

Aquesta fita patriòtica, si no representava encara tots els nostres anhels, és evident que iniciava una nova etapa en la vida de Catalunya i constituïa un assoliment magnífic de la seva unitat i una concreció efectiva dels desigs que es venien acumulant de feia dos segles. Era l'instrument a través del qual podíem governar-nos nosaltres mateixos. Fou, doncs, la fidelitat als nostres ideals i la comprensió de la immensa majoria del poble espanyol, que donà una nova vida a la nostra Generalitat. És, per tant, indispensable que tinguem tot-

hora present que som els catalans els que vàrem crear-la, defensar-la i no els que l'hem repudiada.

El nostre deure primordial, avui com ahir i com demà, és mantenir-la vivent i fer tot el que calgui perquè sigui la Generalitat, i solament aquesta, l'expressió de la nostra voluntat nacional. No podem oblidar que els homes i les seves organitzacions neixen i moren, però els pobles i les seves institucions, a desgrat de tots els daltabaixos, sempre sobreviuen com un testimoni de la seva perennitat.

Però seria un error creure que solament amb aquests anhels podem realitzar els nostres propòsits. Per a les hores greus que s'apropen, tenim el problema fonamental de sempre, amb els seus recels i les mútues incomprensions, angonxes i complicacions de tot ordre. Aquest és el de les nostres relacions amb l'Estat espanyol, amb el qual la geografia, la història, les responsabilitats i els perills que uns i altres compartim, ens plagui o no, ens diuen la raó de conuiu-hi.

Després del que ha succeït en aquest quart de segle, el primer que hauríem de fer és no enjudiciar-lo amb l'esperit amb què ho havíem fet altres vegades. Fóra de conseqüències greus per als catalans si, emportats més per la passió que no pas per la reflexió, no veiéssim el capgirament que Espanya ha sofert. No tan sols en l'ordre polític, sinó també en relació amb la seva potencialitat econòmica, amb els neguits d'una joventut que està frísa de demostrar, en la direcció del país, la seva intel·ligència i capacitat d'acció, sense oblidar que la immensa majoria dels seus ciutadans té clara consciència del que caldria realitzar.

Aquesta realitat no podem desconèixer-la ni menysprear-la, com tampoc la que Espanya, incontestablement, està cridada a tenir una considerable influència en la vida del món occidental i possiblement en altres contrades.

Fóra fàcil fer la crítica de com i de quina manera s'ha realitzat aquesta evolució. Però això no serviria per a res, al-

menys ara per ara. Deixem de costat el judici que ens mereix l'acció d'aquells franquistes que encara gosen glorificar el seu fanatisme, amb el qual demostren que poc han comprès de la tragèdia del nostre poble. Amb el seu cor ple d'odis mal continguts i amb un rencor que traeix els seus fracassos, el que volen és impossibilitar la reconciliació i la grandesa del país. Com que som conscients dels seus propòsits, no caiguem en els seus paranys i continuem pel camí que ens hem traçat i que és l'únic que ens portarà la llibertat i el benestar.

El que és urgent i necessari és afrontar-nos sense ressentiments i complexos a uns fets i unes realitats que heretarem i que, per tant, fóra inconcebible que volguéssim escamotejar-los. Tenint-los en compte, ens serà possible trobar les raons de la nostra conducta, en la qual, tot i essent fidels als nostres drets, ja hem de comprendre que poc lloc trobaran les velles concepcions d'un nacionalisme reclòs a doctrines de passades i que ben sovint han estat el cranc que ha impossibilitat els pobles a seguir el camí de la seva veritable grandesa. No defugir els problemes, ni el sacrifici que comporta resoldre'ls, és la primera condició que ens hem d'imposar, si és que no volem caure en errors que després són irreparables.

Catalans:

Sense prejudicar el dia de demà, no serà de més que us digui que des d'ara ja hem de preveure com seran les nostres relacions amb el futur Estat espanyol.

La primera constatació que hem de fer és que, sigui quin sigui el règim que s'estableixi a la caiguda del franquisme, els catalans hem de mantenir la nostra institució i afirmar que solament és i serà l'únic interlocutor vàlid per estudiar i resoldre tots aquells problemes que es derivin de les noves forces polítiques, econòmiques i socials que s'estableixin. La unitat geogràfica, històrica i política de Catalunya imposa

com un mandat irreversible el manteniment de la nostra forma de govern. Al seu dia ja direm quin ha d'ésser el seu definitiu contingut, però mentrestant no és possible admetre cap solució ni compromís, ni prestar suport a cap acció, que no accepti aquesta nostra premissa.

És evident que els anys durant els quals el franquisme ha tingut sense llibertat el poble espanyol han fet que aquest estigui convençut que Catalunya ja no existeix com a força política i, per tant, ha oblidat, o no creu necessària, la seva persistent voluntat de governar-se. Segurament els dóna també aquest convenciment el nostre imposat silenci i la claudicació o els errors d'alguns catalans.

La sorpresa que els produirà el desvetllament de Catalunya ja hem de preveure que comportarà un estat d'irritació i fortes decepcions que, dissortadament, crearan moments i situacions ben difícils que uns i altres hem de superar, car de cap de les maneres no podem recomençar lluites que ben poc serviren els nostres ideals. Simplifiquem avui i demà els nostres problemes, els nostres anhels.

Comencem, doncs, nosaltres, a donar l'exemple d'aquests propòsits no sortint a la palestra propugnant possibles estructures de l'Estat espanyol, els pobles del qual, a l'excepció nostra, ignorem si les desitgen. Els catalans no podem oblidar que si, a través de la nostra història, hem trobat coincidències amb Espanya, ha estat degut al fet que sempre hem establert el diàleg sense aportar-hi problemes que aquesta no tenia per què discutir amb nosaltres.

Catalunya, si ho creu necessari als seus interessos, podrà ajudar, com altres vegades ho ha fet, aquells pobles que desitgin un règim polític o administratiu més adient a les seves tradicions o desigs. Però aquests han de saber, una vegada per sempre, que la nostra comprensió i el nostre ajut no són un deure ni molt menys. Els sacrificis i la generositat del nostre poble han costat massa sofrències i decepcions i ens

han creat més adversaris que amics perquè ara no ho tinguem present.

Voler fer aliances amb fantasmes o amb estats d'opinió inexistents, cal que se sàpiga que no és aquesta la nostra missió. No hi tenim cap interès. La nostra llibertat i el nostre benestar som nosaltres i solament nosaltres els qui els hem d'obtenir i defensar.

Per aconseguir els nostres objectius, em sembla molt millor que en cada moment, i d'acord amb la nostra conveniència, determinem la conducta que hem de seguir i no decidir res, absolutament res, que no tingui present els nostres drets i les nostres possibilitats. Això ens obliga a no donar excessiva importància al que volen aquells que, com altres vegades ha succeït, no es donen compte del que realment són.

Espanya i Catalunya estan en vigílies de trobar-se de nou enfrontades amb els seus greus i complicats problemes. Sapiguem els catalans mantenir amb fermesa els nostres drets, però no en plantegem d'altres que no ens corresponen. Serà l'única manera d'anar pel camí que no solament ens ha de portar la llibertat, sinó també una àmplia reconciliació que el seny, la situació i els interessos vitals de la Península ens imposen.

Catalans:

El més elemental sentit de responsabilitat ens diu l'extraordinària atenció que hem de fer davant de certs problemes que es plantegen en relació amb el règim polític que s'implantarà a Espanya una vegada desaparegut el franquisme.

Serà una monarquia? Un règim provisional sense signe institucional? Aquestes possibles solucions, per endavant ja sabem que volen ésser imposades per la força, per tal de donar el govern de l'Estat a determinades organitzacions les quals voldrien mantenir els privilegis que representen.

Aquesta concepció del que ha d'ésser el futur del país és greu i segurament irrealitzable, car prescindeix d'allò que inexorablement ha de passar, i és que la instauració d'un nou règim serà a darrera hora determinada en gran part per les classes obreres i pageses, que són les que més han sofert de la dictadura.

No tenir-ho des d'ara present i preveure el que pot succeir és voler ignorar el que passa arreu del món i desconèixer els factors, més socials que polítics, que han determinat tantes i tantes convulsions en aquests darrers anys. És també no tenir en consideració l'actual malestar internacional, ple d'amenaçes, que fa possible que sorgeixin forces combatives que, si bé no podran imposar la seva acció, no fóra del tot inversemblant que poguessin pertorbar profundament la vida del país.

Per altra banda, si tenim present la desaparició de les dictadures del continent americà, que semblaven inexpugnables i la influència que a la Península mateix ha tingut l'alenada popular que les ha destruïdes, hauria de fer comprendre que no és desitjable ni convenient que la substitució del règim franquista sigui feta a espatlles d'aquelles institucions i forces polítiques i socials que representen la majoria i els més fervorosos estats d'opinió.

Però, si, per damunt del bon seny, hi ha qui, amb una mentalitat digna del segle passat, encara vol mantenir els seus privilegis, esperant els servidors de l'Estat i de l'Església, que els imposin en el context d'un nou règim polític, per endavant estan condemnats a suportar-ne les conseqüències que poden ésser d'una gravetat extraordinària. Les persecucions i les misèries de tots aquests anys han deixat un ferment de descomposició a tots els estaments que fan ben anacrònics els seus propòsits. La persistència a voler-los mantenir demostraria un engegament que els priva fins i tot de donar-se compte del que succeeix al seu voltant. No veure-ho és esfereïdor.

Catalans:

Davant de certes confusions de l'esperit, Catalunya no es pot permetre la insensatesa d'enterbolir encara més la seva vida, prenent una actitud, unes decisions i unes responsabilitats que més tard hauríem de pagar severament.

La successió del franquisme i els problemes que planteja ens obliguen a tenir una posició clara i ben determinant des d'avui. Nosaltres no en podem estar al marge, com tampoc no podem deixar d'aportar la nostra cooperació a tota solució valedora per tal que la seva substitució sigui realitzada tenint present que cal impossibilitar tota convulsió violenta. Però, perquè això no es produeixi, és indispensable que la Generalitat, que és la continuïtat històrica de la vida del nostre poble, sigui present i li sigui possible d'acceptar aquelles resolucions que determinin el futur de l'Estat espanyol.

Si no ho fem així, dissortadament, passàriem a ésser un simple afegitó de forces polítiques, d'interessos i d'oportunistes de darrera hora, que no tindrien res a veure ni amb els nostres problemes ni amb les nostres esperances. Al mateix temps, ja podem preveure que seríem incapaços d'evitar els perills de tot ordre que s'albiren.

No desconec que hi ha catalans que, de bona fe, creuen que la instauració d'un poder borbònic pot ésser una solució als greus problemes que tenim plantejats. Crec que s'equivoquen. Haurien d'adonar-se que aquest ja està condemnat abans de la seva instauració, car ha estat i és un apèndix del franquisme i, per tant, no té, ni pot tenir, cap prestigi, ni despetar cap confiança a la immensa majoria del país.

A més, nosaltres hem de tenir present que la monarquia que respectava les nostres institucions ja fa segles que ha desaparegut i la dels altres ha estat sempre contra el nostre poble i els seus drets. No tenim cap motiu per dubtar que els

Borbons d'ara no facin el mateix que els seus avantpassats. És per això que estic plenament convençut que Catalunya, de la mateixa manera que unànimement l'any 1931 va proclamar i acceptar el règim republicà, ho farà també el dia que expressi la seva voluntat.

Ara bé, per tal d'evitar interpretacions equívokes i amb el fervorós anhel de simplificar el nostre pensament, hem de manifestar que si, en ús del seu dret, els de fora de casa es decideixen per la monarquia, nosaltres no ens hi hem d'oposar, i el que hem de fer és respectar llur voluntat, de la mateixa manera que volem que ho facin amb la nostra. No seria pas la primera comunitat de pobles a conviure amb un règim institucional distint.

Catalans:

Malgrat les repressions sofertes i els greuges ben justificats que tenim contra l'actual règim franquista, no confonguem aquest amb el poble espanyol. Si l'any 1913 amb la Mancomunitat i el 1931 amb la Generalitat es trobaren coincidències constructives, ara no cal desesperar i creure que no són de nou possibles. Aquestes no seran fàcils, ni molt menys, i és natural que així sigui.

Junts hem de resoldre els problemes més greus que ens deixarà la dictadura, no solament els que es deriven dels nostres drets i de la situació de tots els pobles de la Península, sinó també dels que hem de preveure que fatalment es produiran al nord d'Àfrica. Sense oblidar els que s'han creat promoguts per les actuals aliances militars i els pactes i els acords amb organismes internacionals que avui dia regulen en gran part la vida política, econòmica i financera.

Si volem ésser conscients de les responsabilitats que ens imposen aquests deures, no tenim altre camí que aportar a la tasca a emprendre el nostre esperit obert a tots els cor-

rents que van encaminats a estructurar una nova Europa, de la qual no podem deixar de formar part.

La nostra cooperació ha d'ésser cordial i eficient. Seria la millor demostració que, a més de la fermesa a mantenir els nostres drets, existeix en nosaltres una voluntat de franca convivència. Aquesta faria més possible que Espanya compartís els principis polítics, econòmics i socials pels quals lluita avui el món.

Catalans:

No és el meu propòsit establir un programa del que hauríem de realitzar i és lluny dels meus sentiments tot esperit polèmic. Però em sembla que aquest *Missatge* no tindria sentit si almenys no us fes conèixer algunes de les meves preocupacions, que neixen de les meves responsabilitats del passat i dels meus deures del present. Voldria que us en féssiu càrrec i no dubto que elles estan presents tothora en la vostra vida i que sovint són motiu d'inquietud.

És incontestable que les traves imposades pel règim actual al desenvolupament de la nostra economia, l'esperit que ha dictat la seva legislació i la manera a vegades insòlita com aquesta ha estat aplicada, ens ha causat un gran dany. Els propòsits quasi sempre obtinguts per impossibilitar la creació d'unitats econòmiques, les pressions de tot ordre per tal de desarticular les nostres fonts de riquesa, la pèrdua de direcció o d'influència en importants sectors de la vida del país, l'oposició per impossibilitar la modernització dels nostres mitjans de producció ens imposen uns deures que ningú no pot deixar de desconèixer.

Per altra banda, mentre es lluitava contra aquesta política que solament afavoria el règim i una minoria de ciutadans, veiem la monstruosa proliferació de l'Estat en matèria econòmica i financera, creant una autarquia el resultat de la

qual sovint no ha respost als anhels dels qui l'han realitzada. Una invasió de funcions contradictòries, un deficiènci d'obstruir la major part d'iniciatives que sortien de casa nostra, la corrupció d'alguns serveis de l'Estat són altres factors que pesaran feixugament en el nostre futur.

Un deure d'objectivitat, però, obliga a reconèixer que el règim franquista ha aconseguit estructurar i donar vida a realitzacions que no són menyspreables ni molt menys. Caldrà tenir-les present i és incontestable que podran ajudar positivament l'obra a realitzar el dia de demà.

Per damunt de tot judici a la tasca portada a cap, els optimistes del règim no poden amagar que existeix un fet que, per al futur, pot ésser de conseqüències greus. Aquest és la incertesa constant en què viu l'economia del país, la vida de la qual no depèn dels resultats de la seva expansió, que és deficitària, sinó del benestar d'Europa i de l'ajut que rep de l'exterior.

Tots aquests factors que han engendrat els problemes que tenim, i els altres que es plantejaran, fan necessari que els dirigents i els responsables de la nostra economia tinguin la intel·ligència i el coratge de tenir present que estan a les acaballes d'una etapa que ja no podrà començar més. Fóra un gravíssim error que solament volguéssim veure allò que la dictadura ha fet per anul·lar o entrebancar el seu desenvolupament i no el que aquesta els ha possibilitat amb les seves lleis i brutals repressions contra la immensa majoria dels obrers i de la pagesia, els drets dels quals cal no solament respectar, sinó integrar-los en una àmplia solidaritat que comporti obligacions i deures, única manera que tothom gaudeixi del patrimoni de Catalunya.

Cal malfiar-se dels silencis que les dictadures imposen. Sempre han estat el preludi de convulsions difícils i perilloses. Abans, doncs, del que podria succeir, cal que aquells que vulguin comprendre els seus problemes i les seves responsa-

bilitats no oblidin com els entenen els que han sofert i sofreixen els rigors d'una condició social impossible de defensar.

Com fóra d'esperançador per a tots si es volgués veure que l'actual renaixement econòmic d'Europa s'ha realitzat gràcies no a un esperit mesquí i sense grandesa, sinó creant audacioses estructures econòmiques, socials, produint un esclat de benestar del qual disfruten tots els estaments de la vida de cada país! En aquests moments en què l'economia té més deures que drets, fer altrament fóra un suïcidi.

Catalans:

Existeix una altra inquietud, tota ella amarada de presagis no massa propicis per a una cordial entesa. Em sembla que aquest *Missatge* ha de dir-vos el que en penso i la meva confiança que no cal desesperar, car estic segur que trobarem el camí que ens ha de portar a bon terme. Aquesta inquietud és la constatació que el règim franquista, sobretot en els seus començaments, s'ha servit àmpliament de l'Església per als seus objectius polítics.

És evident que amb les deixalles de la dictadura ens caldrà liquidar aquesta trista situació i, per tant, abolir, els privilegis abusius i dels quals alguns eclesiàstics han cregut poder-se prevaler durant aquests anys. L'Església no pot deixar de fer-se'n càrrec, però al mateix temps ha de tenir el convenciment que nosaltres coneixem molt bé els sentiments cristians del nostre poble i som els més decidits a respectar-los i a fer-los respectar.

Ja sabem que una part important de la clerecia, la millor de Catalunya, s'esforça per marcar les distàncies amb el règim actual i mostrar, tant com li és possible, la seva independència espiritual. Però cal que aquesta voluntat i l'esforç que hi obliga es generalitzi cada dia més i que, en tots els àmbits de la nostra terra, no hi hagi ningú que en dubti.

Desitgem que el seu allunyament de la dictadura no signifiqui per a l'Església prendre part a favor d'una altra política, sigui la que sigui. Al nostre entendre, l'Església té una missió espiritual i humana a complir de cara al nostre poble i per aquesta missió, deslligada de tot compromís i de tot partidisme, estem disposats a deixar-li la plena llibertat que necessita.

Respectem els deures de l'Església, però aquesta ha de saber tothora que les nostres institucions tenen el dret de demanar i, si cal, exigir, l'acceptació d'aquells principis polítics, socials i espirituals que lliurement es doni.

Si ho fem així, estem segurs que l'Església a Catalunya no deixarà d'ésser fidel a la seva funció històrica, com ho feu durant segles, respectant els autèntics valors del nostre poble. Per això no dubto que tots coincidirem a creure que és indispensable que els càrrecs de govern eclesiàstics recaiguin damunt dels membres millors i més competents de la clerecia catalana.

Ens cal finalment resoldre, per sempre més, el problema de la tolerància civil a casa nostra, car en depèn, com sovint dissortadament hem pogut constatar, l'estabilitat de les nostres institucions i la pau i el benestar que tots desitgem.

Si tothom vol fer un esforç per comprendre que la intolerància, vingui d'on vingui, és contraproduent i motiu de lluites que no serveixen sinó per sotmetre o afeblir els pobles, la solució dels problemes que giren entorn de l'Església no serà difícil de trobar.

Catalans:

Els perills que planen sobre nosaltres són greus, molt greus, però no impossibles de resoldre. La primera condició que ens cal és que no hem de defugir-los. Creure en les nostres virtuts, però no en factors i possibilitats que el bon sentit i el

temps han fet desaparèixer. Pensar que les velles i caduques concepcions polítiques i econòmiques poden encara servir-nos seria una manca de visió de danys incalculables. Cal afrontar-nos amb el nostre futur convençuts de la nostra raó i que som capaços de recuperar el temps perdut.

En tot moment, sapigüeu que cap poble no pot assumir deures i responsabilitats, ni resoldre els seus problemes, si manca de direcció, d'unitat. No caiguem en l'error de creure que un país pot sobreviure cercant solucions fora de la seva història. La divisió, les divergències, minven els drets. Si restem, doncs, fidels a nosaltres mateixos, és a dir, a les nostres institucions que ens donàrem unànimement, el triomf serà segur i esplendorós. El camí dreccer de Catalunya, no en dubteu, és servir fidelitat als ideals del seu ressorgiment que culminaren en la Generalitat.

És, doncs, entorn de la Generalitat, afirmació constant de la maduresa a què havia pervingut el nostre poble, que han d'agrupar-se totes les voluntats. És, des de la nostra institució, per mitjà dels homes que en el seu dia elegirà lliurement, que Catalunya haurà de regir-se. Avui és un símbol i demà una realitat, i fóra una veritable follia que els catalans volguéssim destruir-la o no veiéssim que ella és l'únic barratge que ens queda si volem aturar el caos que dissortadament ens deixarà el franquisme a la seva mort. També és la Generalitat la sola esperança positiva que tenim perquè al seu voltant es realitzi la unitat del nostre poble.

Catalans:

Avui com sempre, la meua vida, plena de responsabilitats i de deures, està solament al servei de la nostra pàtria, iestic convençut que, si no em manca el vostre consell i la vostra col·laboració, si volem veure les coses que ens uneixen i no

les que ens separen, i si no renunciem als nostres drets, la victòria serà esclatant.

Visca Catalunya!

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

En terres d'exili.
Desembre del 1961.

Josep Tarradellas, «Missatge de l'Honorable president de la Generalitat al poble de Catalunya», *Butlletí d'Informació* [París], editat pel Servei d'Informació i Publicacions de la Generalitat de Catalunya, s/n («en terres d'exili», desembre de 1961), p. 1-8. Publicat també a *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 97 (gener-febrer de 1962), p. 3-6.

1.1.19. Cal que tots hi siguem presents

Per damunt d'una projecció fal·laciosa que l'actual règim polític espanyol vol donar als nostres sentiments, i malgrat un silenci que no enganya ningú, les inquietuds i les angories de Catalunya són més vives que mai.

Aquest fet, nascut d'una realitat que tothom coneix, fa ben inútil tota acció encaminada a desvirtuar o minimitzar les nostres ambicions polítiques, econòmiques i socials. Ens sembla, al mateix temps, que cometen un error els qui actuen com si aquestes no existissin, creient que, en mostrar-se fidels a la nostra llengua i a una voluntat de realitzar una tasca en l'ordre cultural, ja han complert amb el seu deure.

La constant afirmació de la nostra espiritualitat és més que necessària i cal que aquells que tan intel·ligentment i abnegadament hi treballen sàpiguen, tothora, com és de fervorós el nostre reconeixement. La seva tasca, però, no pot de cap de les maneres servir per posar-se enfront, o ésser un fre, als ideals de llibertat a què aspira el nostre poble.

Tot allò que sigui desviar o escamotejar els nostres anhels patriòtics i sovint presentar-los com a incompatibles amb certs sentiments, constituir cledes tancades a tot desig generós, posar obstacles als neguits de Catalunya i deixar-se emportar per un esperit crític derrotista i d'un partidisme poc adient a les sofrances de molts creiem que pot ésser de conseqüències greus. Aquells que marxen per aquest camí, si triomfessin, des d'ara haurien ja de tenir presents que l'únic que aconseguirien és que la majoria de catalans, com altres vegades dissortadament s'ha produït, deixessin de compartir els nostres ideals envers Catalunya.

Ningú no té el dret d'oblidar, i molt menys aquells que a casa nostra tenen el privilegi d'escriure i publicar en català els seus treballs, el que va representar la incorporació de

tots els catalans en aquell ampli i unànime moviment d'opinió que féu possible de retrobar-nos. Si el nostre primer president, Francesc Macià, en la seva vida solament hagués aconseguit aquest fet transcendent ja en tindria prou per merèixer el nostre profund reconeixement.

És evident que nosaltres tenim el deure de lluitar pel triomf d'aquells sentiments que portem arrelats al fons del cor i que estan per damunt de tota consideració política, però també tenim la missió d'anorrear la dictadura que ens té sotmesos. El nostre objectiu primordial és instaurar el nostre propi govern, car ben poca cosa seria si el resultat de tants sacrificis i sofrències, no servia per restablir les nostres institucions i els drets que aquestes representen.

En aquesta tasca, feixuga i plena de responsabilitats, cal que tots hi siguem presents. Cadascú amb les seves inquietuds i anhels, i si hi ha catalans, avui en dia, que a dintre a Catalunya no poden fer conèixer plenament quins són els seus ideals i quina ha estat i és la seva fidelitat, ningú, sigui qui sigui, no té el dret de combatre'ls. Encara molt menys si ho fan gràcies a un excés de bondat o per manca d'informació d'aquells que, volem creure que involuntàriament, faciliten una acció que haurien de comprendre que és contrària a la unitat del nostre poble.

Estem plenament convençuts que encara no ha arribat l'hora de plantejar i discutir certs problemes i algunes actituds, car això solament afavoriria els nostres adversaris d'avui i de demà. Ja vindrà el dia que uns i altres, ben lliurement, ho podrem fer. Però ens sembla que ara tot sacrifici serà poc per tal de possibilitar una cordial entesa entre els catalans. No és impossible realitzar-la, si per un moment volem tenir present els neguits i els perills de la nostra Catalunya. Tota acció encaminada a simplificar els nostres anhels, a respectar el nostre pensament, no solament mereixerà l'estima del nostre poble, sinó que forçosament facilitarà la

victòria, i aquesta serà el reflex de la nostra ferma voluntat de voler viure amb llibertat i benestar.

Josep Tarradellas, «Cal que tots hi siguem presents», *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 100 (maig-juny de 1962), p. 1-2. Reproduït també a *Butlletí d'Informació* [París], editat pel Servei d'Informació i Publicacions de la Generalitat de Catalunya, s/n (juny de 1962), p. 1-2.

I.1.20. Lletra adreçada al president del Parlament català

Senyor Francesc Ferreras i Duran
 Honorable president del Parlament de Catalunya
 Mèxic

25 de juny de 1962

Estimat president,

Espero que haureu rebut la carta del 18 de la Secretaria d'Informació, relacionada amb els diferents aconteixements, tant pel que fa referència a les vagues com als incidents produïts arran de l'Assemblea dels Moviments Federalistes Europeus. Us suposo informat de les mesures preses pel govern del general Franco contra els que reclamaren una millor condició social i els que varen assistir a la reunió de Munic. Una cosa i l'altra, em sembla, ens obliguen a estudiar al més objectivament possible el que ha succeït per tal de treure'n les conseqüències que calguin, única manera de poder realitzar una tasca eficient.

Ningú no pot negar que les vagues del nord d'Espanya, principalment a les Astúries, i les repercussions que han tingut a tota la Península han causat un gran dany a la dictadura i, per tant, han afeblit el règim. Però és evident que el que s'ha produït abans, durant i després de les reunions de Munic, ha servit per dividir encara més els adversaris del franquisme. Els resultats d'aquests dos esdeveniments són ben distints: el primer és netament positiu per a la lluita que sostenim i l'altre, negatiu, com ja era de preveure.

En el seu dia, no dubtem que ens serà possible exposar àmpliament i amb tota claredat el que ha succeït al voltant dels fets esmentats, però, en aquests moments, tinc el deure de manifestar-vos que em sembla que és perillós creure en

l'actual eufòria d'aquells que, a no tardar, es donaran compte de la poca consistència que tenen els seus raonaments i les seves il·lusions.

Al meu entendre, avui més que mai, caldria tenir presents els resultats obtinguts en les converses a Londres el mes d'octubre de 1947, entre el ministre Mr. Ernest Bevin i els senyors Indalecio Prieto i José María Gil Robles, fins a les reunions de Munic, passant pel «Pacto de París», del febrer de 1957. Tres etapes d'una mateixa política que, si és veritat que sempre ha despertat frenètics entusiasmes, dissortadament ha estat ben poc profitosa per als nostres ideals.

Em sembla, doncs, que d'una vegada per sempre s'hauria d'establir una línia de conducta que la seva primera premissa fos que tot acord per establir un pla d'acció no pot reposar sobre un pensament que tendeix a desconèixer el que realment aspira la immensa majoria dels ciutadans que, a dintre i a fora d'Espanya, volen un capgirament polític i social que els permeti veure realitzades les seves nobles ambicions. Per altra banda, s'hauria de tenir en compte que, si és innegable que per tot el món el règim franquista mereix una franca repulsió, això no vol dir que els altres pobles tinguin el deure de solucionar els nostres problemes.

Actualment, Espanya, a l'excepció de l'OTAN [Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord], que no ha demanat d'entrar-hi, forma part de tots els organismes internacionals. Heus ací una altra consideració que no devem oblidar, car, junt amb els seus desigs d'integrar-se al Mercat Comú, comporta aquest conjunt de realitats, problemes i responsabilitats també per a nosaltres. Això vol dir que cometem un manquement aquells que, ja a hores d'ara, volen intervenir en la política que avui dia propugnen certs estats d'Europa occidental, car desconeixen el que Espanya decidirà una vegada el règim franquista haurà desaparegut.

Una cosa és no intervenir en la política interior d'aquells que ens poden ajudar si és que per endavant no els hi compliquem llurs problemes i l'altra, el deure que tenim de preocupar-nos i d'intervenir en tot allò que depèn del present i del futur d'Espanya.

Al mateix temps, ens sembla que és ben lamentable no saber que el Moviment Federalista Europeu és un de tants i tants organismes que hi ha pel món i que la seva missió és solament la de proposar o informar del que els que en formen part creuen que és millor. Ningú no hauria d'ignorar que les seves resolucions no obliguen absolutament a cap dels organismes que regulen la vida de l'OEC [*sic*, per OCDE, Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic?], ni del tractat de Roma. Per tant, s'equivoquen aquells que creuen que els acords del Moviment Federalista Europeu tenen una importància decisiva per a l'actual règim polític espanyol. Les seves decisions podem estimar-les, si ens ajuden moralment en la lluita que sostenim, però és un greu error creure que aquestes poden determinar una política per part dels Sis que actualment integren el Mercat Comú.

Un altre fet que existeix i que cal veure sense passió i deslliçats de tot partidisme. L'única preocupació de la reunió de Munic fou la de trobar coincidències per propugnar una política enfront de la que preconitza actualment França en relació amb l'Europa del futur. Els altres problemes eren ben mínims.

Com no podia ésser altrament, el Moviment Federalista Europeu va veure amb simpatia la presència dels espanyols que s'hi trobaren, però res més. Fer-se excessives il·lusions del que aquest, o l'Assemblea de Parlamentaris Socialistes d'Estrasburg, pot obtenir prop dels governs que determinen la política europea és no voler considerar que, per damunt de les simpaties i paraules d'afecte per la nostra causa, uns i altres en definitiva tenen el deure de defensar els interessos de llurs països.

Una acció representativa o individual prop de les persones més destacades entre les que formen part de l'OEC, crec que és obligada i ben compresa per tothom. Intervenir en els problemes polítics i econòmics de cada país, en lloc d'ésser-ne espectadors, i prejudicar la posició que tindrà Espanya el dia de demà dintre d'Europa, és una tasca que per endavant està condemnada al fracàs.

Per tal de millor comprendre el meu estat d'esperit i les meves temences, em permetré informar-vos que el dia 2 de juny, és a dir, cinc dies abans de la reunió de Munic, es va reunir a Vikseaaan (Noruega) el Consell de la Internacional Socialista, amb assistència de seixanta-tres delegats que representaven vint-i-cinc països. El resultat d'aquesta reunió fou, entre d'altres, un acord que es referia al Mercat Comú, expressant la seva simpatia i satisfacció per la petició que havien fet l'Anglaterra, Noruega, Irlanda i Dinamarca. Al mateix temps, demanaven als Sis un tractat d'associació que permetés l'entrada de Suècia, Àustria i Suïssa, i que uns i altres tinguessin en compte els interessos d'Israel i Finlàndia. D'Espanya, ni un mot. Tot donava a pensar, pel fet que els socialistes tenen una gran preponderància en el Moviment de Federalistes Europeus i en vigílies de la reunió de Munic, que el Consell expressaria el seu anhel contrari a la demanda feta pel govern franquista. Hem de constatar que no fou així. Però sí que la Internacional Socialista va aprovar una *declaració* de simpatia als vaguistes espanyols preguntant a tots els seus militants que protestessin del comportament i de la repressió feta contra ells i, naturalment, que s'obrissin subscripcions, etcètera, etcètera.

Per acabar amb aquest aspecte de relacions i possibilitats d'ajut internacional, crec que no es pot deixar de tenir present l'actitud de la Confederació Internacional de Sindicats Lliures, amb residència a Brusel·les, fundada i fortament sostinguda pels sindicats americans. Tot fa creure que

aquesta ajuda a determinades organitzacions espanyoles, però davant de l'enorme ajut i cooperació material, polític i moral que ha donat a molts moviments d'alliberació i principalment a Tuníssia i Algèria, el que ha fet i fa per la llibertat dels pobles de la Península és quelcom que hauria de fer meditar a tothom i d'una manera especial als dirigents de l'«Alianza Obrera» que, pel que diu i fa, és ben difícil de conèixer el que vol i representa.

Per tot el que acabo d'exposar a la vostra consideració, crec que és urgent desintoxicar l'interior i l'exili del mal que li han fet les il·lusions i entusiasmes a què abans m'he referit, de l'allau d'informacions més falses que verídiques sobre la situació del règim franquista, de la muntanya de fulls clandestins que sempre diuen el mateix i de l'abrandat desfici d'aquells que contínuament anuncien pactes que ens asseguren que tothom està unit, per pocs dies després dir el contrari.

Per damunt de les crítiques que alguns puguin fer-hi, em sembla que cal tenir el coratge de dir que, en el nostre camí, no hi ha miracles, ni entusiasmes fàcils, sinó les exigències dels que sofreixen, les angoixes dels que són conscients dels greus perills que ens envolten i els ideals de tots els que lluiten per un demà millor tant en l'ordre polític com social.

Com sigui que, en la carta enviada per la Secretaria d'Informació, us parlava del que feia referència a pactes i coincidències dels espanyols que es varen trobar a Munic, m'excusareu que avui no hi faci cap observació ni comentari, sinó dir-vos que considero perfectament inútils certes propagandes al voltant dels cabdillatges de pensaments i actituds, que sortosament no representen ni els sentiments ni els anhels de la nostra Catalunya.

Al marge d'aquesta gran confusió produïda pels fets que ja coneixeu i els que m'he permès d'expressar-vos, i dels que res de bo en pot sortir, em plau ratificar allò que altres vega-

des us he manifestat i que és la nostra obra deslligada de tot compromís polític i de tota influència estrangera als nostres deures i que cada dia que passa mereix més confiança en tots els sectors de la nostra vida nacional. Els resultats que es van obtenint, malgrat les persecucions fetes als catalans que més treballen pels nostres ideals, ens diuen com és de forta la fidelitat del nostre poble. El missatge que vàrem adreçar-li a final de l'any passat continua realitzant la seva obra i, junt amb el patriotisme dels que no ens deixem emportar ni per la demagògia ni pel cofoisme, podeu ben creure que lograrem tots els nostres propòsits.

Rebeu, estimat president i amic, com també tots els senyors diputats, una ben cordial abraçada de

Josep Tarradellas

Josep Tarradellas, «Lletra adreçada al president del Parlament català», *Butlletí d'Informació* [París], editat pel Servei d'Informació i Publicacions de la Generalitat de Catalunya, s/n (25 de juny de 1962), p. 1-4.

1.1.21. Lletra adreçada a la Delegació de la Generalitat a la República Argentina

Senyors

Joan Cuatrecases i Josep Santaló

President i delegat especial de la Delegació

de la Generalitat de Catalunya a la República Argentina

Buenos Aires

2 d'agost de 1962

Estimats amics,

Espero que haureu rebut la meva carta del 31 de juliol. Acabo d'arribar de París i, tal com us vaig prometre, us escric tot seguit.

A través de les cartes i dels informes confidencials que us he enviat en tot el que va d'any, em temo que algunes vegades us hauran semblat els meus judicis una mica severos i possiblement que el nostre pensament polític no tenia l'elasticitat per adaptar-se a certes situacions tant de l'interior com de l'exili.

Pressento aquests sentiments vostres, car és incontestable que hi ha un abim entre la posició dels que signaren el «Pacto de París» i ara s'han reunit a Munic, amb la línia que s'ha traçat la nostra institució. Com m'he permès d'assenyalar sovint, tot el que no tingui present la situació del país, i les possibilitats que existeixen per portar a cap una tasca eficient, està condemnat al fracàs.

Em faig càrrec que no és fàcil destriar allò que pugui haver-hi de bo i que es realitza fora de casa nostra, com també comprendre o preveure el que s'amaga en certes actituds i campanyes que es fan a l'interior. M'ha semblat sempre que, com sia que la nostra missió és la de total fidelitat a Catalunya, no podíem de cap de les maneres deixar-nos influir per

res ni per ningú que no tingui present els nostres deures i els nostres anhels d'instaurar les nostres institucions, que vol dir la llibertat pel nostre poble. És per aquests sentiments, i mogut per les responsabilitats que comporten, que avui posaré al vostre estudi i consideració el que penso de l'actual situació política tant pel que fa referència a Catalunya com a Espanya.

Arran de la petició que féu el govern del general Franco per entrar en el Mercat Comú, el 10 de febrer em permetia d'exposar-vos el meu pensament que, resumint-lo, era que calia aprofitar aquesta avinentesa d'intervenir internacionalment en un problema en el qual semblava que, ben portat, nosaltres podíem influir eficientment per tal d'obligar el règim franquista a modificar, en part, algunes de les seves estructures polítiques i econòmiques. Les nostres mútues coincidències es plasmaren en el document que vàreu cursar a les personalitats estrangeres que més directament estaven interessades en el problema de la integració d'Espanya. Tal com en el seu dia us vaig manifestar, creia i continuo creient que la vostra intel·ligent exposició i el to del document eren una bona tasca. Altres coses, dintre d'aquest camí, em semblava que es podien fer i, a més, que era indispensable, si és que volíem aprofitar-nos d'una oportunitat que, en l'ordre internacional, tal vegada era la darrera.

La nostra posició, per tant, era clara i seriosa. De quina manera varen reaccionar la quasi totalitat de les forces polítiques, de l'interior i de l'exili? Al nostre entendre, molt malament, car unes i altres vegeren l'ocasió d'explotar la petició feta per Espanya per entrar al Mercat Comú, no per construir un pla polític i d'acció encaminat a obtenir-ne resultats eficients, sinó a veure com i de quina manera podrien realitzar un acte de propaganda pels ideals dels seus partits i els altres per considerar que era l'ocasió d'afirmar els seus desigs d'una restauració monàrquica, a part d'aquells que

tenien el decidit propòsit de persistir en el pensament d'abandó que es va plasmar en el «Pacto de París».

També, com era de preveure, hi havia els que tenien gran interès a demostrar als socialistes i democratacristians francesos que no compartien el pensament de l'actual govern francès en relació amb la futura Europa. Em sembla que cal assenyalar, al mateix temps, una espècie de competició que es va establir, que consistia per part dels exiliats a comprometre davant del franquisme aquells que venien de l'interior i aquests captar a les seves idees i tàctiques els republicans i socialistes per demostrar a l'actual govern espanyol que certes coincidències entre els uns i els altres donaven principalment als monàrquics de l'interior una força que, fins aquell moment, no havien tingut. Si a tot això hi afegiu les lamentables genuflexions dels governs de la República i d'Euskadi davant de les proposicions dels monàrquics i de les forces que es diuen contràries a aquests, ja podeu donar-vos compte de l'esperit que girava i es va produir al voltant de la reunió de Munic.

No és pas el meu propòsit, almenys avui, de comentar el que es va produir i les seves conseqüències. Però sí que em permetré dir-vos, i em sembla que cal tenir-ho present, que sense la cooperació en tots els ordres que hi ha donat l'organització «Congreso por la Libertad de la Cultura» res no s'hauria pogut portar a cap. La secció espanyola d'aquesta entitat suposo que ja sabeu la forta influència que té directament o indirectament a totes les organitzacions catalanes, a l'excepció del Front Nacional de Catalunya, i també en l'àmbit de la política espanyola tant de l'interior com de l'exili. Cal assenyalar la posició de la Confederació Nacional del Treball i dels partits comunistes, que han estat al marge de tot el que ha succeït.

Cada dia que passa es veuen més clars els mòbils d'uns i altres, els quals, com ja vàrem afirmar en la nota del mes de

juny, tenien ben poc a veure amb la veritable lluita antifranquista i amb els problemes de Catalunya i d'Espanya. El que es tractava era de demostrar l'existència dels que anaren a Munic i que aquests realitzessin un esclat de propaganda, encara que aquesta en definitiva servís per desarticular encara més els antifranquistes i eliminar de la lluita a l'interior aquelles personalitats espanyoles que més preocupació donaven al règim franquista. És evident que els dirigents dels governs de la República i d'Euskadi i les persones que representaven organitzacions polítiques de l'exili, o que es representaven a elles mateixes, han tingut un èxit i el més esclatant ha estat el del «Congreso per la Libertad de la Cultura», però em sembla que convindreu amb mi que tot això ben poc interessa els pobles català i espanyol, els quals desitgen viure en un règim polític que els permeti de realitzar els seus anhels que no han estat mai representats ni pel franquisme ni per molts d'aquells que volen substituir-lo.

M'excusareu que deixi de parlar-vos del fet, almenys per a mi, completament incomprendible que dos escriptors catalans de l'interior, acompanyats de monàrquics i fervorosament espanyolistes de casa nostra, cometessin el greu error d'anar a la reunió de Munic, on existien, com és natural, uns sentiments unànimes contra Catalunya. Sobre aquest fet i altres que demostren plenament el que em permetia manifestar-vos el 29 de maig de l'any passat, en un altre moment us faré conèixer el meu pensament que coincideix amb la quasi totalitat de catalans que no comprenen per què es va anar a Munic i després quins són els motius que el franquisme ha tingut a Catalunya per acceptar sense la més mínima repressió certes actituds, mentre que és rigorós, com ja sabem, per a tots aquells que no formen part de certes cledes de pensament i a les activitats de les quals cal fer una extraordinària atenció i principalment aquells que som fidels al nostre poble.

Per la nota publicada en el *Butlletí d'Informació* de la Generalitat del 31 del mes passat i la publicació que es fa de l'article del professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, senyor Ambrosi Carrion, us donareu compte de per què hem considerat necessari ampliar les informacions i el pensament que fa conèixer el Servei d'Informacions i Publicacions de la Generalitat.

La reunió de Munic, i les conseqüències que alguns n'esperaven, cada dia és menys recordada. Confiem que, a no tardar, resultarà que els mateixos que hi varen assistir i que n'han estat els màxims defensors i que ara ens han fet conèixer llur eufòria, ens diran que tot plegat no tenia cap importància. És a dir, el mateix que ara diuen del «Pacto de París» els que el varen signar i els que durant un quant temps no es cansaren de manifestar que aquest produiria l'enderrocament del franquisme.

Per acabar, em permetré demanar-vos que vulgueu tenir present el fet que els confinats a les Canàries o obligats a quedar-se a França són deu o onze persones, quasi totes elles destacades personalitats monàrquiques. És a dir, el franquisme, aprofitant la reunió de Munic, s'ha desempallegat de les persones que més el molestaven. Tinc prou motius per afirmar-vos que aquestes en cap moment no varen pressentir el que ha passat i que, si fos a refer, no es mourien d'Espanya. Tot fa creure que, abans de fi d'any, deixaran d'ésser exiliats, a l'excepció d'una o dues persones que, amb el patronatge del «Congreso por la Libertad de la Cultura», segurament visitaran tots els països d'Amèrica donant conferències contra el règim del general Franco i, al mateix temps, demanant ajuts de tot ordre per a la tasca que tenen la intenció de dur a terme.

Continuo creient que, en la lluita contra el règim franquista, l'únic fet important i forçosament de conseqüències positives han estat les vagues que es varen produir al nord d'Espanya. No és probable que, durant aquest estiu, els treballadors

plantegin noves reivindicacions, però per totes les informacions que ens arriben, creiem que abans de fi d'any no fóra gens d'estranyar que aquests fessin sentir altra vegada el pes de la seva força. Per a totes aquelles persones amb qui darrement he parlat de l'interior i per informacions que tenim de tota la Península, aquesta és la més important preocupació del nou govern del general Franco. El que ha succeït al voltant de la reunió de Munic i la propaganda que el mateix règim ha fet, són molts els que creuen que ha estat per fer oblidar o minimitzar la situació econòmica i social del país. Però tot fa creure que els que la sofreixen aprofitaran la primera oportunitat per reivindicar llurs drets.

Davant de les situacions que segurament naixeran a l'interior al marge dels moviments polítics fets més o menys per certs desertors de tots els règims, cal que els catalans no es deixin emportar per aquells que, des de fa un temps, sempre els trobem al costat dels nostres adversaris d'avui i de demà. Cal que ningú no obliidi que res d'eficient no es pot realitzar, si no som fidels a nosaltres mateixos i, per tant, no estem disposats a defensar tothora la nostra personalitat nacional i a demostrar pel nostre pensament i per la nostra acció que som dignes de la confiança del nostre poble.

Us agrairé, estimats amics, que vulgueu saludar de part meva i ben afectuosament tots els membres de la Delegació, i vosaltres rebeu una respectuosa abraçada de

Josep Tarradellas

Josep Tarradellas, «Lletra adreçada a la Delegació de la Generalitat a la República Argentina», *Butlletí d'Informació* [París], editat pel Servei d'Informació i Publicacions de la Generalitat de Catalunya, s/n (2 d'agost de 1962), p. 1-4.

I.1.22. Catalans

Davant de la immensa catàstrofe que ha cobert de desolació i de mort els voltants de la nostra Barcelona i que a hores d'ara ens esborrona en saber que són milers les víctimes que hi ha hagut, que les destruccions materials són enormes, que han anorreat el treball de diverses generacions i que la misèria entra en certes poblacions per totes les portes, cal retrobar-nos més fortament que mai.

El meu deure primordial, doncs, és de demanar d'unir tots els nostres esforços i de fer els sacrificis que calgui per tal de demostrar d'una manera efectiva que, de tot cor, estem al costat d'aquelles famílies desfetes per la mort i de les que han perdut el fruit del seu treball abnegat, el qual va també contribuir a crear la riquesa material i espiritual del nostre poble.

Cal que demostrarem als uns i als altres que els nostres sentiments de germanor, que neixen de les nostres angoixes i de les nostres esperances en un demà millor, que estem disposats a ajudar-los moralment i materialment, fins al límit de les nostres possibilitats i amb fervorosa voluntat que siguin presents en cada llar desvalguda.

La pàtria no és únicament la terra on es viu, es treballa i es mor. La pàtria és, de més a més, en el cor i el pensament de tots els seus fills que senten, parlen i estan lligats pel vincle indestructible d'uns mateixos sentiments i anhels. Per tot el que diem i per damunt de tot allò que ens pugui separar, tots els catalans crec que a hores d'ara hem de formar un sol cos i un esperit forjat en el dolor i en el sentit imperatiu del deure.

Cal, doncs, que tots, sense distinció de cap mena, contribuïm amb la nostra valuosa aportació a alleugerir la seva dissort i a prendre part en el redreçament del nostre poble.

Tots els catalans, es trobin allà on es trobin, han d'ajudar-lo perquè pugui obtenir el màxim dels seus anhels, fent

arribar a Catalunya tot el nostre esforç i la totalitat del sentit de solidaritat que batega en nosaltres. És així que treballarem també i amb més coratge que mai per la seva llibertat, és així com demostrarem que li som perpètuament fidels, és així com contribuïrem a possibilitar i refer el benestar que avui li manca i es mereix, és així com es demostrarà que som un poble, una nació, més que mai viva en el dolor, en el temps, en la història i en el futur que han de crear els nostres fills.

Amb l'esperança, amb la certesa que la meva crida serà atesa, amb la fe que ens encoratja en la tasca de cada dia, pels germans adolorits, per tots els catalans que sofreixen, pels que lluiten i anhelan la llibertat i el benestar, siguem fidels i presents avui com sempre, única manera d'obtenir el triomf dels nostres ideals.

Visca Catalunya!

Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya

En terres d'exili.
Setembre de 1962.

Josep Tarradellas, «Catalans», *Butlletí d'Informació* [París], editat pel Servei d'Informació i Publicacions de la Generalitat de Catalunya, s/n («En terres d'exili», setembre de 1962), p. 1-2.

I.2. Entrevistes

I.2.1. El president de la Generalitat, a Mèxic

Aprofitant el viatge a Mèxic del senyor Josep Tarradellas, president de la Generalitat, *La Nova Revista* ha cregut que era oportú de fer-li unes quantes preguntes relacionades amb el moment polític actual. Hem efectuat l'entrevista després de qui sap quantes temptatives; el nostre amic senyor Tarradellas ha passat els dies enfeinadíssim, consultant una pila de compatriotes i, finalment, amb tota la cordialitat, s'ha disposat a contestar a les nostres preguntes:

—Sabem que durant la vostra estada a França heu establert molts contactes amb gent vinguda de l'interior. Voleu dir-nos quina és la vostra impressió respecte a la situació dels nostres connacionals en relació amb els aspectes polític, econòmic i social?

—Des de ja fa força temps, les relacions entre els exiliats i els qui romanen a Catalunya són constants. Pel que fa a mi, cal que digui que aquest darrer any he tingut ocasió de conversar amb més catalans que no pas durant els quinze anys darrers. És evident que les generacions que han seguit a casa nostra tenen un gran delit de conèixer tot el que ha passat i del que podem fer tots plegats.

—Ha estat sempre així?

—No, evidentment; ha calgut passar uns anys de desorientació, degut a propagandes que els influïen. Avui tenen pressa d'entrar al camí que saben que ha de resoldre el seu esdevenidor. Certament que és tasca nostra la de fer que aquests contactes i relacions siguin cada dia més eficients, per tal que en tots els estaments i en totes les contrades del nostre poble arrelhi amb més força la voluntat d'afirmar la nostra

personalitat. Hi ha manifestacions i anhels d'acció conjunta, vius en l'esperit de tots.

-Quina fóra, al vostre entendre, la política a seguir?

-Jo crec que Catalunya ha de reprendre la política que durant mig segle li ha permès de realitzar una gran obra en els aspectes polític, econòmic i espiritual; obra que ha d'enorgullir-nos! Pel damunt de tots els inconvenients que les noves generacions han topat durant aquests darrers anys, aïllats del món, submergits en propagandes i influències estranyes, estic segur que per a ells -i per a tots els qui creiem en un demà millor- serà un bell exemple l'obra que us deia.

-Què opineu dels aldarulls que han promogut els estudiants madrilenys? I de les recents vagues?

-Avui dia, tant a Catalunya com a Espanya, els obrers i els estudiants fan la força més efectiva contra el franquisme, crec que ha començat la davallada d'un règim, l'eficàcia del qual no la creuen ni els qui n'havien estat els més abnegats defensors.

-Què penseu de la independència que Franco acaba d'atorgar al Marroc?

-És la confirmació de la davallada que us deia i el resultat de la política que el franquisme ha seguit al Marroc. Tard o aviat haurà de tenir repercussions profundes, perquè és un cop contra els anhels i les ambicions que la mateixa Espanya franquista havia fomentat.

-Quin és l'estat de l'esperit dels catalans que hi ha a França? I, encara, com és llur situació econòmica?

-Avui dia, després de tants sofriments passats, ja es troben en posicions consolidades. Però és evident que llur situació, comparada en termes generals amb la dels qui sou a Mèxic, és considerablement diferent. Allí ens regim per un estatut de refugiats que fa que no tinguem avui els problemes que hi havia quan arribàrem. És fàcil trobar-hi feina,

però gairebé impossible desenvolupar-hi activitats de tipus industrial o comercial, a desgrat dels tractes que, d'ençà del segle passat, hi ha entre Espanya i França. Els catalans que hi ha escampats per tot el país mantenen, com sempre, viva la seva fe en Catalunya. Si aquesta fe no es manifesta d'una manera pública, si encara no han arribat a trobar l'organització necessària per demostrar-la, és degut a la mateixa dispersió. No obstant això, pertot arreu hi ha centres de catalans que realitzen una obra unificadora que és un exemple. Em permeto solament d'assenyalar el patriotisme –entre d'altres– dels catalans de Tolosa, Angulema, Montpeller i Perpinyà. Aquest darrer centre, especialment, ha de lluitar amb tantes dificultats que mai no els ho podem agrair prou. Els catalans de Perpinyà són un estímul per a tots aquells que aspiren a tornar ben aviat a Catalunya.

–Quina creieu que hauria d'ésser la tasca dels catalans que som a Amèrica, de cara a l'alliberació de Catalunya?

–Malgrat la distància, crec que podeu ajudar molt i molt. I no solament a l'alliberació de Catalunya, sinó a mantenir-ne la vida espiritual. És admirable i emocionant l'obra realitzada pels catalans exiliats a Mèxic. He de dir –i fóra injust silenciar-ho– que la impressió rebuda fa com un sentiment inesborrable. Aprofito l'hospitalitat de *La Nova Revista* per agrair totes les amabilitats rebudes, ací i a altres països d'Amèrica. Crec que faríem un gran servei als nostres ideals si un dia fos possible establir una acció conjunta dels catalans que hi ha a Amèrica. Donaríem encara més coratge als qui lluiten per les nostres llibertats.

–Digueu-nos, encara, quina impressió heu tret dels vostres contactes amb els catalans que som a Mèxic?

–Aquesta tercera vegada de venir a Mèxic he de dir-vos que m'ha fet un gran plaer –i estimo profundament– l'acollida que m'han atorgat tots els catalans, sense distinció de partits o estaments socials. Aquest honor que m'ha estat fet

l'atribueixo principalment al gran sentiment de catalanitat. I crec també que és un homenatge a la nostra institució, que cal que tothom estimi.

I amb aquestes paraules, el senyor Josep Tarradellas, president de la Generalitat, dóna per acabada l'entrevista.

A. A.-G. [Avel·lí Artís-Gener], «Activitats catalanes a Mèxic. El president de la Generalitat, a Mèxic», *La Nova Revista* [Mèxic], núm. 10 (1956), p. 233.

1.2.2. Declaracions del president

Amb motiu de l'estada a Buenos Aires del president de la Generalitat de Catalunya, senyor Josep Tarradellas, hem cregut oportú donar als nostres lectors una informació dels motius, els propòsits i les activitats que l'han portat de nou entre nosaltres, en una nova etapa de la seva actuació com a president de la Generalitat. Hem preferit, donada la manca de temps i d'espai, deixar a segon terme la ressenya de les activitats, per ordre cronològic, que ha portat a cap des de Mèxic fins a Buenos Aires, per demanar en canvi al president que respongui les preguntes que ha preparat la redacció de *Catalunya* i amb les quals creiem que es pot donar per satisfeta la necessitat de fornir als nostres lectors i amics d'una informació seriosa, fidel i esclaridora; així és, per a nosaltres, un honor i un plaer que l'atenció del president hagi volgut entretenir-se a satisfer, plenament i amb tots els detalls, la nostra set d'informació per tal que puguem donar-la com una primícia als nostres amics.

El Consell de Redacció de la revista *Catalunya* espera que aquestes manifestacions, d'indubtable transcendència per la vida política catalana, serveixin per esclarir posicions, desfer malentesos i destruir interpretacions malintencionades o capcioses.

—Amb motiu d'aquest vostre segon viatge per Amèrica, després d'uns pocs mesos de l'anterior, hom es pregunta quines raons poderoses el poden haver motivat: considereu oportú explicar els motius que justifiquen aquest llarg períple?

—Després d'haver donat compte del resultat del meu viatge anterior en aquells catalans que representen a l'interior les nostres institucions, com també de l'opinió d'aquelles persones més significatives que es troben a Europa, tots plegats

vam creure necessari posar a coneixement dels catalans del continent americà –i, com és natural, principalment a les altes representacions que es troben a Mèxic–, tant el nostre pensament com l'actitud a prendre davant de la situació en què es troba actualment el nostre poble; calia també conèixer la seva opinió i el seu consell per tal que aquesta nova etapa d'actuació representi la coincidència i la més àmplia unitat dels catalans, única manera de fer una obra eficient.

–Ha constituït una sorpresa saber que heu passat unes quantes setmanes al nord d'Àfrica; voleu dir-nos per què hi heu anat?

–El fet que el general Franco mantingui encara les seves posicions a Melilla i Ceuta representa un ferment de constant antifranquisme que cal estudiar i tenir en compte; si, en realitat, nosaltres volem fer una obra que fereixi mortalment el règim que avui impera a Espanya, cal no oblidar que els desastres produïts al Marroc espanyol contribuïren a la caiguda de la monarquia; recordem, encara, que allí va néixer la sublevació franquista. Per tant, hi ha motius per creure que la pèrdua de tota la influència que tenia l'antic protectorat d'Espanya, les reivindicacions constants del nou Estat marroquí per a la possessió de Melilla i Ceuta i la permanent humiliació en què viu l'exèrcit franquista en aquella zona, són factors d'actualitat evident, la importància dels quals vosaltres mateixos podeu considerar.

–Per què heu visitat altres països d'Europa?

–Per tal d'entrevistar-me amb catalans de l'interior de Catalunya que varen creure prudent no fer-ho a França, vist llur relleu en la vida econòmica i social, així com en l'eclésiàstica; per a ells, podia resultar un compromís, donades les activitats de certs elements franquistes, més o menys oficinosos, que, dissortadament, són un reflex del règim policial en què

viu el nostre poble. Els catalans de França, que som a prop de cent mil, gaudim de totes les llibertats d'aquella gran democràcia, però no podem evitar l'acció de certes persones que també s'hi troben i són contràries als nostres ideals.

—Davant de la vostra estada a Mèxic, heu tingut algunes reunions amb els diputats del Parlament de Catalunya?

—Evidentment; el president del Parlament, senyor [Francesc] Farreras i Duran, va convocar la Diputació Permanent a diverses reunions, a les quals vaig assistir i tenir oportunitat d'informar àmpliament de la situació de Catalunya, del pensament dels delegats de les nostres institucions i també, com he dit abans, el d'aquells catalans que es troben a Europa; finalment, vaig informar dels resultats dels meus viatges. Després d'un llarg estudi dels problemes que plantejava la nova etapa que emprèn la Generalitat de Catalunya, la Diputació Permanent, per unanimitat, va concedir-me un vot de confiança per dur a terme la tasca derivada de les coincidències manifestades entre l'interior i l'exili. També fou aprovada la creació d'una Comissió de Planejament Nacional, projecte d'una gran importància per al futur de Catalunya, i que vàreig encarregar al diputat senyor Antoni Dot, per tal que en un termini breu presenti un projecte de reglamentació d'aquesta comissió per dur-lo endavant. Actualment s'estan estudiant les normes sota les quals actuarà aquest organisme i espero que ben aviat podrem fer-les públiques.

Al marge d'aquestes reunions, en celebrarem una altra a la qual assistiren els diputats del Parlament català, els qui representaven Catalunya al Parlament de la República, els exconsellers i els exministres catalans; l'antic rector de la Universitat de Barcelona, doctor Pere Bosch Gimpera, el senyor Antoni Maria Sbert, representant de Catalunya al Tribunal de Garanties de la República, i el senyor Ot Duran

d'Ocon, procurador general de Catalunya. En aquesta reunió, hom estudià i discutí els problemes que fan referència a la nostra política nacional; també, dels que estan vinculats amb les nostres relacions a prop de les institucions republicanes espanyoles. En el transcurs d'una àmplia conversa varen intervenir tots els presents i, a proposta del senyor Lluís Nicolau d'Olwer, va aprovar-se, també per unanimitat, prestar suport als acords que havia pres el Parlament de Catalunya i donar-me un ampli vot de confiança per dur-los a cap.

–N'ha restat alguna constància, de les coses tractades en aquestes reunions?

–Naturalment: les actes signades pel president i el secretari del Parlament català i la que es va establir en la darrera reunió, signada pel procurador general de Catalunya, senyor Duran d'Ocon. Em plau dir-vos que, a través d'aquest viatge pel continent, he tingut ocasió de rebre l'adhesió a tots aquells acords, no tan sols dels diputats catalans que s'hi troben, sinó d'aquelles personalitats que a Catalunya han representat sovint, tant en l'ordre polític com intel·lectual, els nostres anhels. Em plau molt insistir en la comprensió i l'adhesió que he trobat per part de les col·lectivitats catalanes del Centre i Sud-amèrica; això m'ha permès nomenar delegacions de la Generalitat pertot arreu, representades per vells residents i exiliats que demostren, una vegada més, la gran unitat dels catalans per damunt de les discrepàncies que existeixen en tota democràcia.

–A despit dels qui parlen de la «superació» o la caducitat de les institucions, i amb tot i saber que vós les defenseu a ultrança, us abelliria de dir-nos per què considereu de necessitat vital mantenir-les a l'exili?

–Jo no puc creure pas que hi hagi catalans que, conscientment, vulguin fer desaparèixer les nostres institucions,

perquè això voldria dir una coincidència amb el franquisme, que ha intentat anorrear-les. Accepto que hi hagi catalans que creguin que les nostres institucions avui no representen els veritables sentiments de Catalunya i les màximes aspiracions dels catalans; respecte d'aquestes aspiracions, he de recordar que, pel desembre de l'any 1936, en moments que tenia l'honor de presidir el govern de Catalunya, ja vaig dir exactament la mateixa cosa; però, si tots els catalans anhelem per a la nostra pàtria l'obtenció de les més àmplies llibertats, això no vol dir que hàgim de destruir allò que durant mig segle vàrem lluitar per obtenir, que el president Macià acceptà i que el president Companys ratificava amb la seva mort gloriosa. El sacrifici de dos-cents mil catalans que moriren per les llibertats de la pàtria –simbolitzades en la Generalitat de Catalunya– obliguen, més que mai, a defensar aquestes institucions que són encara l'encarnació de la personalitat nacional catalana. El contingut polític d'allò que les institucions representaran en el futur, no som nosaltres, els catalans de l'exili, els únics que ho hem de determinar. Els qui es troben a casa nostra, junt amb nosaltres el dia de demà, estic segur que trobarem aquelles coincidències patriòtiques que faran possible la gran victòria que ens donarà no solament la llibertat, sinó la pau i el benestar.

–Com que sabem els vostres contactes amb nuclis de l'interior de diverses tendències, podeu dir-nos quina és la situació actual de Catalunya respecte als problemes polítics, econòmics i socials?

–La gran preocupació del nostre poble, com ja podeu suposar, no és tan sols la d'enderrocar el règim franquista, sinó allò que pugui produir-se una vegada caigut. És evident que el franquisme està ferit de mort i que el seu manteniment depèn més de les forces que l'ataquen que no pas de la seva pròpia; fins ara, però, les diferents forces que estan enfront seu no hem

sabut presentar ni un pensament ni una acció coordinats que facin possible que els estaments, les organitzacions i el conjunt del nostre poble tinguin una confiança que els permeti creure que la substitució del règim actual ha de portar al país les llibertats que anhela, tot iniciant una etapa definitiva de pau i de prosperitat que ens faci dignes d'aquells altres grans pobles que viuen lliures arreu del món. Conscients d'aquesta realitat, neix en tots nosaltres una decidida voluntat de constituir l'avançada en la lluita d'aquells sentiments i preocupacions que pesen en la vida col·lectiva del nostre poble. I estic convençut que aquesta unitat, que s'ha forjat en els darrers temps, permetrà afermar cada dia més en l'esperit de tothom el convenciment que la Generalitat de Catalunya és i ha d'ésser l'únic interlocutor per parlar arreu en nom dels catalans.

Catalunya, degut a la política del règim contra la seva economia, pot trobar-se davant de problemes d'una gravetat extraordinària, no sols a causa de la industrialització espanyola, sinó per la política de constant ajut del franquisme als pobles del nord d'Espanya, i, encara, pel fet que, dissortadament, hem deixat de tenir mitjans d'intervenció positiva en la vida financera, la qual, com és natural, constitueix la base fonamental de tota expansió econòmica. No tan sols això, sinó que, durant prop de vint-i-cinc anys, la nostra indústria no ha pogut renovar ni les seves maquinàries ni les seves formes de treball, la qual cosa ha dut com a conseqüència que hom ja pugui afirmar que les indústries bàsiques del nostre país han deixat d'exportar tot limitant-se al mercat interior d'Espanya. Per altra part, la creació de centres industrials importants a Madrid, el desplaçament de certes indústries, l'explotació de noves zones d'activitat agrícola, abans inactives, han canviat la nostra balança comercial en relació amb el mercat interior peninsular. Per tant, la possibilitat que Espanya entri al Mercat Comú Europeu podria ésser de fatals conseqüències per al nostre poble en tots els ordres de la seva vida nacional, si no es

produeix un canvi en els factors que acabo d'assenyalar. Aquesta greu preocupació, que avui dia els nostres economistes i els homes d'empresa coneixen prou bé, caldria que els catalans la meditèssim, perquè actualment a tots els pobles són l'economia i els problemes socials allò que sovint determina la pròpia política del país.

Crec que, a despit de les reformes i les noves lleis socials que han intentat millorar la classe obrera, aquesta no ha deixat de creure que, a la llarga, la política paternalista i de concessions de les dictadures representa un empobriment de la seva condició social. Per això, resta ben viu el sentiment de franca repulsió i d'afirmació de llurs drets que de fa vint anys no han pogut exercir.

—I els conflictes de l'Església amb el franquisme, considereu que són transcendents i poden tenir derivacions imprevistes?

—Sí; justament tinc la sensació que l'exili no s'ha adonat prou de la situació en què avui es troba l'Església en relació amb la dictadura franquista. Tothom sap que el clergat, en la seva immensa majoria, va ajudar d'una manera eficient la implantació del règim i la seva consolidació; d'uns quants enys ençà, tal com ha passat a d'altres països, l'Església, de mica en mica, ha vist que corre el perill de pagar molt durament aquelles complaences. La seva actitud contra el règim, al meu entendre, presenta dos aspectes ben diferents: el que tots nosaltres coneixem i un altre, invisible, que està present dintre el propi règim per influències que el van esmicolant i que és evident que, a la llarga, triomfaran; també cal dir, però, que aquest triomf, depèn molt de nosaltres, car em sembla que el problema religiós, que tantes lluites i tanta sang ha costat al nostre poble, uns i altres hauríem de plantejar-lo i resoldre'l amb un total respecte pels sentiments i les creences i amb bona voluntat. Cal que tinguem present la manera com ho han solucionat els països més civilitzats.

–Ens ha estranyat el vostre silenci davant de la publicació del Memoràndum del govern republicà espanyol, podeu dir-nos a què obeeix?

–Els catalans han de comprendre que el president de Catalunya no ha de fer públic ni expressar sentiments que, tot i essent justos, en certs moments poden minimitzar la seva pròpia representació. He trobat molt enraonades les protestes que els diputats al Parlament de Catalunya i al de la República, com també les del Consell Nacional de Mèxic, Consell de la Collectivitat Catalana de la República Argentina i d'altres entitats varen fer davant de les declaracions del senyor [Félix] Gordón Ordás, per bé que, per altra banda, aquell *Memoràndum* no té massa significació –almenys nosaltres no la hi podem donar–. Justament un dels motius d'aquest viatge ha estat, també, el de demanar consell per tal que, quan sigui l'hora oportuna, la Generalitat pugui fer sentir a Catalunya tot el nostre pensament en allò que fa referència a les nostres relacions presents i futures amb les institucions republicanes espanyoles, problema que, al meu entendre, és molt més pregon del que es pugui desprendre de les declaracions del senyor Gordón Ordás.

–Ens interessa saber quina és la vostra opinió sobre certes campanyes que duen a terme alguns catalans relacionades amb els deures del nostre Parlament.

–Solament puc dir-vos que les lamento, ja que demostren, si més no, que hom no vol tenir en compte ni el nostre Estatut ni les lleis que el nostre poble es va donar. Tot amb tot, tant el Parlament de Catalunya com la Generalitat i aquells que ens honorem representant-la, estigueu-ne segurs, en cap moment no hem oblidat els nostres deures i les nostres responsabilitats i, per tant, continuarem actuant prescindint de tot allò que tendeixi a minimitzar-les tot creant una confusió que, al meu entendre, no serveix per dur endavant els nostres afanys per Catalunya.

–*Quines són les vostres relacions amb bascos i gallecs?*

–No poden ésser altrament que cordials i de franca estima; no obstant això, cal no oblidar els nostres deures i les nostres responsabilitats envers Catalunya.

–*Podeu avançar-nos, finalment, quins han estat fins ara els resultats del vostre actual viatge per Amèrica?*

–Les àmplies coincidències que he trobat pertot arreu i un desig fervorós d'unitat d'acció i d'adhesió a les nostres institucions han fet possible la creació de delegacions de la Generalitat a totes les repúbliques del Centre i Sud-amèrica, tal com no dubto que aconseguirem també a l'Uruguai i al Brasil, els dos països que manquen per completar el periple. El fet que aquestes hagin estat constituïdes i representades per les personalitats més destacades de les col·lectivitats catalanes em dóna el ple convenciment que la seva cooperació serà molt valuosa i eficient per a la nostra pàtria.

Cada dia que passa m'adono més que els catalans, tant els de Catalunya com els de l'exterior, creuen que, per damunt de les seves conviccions polítiques, solament poden triomfar els nostres ideals si aquests són representats per les nostres institucions, car aquestes signifiquen la continuïtat de la nostra personalitat nacional. Catalunya dirà al seu dia quines han d'ésser les formes de la seva vida, i com i de quina manera aquestes podran ésser representades; la Generalitat és i ha d'ésser el nexa d'unitat de pensament i d'acció que faci possible la realització dels nostres anhels de llibertat, de progrés i de benestar.

Josep Tarradellas, «Declaracions del president», *Catalunya* [Buenos Aires], núm. 68 (agost de 1959), p. 6-8.

I.3. Estrictament confidencial (maig de 1963)²

El president de la Generalitat fa conèixer els texts adjunts –còpia d’una correspondència i document de treball– a fi d’obtenir el parer de personalitats de dins i fora del país.

La seva difusió és, doncs, limitada a aquesta finalitat.

Barcelona, 30 de maig de 1963

[1]

Estrictament confidencial

Barcelona, 10 d’abril de 1963

Benvolgut amic i president,

Els amics A. [Claudi Ametlla] i A. [Josep Andreu] l’hauran tingut al corrent, segurament, de les nostres converses d’aquestes darreres setmanes. Llur desig d’una major coor-

² Pel que fa a la correspondència reproduïda en aquest dossier, la [1] és la carta que adreçà Heribert Barrera, representant d’Esquerra Republicana de Catalunya al Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya, a Josep Tarradellas, el 10 d’abril de 1963; la [2] correspon a la resposta que el president envià al mateix Barrera, el 4 de maig de 1963; la [3] reproduïx, amb molts lleus retocs d’estil, la lletra que Rafael Tasis adreçà a Tarradellas, datada a Barcelona el 31 de març de 1963, i la [4] és una transcripció, amb esmenes d’estil, de la missiva que el mateix president remeté a Tasis, datada el 4 de maig de 1963, com a resposta a [3]. El document [5] s’inscriu en el propòsit de crear, el maig de 1963, un «dispositiu» que garantís la presència de la Generalitat a l’interior. El [6] és la transcripció del cèlebre «Proyecto de acuerdo político» (París, gener de 1963), resultant del congrés de Munic i dissenyat per Dionisio Ridruejo, mentre que el [7] recull les esmenes que hi proposà el Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya, presidit per Claudi Ametlla.

dinació i unitat en la tasca que tots, amb major o menor fortuna, tractem de realitzar, ha desvetllat naturalment la simpatia i el ressò que mereix. El més gran pas ha estat, al meu entendre, el que es reconegui per fi que les diferències que aparentment han pogut existir entre nosaltres es redueixen a efímers desacords tàctics i no afecten per res els principis i la ideologia a la qual tots ens mantenim fidels. Constatat això, que a Barcelona sempre hem tingut cura d'afirmar, crec que la resta té poca importància. Demòcrates convençuts, enemics per natura del monolitisme ideològic i de les personalitzacions, podem perfectament admetre –em sembla– les divergències passatgeres quant als mitjans, si estem d'acord en el fi.

Sobre quines formes ha de revestir la major coordinació de què més amunt parlava, la discussió, constructiva i cordial, ha quedat oberta. Al meu entendre, cal mirar cap a l'esdevenidor i no cap al passat i, per evitar polèmiques estèrils, cal partir, doncs, de la base del que existeix. Tots reconeixem la necessitat d'enfortir i enaltir la institució que vostè encarna, almenys mentre el país no se n'hagi pogut donar lliurement d'altres, i reconeixem, doncs, la magistratura que en importants aspectes això confereix a la seva persona. Els moviments i grups polítics es troben sens dubte per sota, en jerarquia, d'aquesta institució, però evidentment no li estan per això sotmesos. Llur perfecta autonomia d'acció, llur mobilitat tàctica ha de compensar precisament l'estret marge de maniobra en què el respecte a un gran passat, obliga les institucions a mantenir-se.

Els amics A. i A. creuen que, com a possible preludi a altres converses més amples, fóra bo un contrast d'opinions dintre del quadre del partit. Tots, em penso, som conscients que el nostre partit, si bé continua interpretant un sector d'opinió molt important del país, possiblement el més important, no per això li és menys necessari renovar-se i posar-se al dia. Per assolir-ho, jo personalment crec que li caldrà desaparèixer,

quan arribi el moment oportú de fer-ho, i renéixer aleshores com a fènix de les seves pròpies cendres. Potser no tothom està d'acord amb mi sobre aquest punt. Sigui com sigui, el que sí tots coincidim a apreciar és que, mentrestant, és el nostre deure mantenir-lo i prestigiar-lo, ja que, bo o dolent, gran o petit, és un dels pocs instruments que tenim a mà per menar la nostra lluita. Cap dels que aquí a l'interior hem acceptat la feixuga responsabilitat de representar-lo (únicament per suplir l'absència dels qui tindrien més competència i més títols per fer-ho) no podem negar-nos, doncs, a unes converses destinades a clarificar posicions i a restablir lligams. És amb molt de plaer per tant que, en data i lloc escaients, amb la necessària discreció, participariem en una reunió on estiguessin presents vostè, el secretari general del partit Joan Sauret, la resta del Consell Executiu i totes aquelles persones la presència de les quals fos susceptible de ser útil al fi que perseguim. Si, com confiem, en la dita reunió s'evités replantejar passats possibles greuges i es consideressin sobretot els problemes presents i futurs, no dubtem que els seus resultats serien positius per a Catalunya i per al partit.

Amb el respecte i l'amistat de sempre,

[Heribert Barrera]

[2]

Còpia confidencial

4 de maig de 1963

Estimat amic,

Us prego que em vulgueu excusar si fins avui no contesto a la vostra carta del 10 d'abril. El motiu és que em va semblar

que, tenint-me anunciada la visita el nostre amic senyor Cr. [Cristià Aguadé], era millor parlar amb ell abans de fer-vos conèixer el meu pensament amb relació al que em manifesteu.

Sapigueu que el contingut de la vostra lletra m'ha causat satisfacció, car, per damunt de les nostres divergències polítiques, m'he donat compte que són permanents en vós aquells sentiments pels quals és la raó de la nostra lluita de cada dia per tal de realitzar els nostres ideals.

Permeteu-me, doncs, que us digui que amb el plantejament que feu de l'actual situació i de la manera d'arribar a una àmplia entesa amb tots aquells que han format part del nostre partit, hi estic completament d'acord. Això us dirà que, per la meva part, no hi ha cap inconvenient a parlar amb qui sigui, oblidant, si és necessari, tot allò que ens hagi separat durant aquests darrers anys.

La història a tots ens jutjarà i ara fariem tasca ben poc positiva si volguéssim, uns o altres, avançar el judici dels qui, en definitiva, a la seva hora, diran el que pensen de la nostra situació d'aquests darrers 32 anys de la vida del nostre poble.

Em permeto informar-vos que ja he rebut la lletra del nostre amic, senyor R. [Rafael Tasis], en nom de tots els qui componen el Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya. Crec que tota ella respira un generós sentiment patriòtic i una gran preocupació de la situació present i, al mateix temps, un fervorós desig de possibilitar el màxim de coincidències per tal que entre nosaltres existeixin unes relacions més cordials que fins ara i principalment que l'acció que vosaltres i la nostra institució puguin fer no sigui divergent. Els seus anhels els trobo justos i al seu dia faré conèixer el que en penso i quina és, al meu entendre, la millor manera de realitzar els nostres propòsits, que em sembla que, ara per ara, no són difícils d'obtenir. Les esmenes que el nostre amic m'ha fet conèixer confirmen el meu opti-

misme, car les he trobat encertades. Per la intervenció que vós hi heu tingut, permeteu-me que us en felicití.

Per la vostra millor informació i per tal que pugueu estudiar-la detingudament, com també tots els companys, em permeto adjuntar-vos còpia de la meva resposta.

Tornant però als problemes greus que té plantejats el nostre partit, em sembla que sempre serà poc tot el que es faci per tal d'arribar a crear un clima de concòrdia, que vol dir d'unitat, entre tots els seus militants. No dubto que estarem d'acord que no cal precipitar-se i que, per tant, és necessari fer les coses de tal manera que els seus resultats definitius siguin un èxit. Com i de quina manera podem aconseguir-ho? Per la meva part, em permeto posar a la vostra consideració i a la de tots els companys el que crec.

Amb tota franquesa, us vull dir que trobo justa la vostra posició quan em dieu que, com a prelude a altres converses més àmplies, fóra bo un contrast d'opinions dintre el partit. No us sembla, doncs, que la primera cosa a fer seria una conversa entre nosaltres dos? Penso que, de la nostra conversa, no seria difícil treure'n una orientació i un pla per anar després a realitzar-ne d'altres amb aquelles persones que creguéssim que podrien portar-nos una més eficient col·laboració i sense exclusiva de cap mena.

Han passat coses massa greus perquè no prenguem totes les precaucions necessàries a fi d'evitar un altre trencament que aquesta vegada fóra irreparable. Vull creure que els vostres sentiments i anhels són compartits per tots els vostres amics. Si és així, em sembla que les possibilitats d'èxit dels nostres propòsits són moltes, i és per això la meva insistència a parlar prèviament amb vós, ja que us conec prou per creure que no tindreu cap inconvenient a fer-me conèixer el vostre pensament polític i el dels companys que amb vós coincideixen, que ignoro completament. D'aquesta manera, em sembla que després seria molt més fàcil establir un ordre de

treball susceptible d'arribar a aconseguir els vostres propòsits, que comparteixo.

Tot esperant les vostres noves, us prego que vulgueu acceptar el meu agraïment per les vostres amables paraules de cordial amistat, que ja sabeu que també hi corresponc. Al mateix temps, us prego que de part meva vulgueu saludar ben afectuosament tots els amics i companys, i vós rebeu una forta abraçada de

Josep Tarradellas

[3]

Estrictament confidencial

Barcelona, 31 de març de 1963

Senyor Josep Tarradellas
 President de la Generalitat de Catalunya
 Saint-Martin-le-Beau

Estimat president i amic,

Feia molt de temps que volia escriure-us. La vostra tan amable invitació que us donés la meva franca opinió sobre les posicions que a moments podien semblar que ens dividissin, expressada en la vostra carta del 15 d'octubre proppassat, mereixia una ampla i cordial resposta, àdhuc si no hagués estat acompanyada de paraules tan falagueres com excessives sobre la meva modesta persona i l'obra que he pogut dur a terme al llarg dels darrers anys. Sé que aquestes paraules vostres són sinceres i que les dicta l'amistat i sé també que,

si en algun punt podem haver estat en desacord, una cosa ens unia tots dos –com uneix tots aquells qui, després de tants anys, encara avui lluiten i s'esforcen per fer possible allò que Catalunya es mereix– i que aquesta cosa està per damunt de totes les divergències, puix que és el patriotisme.

Avui, aprofitant el pròxim viatge del nostre amic Cr. [Cristià Aguadé], i el fet que ell hagi intervingut en diferents converses i reunions que han pogut clarificar actituds i posicions, vull provar d'expressar-vos aquella opinió meva que vós requeríeu, i m'esforçaré a fer-ho de manera que aquesta opinió no sols expressi la meva personal, sinó la de força bons amics de diferents sectors, però units en una mateixa acció que creiem indispensable, dintre i fora de Catalunya. Acció indispensable, és cert, i que ha de dur-se a terme segons sigui el plantejament de les oportunitats, però que no exclou, desconeix ni limita la que correspon sempre a la presidència de la Generalitat.

Voldria, abans que tot, fer-vos una declaració que estic segur que expressa el sentiment unànime de tots els catalans –almenys de tots aquells que poden expressar en termes polítics allò que, més o menys formulat, senten pel sol fet de saber-se catalans–. I és que, com ja fou manifestat fa anys, en ocasió d'una consulta feta per la presidència, tothom creu en la conveniència i àdhuc en la necessitat de mantenir la institució que representa la personalitat de Catalunya i fou creada per voluntat popular, lliurement expressada i que només un cop de força podia unilateralment destruir. Catalunya ha de veure mantinguda aquesta institució, que és l'encarnació de la seva unitat, de la seva voluntat de viure i de regir-se, i aquest fet i aquesta necessitat estan per damunt dels partits, de les posicions tàctiques, de les aliances i àdhuc dels règims. La presidència de la Generalitat, deslligada de tot partidisme, en relacions cordials amb tots els catalans de l'interior i també amb els de l'exili, ha d'existir i ha d'és-

ser respectada. Aquesta presidència, que després de la mort del gloriós president Companys fou exercida per l'home just, equilibrat i exemplar que fou Josep Irla i Bosch, ara està a les vostres mans, per acord del Parlament de Catalunya –o d'aquells diputats que lliurement pogueren expressar llur voluntat quan va fer-se l'elecció que havia de cobrir la vacant deixada per l'honorable senyor Josep Irla. Pogué haver-hi, en un moment donat, i en virtut d'una interpretació literal de l'Estatut Interior de Catalunya, l'opinió que l'elecció havia de repetir-se, puix que democràticament no pot haver-hi mai cap mandat que sigui indefinit ni vitalici, i àdhuc pogué existir l'opinió que, en aquell moment i en aquelles circumstàncies, hauria pogut trobar-se un candidat que reunís unes condicions de prestigi internacional i d'allunyament de tot matís partidista adequades per convertir-lo en home-símbol d'un moviment nacional. No oblideu que, contra el que sosté el nostre amic J. A. [Josep Andreu], per a una part gens negligible dels catalans, àdhuc de molts que militaren lleialment al nostre costat entre el 1936 i el 1939, el record de la guerra civil i l'esperit que aquest record representa haurien d'ésser bandejats totalment de l'actual contesa política.

Però el fet és que la presidència de la Generalitat de Catalunya continua a les vostres mans, que cada dia són menys els homes que, per llur edat i llur història podrien aspirar a ocupar-la, en cas d'una nova elecció i que en vós es reuneixen, de manera admirable, aquestes condicions d'edat, d'història, de voluntat d'ocupar dignament el càrrec, a unes altres condicions d'activitat, d'optimisme, d'experiència política i d'informació, indispensables per ocupar, amb profit i eficàcia, aquest càrrec d'honor i sacrifici. Podeu estar segur, estimat president i amic, que ningú no discuteix aquest fet i que tots estan disposats, en qualsevol moment, a reconèixer-lo, amb totes les seves implicacions: és a dir, com a demostració que la per-

sonalitat de Catalunya, encarnada en un govern autònom i en una carta constitucional refrendada per la voluntat popular, segueix representada, a l'exili, per un home. I que aquest home pot parlar, quan s'escaigui, en representació indiscutible del poble de Catalunya, com a entitat política dotada d'unitat i de voluntat.

No pretenc, ni pretén ningú, de dictar-vos les normes de la vostra conducta en l'exercici de la presidència. Però sé que, democràticament, podem aconsellar-vos i informar-vos, tot fent-vos sabedor d'allò que, al nostre entendre i segons el coneixement directe que podem tenir de la realitat del nostre poble, és convenient com a norma de la vostra activitat en tots moments. Creiem –i jo em sento fortificat en aquesta creença per les vostres repetides invitacions, verbals i escrites, a donar-vos aquests consells i aquestes informacions– que una franca exposició d'allò que ens sembla profitós per a tots en la conducta i l'orientació de cadascú, sense cap afany polèmic, que ja sabem que no senti, ni cap pruija definidora de drets i deures constitucionals –puix que malauradament l'Estatut de Catalunya, en les seves parts essencials, està en suspens de fa vint-i-tres anys–, sinó amb el sincer desig d'ésser útil a Catalunya i d'apressar el procés de la seva alliberació, ha d'ésser-nos profitosa a tots.

Hauria de començar per al·ludir, puix que vós ho heu fet repetidament, a la meva personal intervenció al Congrés del Moviment Europeu, de Munic, en el qual m'escaigué, de manera impremeditada, i per absència de personalitats d'un major prestigi i autoritat, defensar la posició i els drets de Catalunya, puix que duia la representació expressa del Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya, en el qual estan representats, com sabeu, ultra el meu partit, Esquerra Republicana de Catalunya, Unió Democràtica de Catalunya i el Moviment Socialista de Catalunya. Altrament, i per l'adhesió explícita dels qui allí es trobaven

presents, vaig poder dur també la representació dels monàrquics catalans i puc dir, per manifestacions directes posteriors que m'han estat fetes per elements autoritzats dels corresponents partits, que la meva actuació fou aprovada pel Front Nacional de Catalunya i pel Partit Socialista Unificat de Catalunya. Com recordareu, la meva actuació consistí a defensar la inclusió, en la declaració conjunta dels delegats espanyols, del punt següent: «Reconocimiento de la personalidad de los pueblos de España, con sus peculiaridades lingüísticas, culturales, jurídicas y políticas, expresada en instituciones propias, de acuerdo con las leyes generales». Després d'un debat que a estones fou molt aspre i en el qual vaig comptar amb el suport de *tots* els delegats catalans, el punt fou aprovat en la forma següent: «Reconocimiento de la personalidad de las Comunidades naturales», molt més vague, és clar, però que no tancava cap porta i mantenia, en canvi, l'afirmació de la nostra presència com a fet polític i biològic. Els delegats bascos, i particularment els senyors [Manuel de] Irujo i [Francisco Javier de] Landáburu, van expressar-me després llur agraïment per la defensa que havia dut a terme de llur país, en defensar-lo implícitament junt amb Catalunya i els altres pobles peninsulars.

Mai no hi hagué, podeu ben creure-ho, en la meva actuació ni en la de cap dels altres delegats catalans, de l'interior o de l'exili, el propòsit ni la intenció de minimitzar ni de prescindir de la presidència de la Generalitat. De la mateixa manera que ni el president [Jesús María] Leizaola, cap del govern d'Euskadi, ni el senyor [Luis] Jiménez de Asúa, president en funcions de la República espanyola, ni el senyor [Claudio] Sánchez Albornoz, cap del govern a l'exili de la República, es trobaven presents ni estaven representats al Congrés de Munic, tampoc no era lògic ni indicat que el president de la Generalitat s'hi trobés present, delegat ni tan sols implicat en els acords que es prenguessin. Ara bé: tots aquests represen-

tants de la legalitat republicana, no sols no van manifestar-se en contra dels acords presos, sinó que n'aprovaren públicament l'esperit i el text, mentre, al contrari, a dintre d'Espanya es muntava per part del govern una enorme campanya de denigració i d'injúries, acompanyada de mesures coercitives de la llibertat d'alguns dels delegats que havien estat a Munic. No em puc pas plànyer de les molèsties que em van correspondre d'aquella repressió, puix que foren mínimes. Només puc dir, però, que en aquell moment vaig poder comptar amb l'adhesió explícita i reiterada de *tots* els sectors polítics que més amunt he esmentat. Per això resultà molt més dolorós per a mi que l'única veu discordant i condemnatòria dels acords de Munic i dels qui els havien elaborat fos la del president de la Generalitat —ampliada, és del cas dir-ho, per un parell de periodistes catalans en òrgans d'entitats catalanes de França. Vós dieu a la vostra carta que aquella acció «ens ha fet perdre el poc prestigi que tenim a l'estranger», que «ha dividit encara més aquells que haurien d'estar més units que mai», «sense parlar de l'èxit que *ells* han obtingut». Són tres afirmacions que em permeto de creure injustes. Perquè, eficaç o no a la curta, l'acord de Munic representa, de cara al món i per primera vegada després de la guerra civil, l'acord de *totes* les forces d'oposició a Franco en un programa comú de restabliment de les llibertats civils i polítiques, sense crides a la violència, ans amb una plataforma comuna, evolutiva i de respecte a la voluntat popular. Tot el que es fa i tot el que es faci haurà de partir d'aquesta base, amb les precisions que calguin.

Perdoneu-me que hagi estat tan extens en aquesta justificació de la meva conducta i en la refutació de la vostra posició d'aleshores. Però em sembla que la vostra sinceritat exigia la meva i em temo que, en aquell moment, la posició condemnatòria o almenys menyspreadora d'allò que vam fer els qui anàrem a Munic va contribuir decisivament «a dividir

encara més aquells que haurien d'estar més units que mai». Penso que vós deveu opinar que l'obligació dels qui acudírem al Congrés del Moviment Europeu era de tenir-vos al corrent per endavant del que anàvem a fer-hi. Però heu de pensar que no hi hagué res de premeditat; que, en anar-hi, jo ignorava quins altres delegats catalans, de dintre o de fora, hi acudirien, i que la meva missió i la meva voluntat només eren d'afirmar la personalitat catalana i mantenir-hi els seus drets i les seves aspiracions.

Aleshores duia la representació del Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya. M'escau, de fa temps, a petició d'aquest Comitè, tots els components del qual són excel·lents amics, i en virtut de l'amistosa confiança que em tributa el seu president, home de tanta personalitat com experiència política, de participar a les seves funcions i a l'establiment de l'orientació que presideix les seves tasques. Crec sincerament que és l'organisme més indicat per dirigir, de Catalunya estant, la nostra política, i que si no compta en el seu si amb més representacions específiques d'altres forces que les quatre que hi estan representades, això no és pas degut a cap desig de limitació ni d'exclusió. En efecte, han estat mantinguts constants contactes, per una banda, amb les forces monàrquiques catalanes, i per l'altra, amb les centrals sindicals i amb el Front Nacional de Catalunya. Si aquest darrer, tot i les repetides invitacions, no ha entrat a formar part del Comitè, la responsabilitat és tota seva.

Potser podria objectar-se, a la representativitat d'aquest Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya, el fet que no compti amb les possibles organitzacions polítiques sorgides en aquests darrers anys de lluita clandestina, principalment moviments de joves estudiants o obrers, o bé que no arribi en la seva amplitud a encloure aquells sectors de tipus econòmic o socialment dretà, la col-

laboració pretèrita o actual dels quals amb el règim ens ha semblat motiu més que suficient per evitar-nos-en el contacte. Això ens hauria de fer plantejar tot el problema de la fisonomia política actual de Catalunya, problema que sé que, justament, us preocupa, i del qual procureu reunir tota la informació, amb converses i contactes amb elements representatius de tots els matisos. Per al Comitè de Coordinació, hi ha dues regles de les quals no pot excloure les possibilitats d'ampliació: el fet que agrupa únicament forces d'oposició absoluta al règim actual, i també que aquestes forces han d'ésser de disciplina estrictament catalana, i no pas sucursals de forces madrilenyes. Penso que, per a la presidència de la Generalitat, que ha de residir a l'exili com a símbol de la unitat i la sobirania del poble català, aquestes dues raons serien prou vàlides també.

Però la realitat de la Catalunya actual és prou complexa perquè ens mereixi un estudi profund, i aquest estudi mai no hem deixat de dur-lo a terme. No creiem pas que calgui deixar al marge de l'acció oposicional catalana cap sector d'opinió, de dreta ni d'esquerra. Però si, per aquesta banda –altrament segons un concepte bon xic convencional–, no podem admetre l'adhesió orgànica del PSUC, perquè creiem que no respon a les exigències de democràcia i de catalanitat total que ens regeixen, tampoc no podem estendren's cap a la dreta envers aquells sectors que, per raons de tipus oportunista, poden iniciar un viratge a llarga data, sense per això deixar de tenir obertes totes les possibilitats d'aprofitament de les situacions que els procura el règim actual. Per al Comitè de Coordinació, i salvant tots els respectes personals i totes les distàncies que calguin, es troben fora del camp de la seva acció col·lectiva tant els comunistes com el senyor Fabià Estapé, tant el senyor [Octavi] Saltor, delegat d'una «Izquierda Demócrata» de disciplina general espanyola, com els representants d'un europeisme dretà sospitosament lligats amb

el ministre [Manuel] Fraga Iribarne. Creiem, per tant, que, quant a la virtualitat d'una oposició democràtica al règim, el Comitè de Coordinació és perfectament representatiu i que té dret a parlar en nom de Catalunya.

Té dret, també, a establir tractes i contactes amb les altres forces d'oposició, sempre que ho faci en quant representa Catalunya com un tot polític i sense renunciar a cap de les seves reivindicacions essencials. Diferents vegades he tingut ocasió de resumir-les en tres punts. Vet-los ací:

1r Afirmació de la unitat de Catalunya.

2n Expressió d'aquesta unitat en un govern propi.

3r Reparació dels danys i limitacions causats a la seva llengua, la seva cultura i la seva personalitat.

Aquestes normes han estat indefectiblement posades com a premissa prèvia per a tota negociació política amb forces espanyoles d'oposició. Per això, tot i haver mantingut amistosos contactes amb totes elles, mai no hem establert cap pacte específic ni l'establirem mai, si no són inequívocament reconegudes aquelles reivindicacions. Les acusacions que, ben a la lleugera, han estat fetes algun cop, i des de diferents sectors de l'exili, contra suposades claudicacions del Comitè de Coordinació, són, per tant, totalment injustes.

Darrerament, i com a conseqüència dels acords de Munic, han estat iniciades gestions a l'exili per establir un pacte d'acció conjunta de les forces democràtiques espanyoles, i ha estat demanada la presència de les forces catalanes en aquest pacte projectat. El nostre Comitè ja havia llançat, anticipant-s'hi, una crida a la unitat d'aquestes forces, en la qual la posició catalana era inequívocament plantejada: «Reconeixement a Catalunya i al País Basc d'un règim d'autonomia d'una amplitud no inferior als Estatuts vigents el 1936. Per tant, constitució de governs particulars al mateix temps

que sigui constituït el de l'Estat general. Això, si no s'anés, com els catalans preferirien, a la constitució d'un Estat federal». En una altra proposta dirigida concretament a les forces que havien iniciat les gestions per al pacte es repetia textualment aquesta fórmula. I ara, darrerament, en examinar el projecte presentat pel senyor Dionisio Ridruejo [el «Proyecto de acuerdo político»] als altres representants de les forces democràtiques espanyoles i que ens fou presentat per a aprovació, hem presentat una sèrie d'esmenes, la més important de les quals demana «la immediata constitución de gobiernos provisionales autónomos para Cataluña y el País Vasco, con un conjunto de facultades para éstos equivalente a las que ejercieron por libre pronunciamiento de la voluntad popular antes de la implantación de la actual dictadura. Estos Gobiernos, cada uno en la esfera de su jurisdicción (comprentent-hi el govern central) llevarán a término aquella transformación (de la dictadura en estat democràtic) mediante un proceso, etcétera». D'altres esmenes nostres tendeixen a reservar a aquest govern, en qüestions socials, agràries, econòmiques, etcètera, l'exercici d'unes facultats que creiem necessàries per al govern català.

Aquestes condicions no sabem si seran acceptades. Però podem dir-vos que, si no ho són, les forces democràtiques de Catalunya no signaran cap pacte d'unitat d'acció ni mantindran contactes altres que els de contribuir conjuntament al canvi de règim. Us he de comunicar, altrament, que és voluntat del Comitè de Coordinació tenir-vos al corrent d'aquestes negociacions i no signar cap pacte, en el supòsit que fossin acceptades les nostres condicions, sense posar-vos-en al corrent també i informar-vos-en amb tota amplitud. Creiem que, si bé l'establiment i la signatura d'aquests pactes polítics escau i correspon exclusivament a les forces polítiques catalanes, la presidència de la Generalitat ha de tenir-ne coneixement i no pot ésser mai tinguda al marge d'aquests tractes. Ben entès que, de la

mateixa manera que el president de la República o el del govern d'Euskadi no han de signar-los (puix que representen unes institucions amb autoritat pròpia, i no pas uns sectors polítics) aquests pactes, si se signen, tampoc no obliguen la presidència de la Generalitat a renunciar a cap de les seves prerrogatives. Entenem que és una premissa essencial de l'activitat política mantenir la presidència al marge i per damunt de tot tracte i pacte, però que també cal que tingui comunicació i coneixement raonat d'aquests tractes i pactes.

Potser aquests darrers paràgrafs poden fer-vos creure que el meu pensament és només de limitar la vostra activitat i de reduir la persona del president de la Generalitat a un paper simbòlic de permanència de les institucions que un dia encarnaren la voluntat de Catalunya. Res d'això. Conec i admiro prou la vostra personalitat i el vostre dinamisme, expressió constant i activa del vostre patriotisme, per creure que un tal paper us escaigüés. Us correspon plenament de representar, arreu del món, la personalitat de Catalunya i la seva voluntat de sobreviure com a nació. Us correspon d'unir les activitats i els anhels dels catalans que, arreu del món, es deleixen per contribuir a la tasca que duen a terme els homes que, a Catalunya, lluiten per accelerar el procés alliberador de la nostra terra. Us correspon, més que dictar exclusives i excomunionis, de posar en relleu la vàlua de tots els esforços individuals i col·lectius que contribueixen a aquella finalitat. Us correspon d'aprofitar totes les possibilitats dels catalans exiliats, llur prestigi personal i llur generositat patriòtica, en profit de la causa de Catalunya. Us correspon de mantenir en tot moment i en tot honor, l'alta responsabilitat d'un càrrec que ocuparen Francesc Macià, Lluís Companys i, amb més modèstia però amb igual dignitat, Josep Irla. Símbol d'unió de tots els catalans, la presidència de la Generalitat ha de representar-los davant del món i ha de fer sentir la seva veu sempre que s'escaigui, en moments de triomf o de

destret. El vostre darrer manifest es trobava ja en aquesta línia. Permeteu-me que us pregui d'insistir-hi. No em cal pas escudar-me, en fer-ho, en la nostra amistat, sinó invocar allò que mai no ha fallat: el vostre patriotisme.

És aquest patriotisme, unit al de tots els catalans nacionals, conscients de llur deure i també de llur força, allò que hauria de transportar, en un període no pas massa llarg –perquè cada vegada es fa més cruel l'absència d'una intervenció dels catalans en els destins de Catalunya– al gloriós Palau de la Generalitat la presidència d'una institució que va encarnar la major amplitud de personalitat i facultats d'un govern català d'ençà de 1714. Què més voldríem tots que veure-us-hi instal·lat, amb la lliure aclamació de tots, en la difícil tasca de refer la vida democràtica de Catalunya i de les seves institucions populars!

Perdoneu, estimat president i amic, l'extensió i potser de vegades la impertinència d'aquesta carta. Com vós, acabo pregant-vos de saludar afectuosament tots els vostres, i fent-vos una forta i cordial abraçada,

[Rafael Tasis]

[4]

Còpia confidencial

4 de maig de 1963

Estimat amic,

En el seu dia vaig rebre la vostra carta del 31 de març, i us prego vulgueu excusar-me si fins avui no us contesto. El motiu és que vaig creure necessari d'esperar la visita del nostre amic senyor Cr. [Cristià Agudé]

Em coneixeu prou per no estranyar-vos si us dic que em plau el que em manifesteu i que us ho agraeixo. Els sentiments i anhels que expresseu són, al meu entendre, positius i representen la voluntat i la fe d'aquells que, per damunt de tot, no volem renunciar al que hem estat i volem ésser.

Com ja podeu suposar, coincideixo en certs principis que, a través de la vostra lletra, em feu conèixer. Crec fermament que aquests són els únics que tothora hem de tenir presents per tal de veure realitzats els nostres ideals de sempre. Com no podia ésser d'altra manera i era de preveure, la vostra carta planteja problemes que giren més al voltant de les tàctiques a seguir que de la fidelitat que tots devem tenir, i no dubto tenim, envers Catalunya. Com sigui que aquesta representa una fervorosa voluntat d'arribar a màximes coincidències, estic convençut que podrem realitzar l'àmplia i generosa unitat que desitgem tots els catalans.

Com molt bé dieu, en cap moment he deixat d'estar informat de la situació de casa nostra, no solament per les noves que he rebut de tot arreu, sinó també per les constants visites de les persones més destacades de tots els estaments de la nostra vida nacional, no solament de Barcelona, sinó de totes les contrades de la nostra Catalunya. Ja podeu suposar que, en totes elles, m'hi uneixen coincidències de tot ordre i existeix una mútua confiança. A més, ja sabeu com fora de casa nostra i escampats arreu del món existeixen catalans que mai no han deixat d'expressar-me els seus sentiments patriòtics i de solidaritat. A través dels meus viatges i després per la nostra constant relació, hem establert uns lligams que, al meu entendre, han estat, són i podran ésser molt profitosos per la tasca que tots plegats hem de realitzar.

Pel que acabo de manifestar-vos, ja comprendreu, com també els altres amics, que res de definitiu puc avui dia respondre a les vostres suggerències i propòsits. Em cal abans

conèixer el pensament i escoltar els consells de les institucions, organitzacions, delegacions i d'aquelles persones que crec que, a Catalunya, representen els més importants sectors de la nostra vida política i espiritual. A més que per unes tinc el deure de fer-ho, per les altres m'hi obliga la confiança que han demostrat els mereixien les nostres institucions.

A tots ells, doncs, penso adreçar-me tot seguit per demanar-los quins són els seus anhels davant de la situació que planteja la vostra carta. Em sembla que conec prou bé llurs sentiments per avançar-vos que, estic segur, en tindran una forta satisfacció i després m'esperonaran, per tal que, al més aviat possible, s'estableixi aquella unitat de pensament i d'acció que faci ben eficients les nostres activitats.

Les responsabilitats i deures que pesen sobre nosaltres fan, al meu entendre, que estem obligats a oblidar tot allò que, en certs moments, ens hagi pogut distanciar. El que cal, com m'he permès d'assenyalar altres vegades, és realitzar una tasca positiva i que aquesta representi la voluntat i els anhels dels catalans. Espero, doncs, que abans de la fi d'aquest mes em serà possible comunicar-vos el resultat de les meves consultacions i no dubto que aquest serà positiu, és a dir, que expressarà el sentiment i el fervorós anhel d'una entesa entre tots.

Però, confiant amb la vostra cordial amistat, permeteu-me que, per endavant, us faci conèixer el meu pensament referent a algunes de les vostres atinades i patriòtiques afirmacions que, a través de la vostra carta, molt m'ha plagut de constatar. Crec que aquestes són fonamentals i, com que hi coincideixo plenament, tot em fa creure que ja ens trobem en el bon camí.

Reconeixement de les institucions que el nostre poble lliurement es va donar. Que a Catalunya les forces polítiques han d'ésser de disciplina catalana. D'acord, completament

d'acord. Aquestes dues afirmacions són, al meu entendre i com molt bé dieu, les dues raons, la validesa de les quals ningú no pot deixar d'acceptar i em permetré d'afegir que són els millors instruments que tenim a la mà, per fer-nos respectar i per obtenir els nostres propòsits. De no tenir-les en compte, correm el risc, com en altres vegades dissortadament ha succeït, de desdibuixar la nostra personalitat nacional i, per tant, d'anar a remolc de sentiments i d'interessos que no són els del nostre poble.

Aquest és, almenys per part meua, el fet més rellevant de la vostra carta. Per tant, aquestes coincidències fan que les divergències, que en altres aspectes puguin existir, són de ben poca importància. Com sigui que les esmenes que heu tingut l'atenció de fer-me conèixer confirmen en gran part el desig i a la vegada el deure que tenim de persistir tothora dintre de l'esperit i la voluntat que ens obliga la nostra personalitat nacional, permeteu-me de tot cor que us en felicitati, com també els amics de la Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya.

Vull dir-vos també, i no dubto que me n'excusareu, que referent a les relacions que deurien d'establir-se entre nosaltres, mai no he deixat de tenir present les dificultats que existeixen i les que segurament es presentaran. Però em sembla que no són insuperables ni molt menys i, per tant, possibles a resoldre.

Recordareu que, ja fa anys, em vaig permetre d'exposar-vos-ho. En el seu dia, com era el meu deure, vaig preveure aquestes dificultats que, de tot temps, en tots els pobles, i en totes les situacions semblables a la nostra, sempre s'han produït. Per això, sempre he cregut que no podríem estalviar-nos aquestes dificultats. És a dir, al meu entendre, el que ha succeït i la situació present era i és quelcom de normal, car tots els pobles que han tingut de lluitar per la seva llibertat, han passat per aquesta dura prova.

És justament per tot el que acabo de manifestar-vos que us agrairia que tinguéssiu present, com també tots els vostres amics, que, preveient aquestes i altres dificultats que un dia inevitablement podrien sorgir, que, l'any 1954, em vaig negar rotundament a acceptar la petició i més tard les pressions de tota mena que, per part d'alguns, se'm feren, per tal d'anar a la constitució d'un govern a l'exili. Aleshores vaig creure i continuo creient que el càrrec que la quasi totalitat de diputats m'havien conferit i la unanimitat amb què totes les organitzacions polítiques i sindicals creades a casa nostra acceptaven la meva designació em donava l'autoritat per prendre certes decisions o de decidir a influir-ne d'altres, però no per crear un govern, car, aquest, per què no dir-ho?, li hauria mancat segurament de la confiança i tal vegada l'adhesió d'una part del nostre poble. Cal no oblidar que, en aquells moments, era més que difícil d'establir o airejar certes actituds, que vosaltres coneixeu millor que jo mateix.

Dissortadament, els qui insistien en els seus requeriments vehements, mai no varen comprendre que ni la meva autoritat, sigui la que sigui, ni les meves ben feixugues responsabilitats passades i presents, ni els deures i honors que aquestes comporten, em donaven el dret de prendre una decisió, la qual tenia el ple convenciment que Catalunya no hauria comprès i més greu encara que, a la llarga, hauria causat un gran dany.

Per damunt de totes aquestes consideracions, però, cada dia que passa estic més convençut que la meva resolta decisió d'aleshores fou la justa. De no haver actuat així, és evident que avui les dificultats serien encara més nombroses i tal vegada farien impossible la unitat. Per altra banda, tot dóna a pensar que l'únic resultat que s'hauria obtingut hauria estat d'afeblir o trencar els lligams que han d'unir els catalans, es trobin allà on es trobin.

Si a tot el que acabo de manifestar-vos hi afegiu que no he deixat mai de creure que era a Catalunya i solament a Catalunya, on, d'acord amb la nostra institució, devia haver-hi els organismes i la principal acció a realitzar, comprendreu perfectament la meva satisfacció al llegir la vostra carta.

Tot esperant que aviat em serà possible de fer-vos conèixer més àmpliament el meu pensament i el resultat de les consultes que vaig a empendre, us prego de part meva que vulgueu expressar a tots els amics de la Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya el meu agraïment pels seus sentiments i pels seus anhels. Estic segur que, gràcies al nostre sentit de responsabilitat i patriotisme, arribarem a una àmplia coincidència, única manera de fer eficient la nostra tasca. Vulgueu, al mateix temps, pregar-los que acceptin els meus respectes i les meves afectuoses salutacions.

Una vegada més, estimat amic, molt agraït de les vostres amables paraules, com també de l'atenció d'informar-me d'alguns dels problemes que es produïren l'any passat. Ja sabeu de fa molts anys quins són els meus sentiments envers vós i la vostra més que admirable obra i que, d'una manera molt especial, em vaig permetre d'exposar-vos en la meva carta del 15 del proppassat mes d'octubre. Aquesta m'estalvia de repetir-los avui, però, sí que m'heu de permetre que us digui la meva intensa satisfacció al comprovar que les nostres coincidències patriòtiques i la nostra vella amistat són més fortes que mai.

Rebeu els meus fervorosos anhels de noves i més profundes coincidències i el meu reconeixement per la vostra tasca i pels consells que teniu la bondat de posar a la meva consideració que, estigueu-ne segur, no oblidaré.

Una forta abraçada de
Josep Tarradellas

[5]

Document C. N. S. F.
còpia confidencial

Maig de 1963

Avui, al cap de vint-i-quatre anys de franquisme, la consciència nacional i política de Catalunya, no solament es manté, sinó que permet els millors auguris.

No obstant això, aquestes òptimes possibilitats s'estan malogrant. Les formacions polítiques, certament actives i fidels, d'una banda, i els grups de pensament i d'acció cultural, cada dia més nombrosos i eficients, per l'altra, tenen davant seu una sèrie de problemes que ultrapassen llur específic camp d'acció.

El nostre país, com a conseqüència de la derrota de 1939, té tota la seva vida i la seva existència a la mercè de l'oligarquia espanyola que promogué i guanyà la guerra.

Aquesta afirmació pot semblar, en aquestes altures, banal i retòrica. Però davant de la tranquil·la inconsciència amb la qual, generalment, hom s'ha instal·lat en la clandestinitat, jugant a la política i a la dogmatització sovint vana i estèril, ens veiem obligats a formular-la de bell nou i de manera expressa. Car, si en l'esperit de tots se'ns aparegués a tot instant el tràgic destí del nostre poble de 1936 ençà, capiríem l'abast i el signe precisos de la nostra acció, enfront de la metòdica i sàvia dominació que sofrim, i ens aplicaríem a combatre-la altrament de com ho anem fent.

Les incidències d'aquests darrers anys, sobretot en l'àmbit extern a la Península, han condicionat l'opressió, fent-la més lleu, però en cap de les maneres l'han modificat en la seva substància i propòsit.

Catalunya no podrà oposar-se vàlidament a la tirania i preparar el futur, si oblida el sentit exacte del seu combat

i deixa d'arbitrar els mitjans necessaris per dur-lo a terme.

Aquest combat ha d'ésser una *pura subversió* i cal enforçar-lo com a tal, tècnicament, com s'han menat en altres llocs empreses semblants. Rebutjant tota idea romàntica de sublevacions i substituint-la pel mètode, el rigor, la precisió, la serenitat, la clarividència i la freda ponderació.

Entre els mitjans necessaris, l'immediat és la *vertebració*, real i eficient, de tots els catalans, entorn de la institució que lliurement un dia es donaren, i que, malgrat tot i tothom, constitueix avui encara l'encarnació autèntica de la voluntat de recobrament nacional. La institució ha d'ésser l'òrgan operant de la subversió duent-la a la pràctica segons aconsellin les possibilitats materials que estiguin al seu abast i determinin les circumstàncies de la realitat nacional; objectiu primordial i bàsic, per propiciar l'enderrocament de la tirania i aconseguir pel país la seva entrada en vies de plenitud.

Aquesta vertebració ha de configurar-se, al nostre entendre, d'acord amb les següents bases.

Estructuració dels serveis necessaris perquè la presència de la institució penetri cada dia més en totes les diferents esferes de la vida del país i li faci sentir l'alta missió que es proposa.

Per això, s'imposa l'estructuració d'un dispositiu que alhora que vertebrï eficaçment el nostre poble li faciliti els instruments eficaços de lluita.

Aquest dispositiu momentàniament hauria de limitar-se a:

1. Un *consell presidencial*, nomenat pel president de la Generalitat, estrictament reservat i residint a l'interior.

2. Un *secretariat*, enllaç entre la presidència i el consell presidencial, executor dels plans i directius per aquests elaborats, residint a l'interior i amb una «versió» a fora.

Més endavant, s'aniria completant amb altres serveis, però, per ara, caldria no complicar-ho massa.

Establert el dispositiu, cal formular un *pla d'activitats*. Aquesta serà la primera tasca que la secretaria hauria de realitzar. Sotmès a la presidència i al consell presidencial i aprovat, dirigir la seva aplicació.

* * *

En dur a la pràctica la creació d'aquest dispositiu, immediatament se'ns plantejarà el problema de l'existència d'un comitè coordinador de partits polítics a l'interior del país, d'un Consell Català de Mèxic i del Consell Nacional de Catalunya a Londres.

No creiem pas que calgui preocupar-se'n ultramesura. Aquestes formacions nasqueren principalment i han anat perdurant amb més o menys èxit a causa del buit que nosaltres volem, una vegada per sempre més, omplir donant un sentit *total* a la subversió contra els enemics de Catalunya i *centrant-la* en la institució. Si ens és permès, direm que caldria despolititzar la clandestinitat i donar-li un sentit plenament nacional. I ens apressem a dir que tots i cadascun de nosaltres ens sentim vinculats a les formacions polítiques que les nostres respectives ideologies ens han fet triar.

Però els partits polítics, concebuts com a aglutinants dels ciutadans per intervenir en el regiment de la cosa pública, en règim de democràcia, són inaptes per arbitrar el combat contra la tirania, ells tots sols i per ells sols. Això, com a consideració d'ordre general. Si ens cenyim al nostre cas, aquesta inefectivitat és encara més palesa i contundent. Els partits polítics cal que sincerament ho reconeixin i s'integrin com a elements –poderosos i preciosos– d'aquest dispositiu que la institució crearà i dirigirà. Caldrà fer-los-hi compren-

dre, cosa no pas ben fàcil. No obstant això, si el dispositiu creat entra en activitat, i hi persisteix, tots els obstacles aniran desapareixent ben de pressa. No som partidaris d'un enfrontament amb cap d'ells, almenys fins que el dispositiu volgut no estigui en ple funcionament i cristal·lització.

Un altre problema, i no pas menor, amb el qual també toparem, és la dificultat d'imposar les responsabilitats que es deriven d'una acció subversiva. Ens hem passat massa temps conspirant sense direcció ni unitat, i el nostre temperament, prou inclinat al personalisme, s'avé malament a admetre la jerarquització i la disciplina, premisses sense les quals és impossible pensar a menar a terme la nostra empresa. Caldrà fer esforços sobrehumans per imposar-les i exigir-les a tothom.

[6]

Estrictament confidencial

Proyecto de acuerdo político entre las fuerzas democráticas de España

1. Las organizaciones y grupos de la oposición democrática española, signatarios de este pacto, se comprometen a sostener una acción coordinada y unitaria dirigida a:

- a) Crear las condiciones de opinión pública que aseguren el más rápido desplazamiento de la dictadura actual.
- b) Constituir el instrumento que represente una alternativa al régimen y pueda, en su caso, sustituirlo.
- c) Coordinar los programas de todos los grupos con vistas a la solución de los más graves problemas del país.

2. Se conviene la creación de un *Consejo de la Democracia Española* concebido como organismo supremo de dirección

de las fuerzas democráticas unidas, integrado por representantes de las mismas y que, por acuerdo unánime, establecerá las normas de su funcionamiento.

3. Se conviene igualmente que el paso de la dictadura a la democracia representativa deberá ser misión de un gobierno provisional central y de gobiernos provisionales autónomos para Cataluña y el País Vasco con un conjunto de facultades para éstos equivalentes a las que ejercieron por libre pronunciamiento de la voluntad popular antes de la implantación de la actual dictadura. Estos gobiernos, cada uno en la esfera de su jurisdicción y en íntima colaboración entre ellos, llevarán a término aquella transformación mediante un proceso en el que, convencionalmente, señalamos las siguientes etapas:

Medidas de urgencia

Están formadas por las decisiones y leyes que cualquier poder democrático tiene que adoptar para empezar a serlo.

Se consideran inexcusables:

- a) Estatuto provisional de gobierno con las autolimitaciones que impone el Estado de derecho.
- b) Amnistía política.
- c) Derecho de los ciudadanos ante los tribunales para exigir la reparación de los daños producidos por infracciones legales cometidas en el ejercicio de funciones públicas o con ocasión de éstas.
- d) Estatuto de los derechos de la persona humana, con definición y eficaz garantía de los siguientes:
  - I. De reunión y asociación.
  - II. Libertad sindical.

- III. Libertad de información, con estatuto de la prensa que garantice su independencia y defina su responsabilidad.
- IV. Libertad de opinión, cátedra y confesión religiosa.
- V. Libertad de residencia y domicilio.
- e) Estatuto de los partidos políticos, con exigencia de su independencia financiera y correcto funcionamiento democrático.
- f) Reparación de los daños materiales y morales inferidos por la actual dictadura a las lenguas y culturas hispanas distintas de las castellanas.

Primera etapa

- A) Reforma de la Ley de orden público.
- B) Desaparición de las jurisdicciones de excepción.
- C) Constitución de los órganos de la administración municipal y provincial por designación de gestores de manifiesto espíritu democrático.
- D) Creación de Consejos Económico-Sociales, con amplia participación de las organizaciones sindicales que prepararán, dentro de sus correspondientes competencias, las siguientes medidas legislativas:
  1. Ley de conflictos de trabajo.
  2. Régimen de trabajo con fijación de salario vital a escala móvil.
  3. Refundición y extensión de los seguros sociales; moralización y racionalización de su administración, con intervención decisiva en la misma de contribuyentes y beneficiarios.
  4. Bases de la reforma agraria inspiradas en la justicia distributiva, teniendo en cuenta el mayor rendi-

miento, una orientación cooperativista y las características regionales y comarcales.

E) Redistribución, de acuerdo con las características y funciones de sus bienes y con las conveniencias colectivas para cada caso, del patrimonio de la actual organización sindical oficial, mediante una Corporación de Derecho Público, creada por la ley, y en cuya administración estarán representadas por sus correspondientes delegados las organizaciones sindicales obreras y patronales, constituidas libre y democráticamente.

F) Revisión del Instituto Nacional de Industria, con vistas a la creación de un sector público concebido como instrumento del Plan de desarrollo.

G) Descentralización, de acuerdo con la personalidad de las distintas comunidades naturales, comenzando por el nombramiento de un gobernador general en las regiones en que esto se estime necesario, sin perjuicio de lo acordado sobre los gobiernos provisionales de Cataluña y del País Vasco.

Segunda etapa

A) Sometimiento a consulta electoral directa, después de la oportuna preparación, de la cuestión de la forma de gobierno.

Las organizaciones y grupos firmantes de este pacto se comprometen:

- 1) A eliminar en la campaña de preparación de dicha consulta toda manifestación que pueda causar daño o desprestigio a cualquiera de las formas de gobierno que pudiera ser electa.

2) A acatar solemnemente la elegida por la mayoría, como expresión y representación desde este instante de la voluntad nacional.

B) Reforma fiscal como instrumento de la expresión y redistribución.

C) Plan Nacional de la Vivenda.

D) Reforma de la enseñanza para su democratización y para su adaptación al nivel cultural de nuestro tiempo.

E) Revisión del Concordato con la Santa Sede.

F) Reorganización de las Fuerzas Armadas de acuerdo con la nueva política internacional de España.

G) Revisión del acuerdo bilateral con los Estados Unidos y negociación de la libre incorporación a los organismos internacionales de coordinación europea y a los defensivos de occidente.

H) Convocatoria a elecciones constituyentes para la elaboración y aprobación de la Ley fundamental del Estado.

* * *

4. Ante la posibilidad de proveer las circunstancias en que la actual dictadura pueda ser sustituida por un régimen distinto, el Consejo de la Democracia establecerá, en su día y ante la situación de hecho, la actitud más conveniente para conseguir el rápido restablecimiento de las instituciones democráticas, apoyando la acción de cualquier Gobierno que garantice el cumplimiento del programa definido en este pacto.

5. Como complemento eficaz para que se cumplan las previsions anteriores, las fuerzas asociadas se comprometen a influir sobre la opinión pública para promover la reconciliación entre los hombres y los pueblos de España y evitar la excesiva dureza en la lucha política, facilitar el encauzamiento pacífico de los conflictos sociales, y condenan ya desde ahora toda apelación a la violencia y a la venganza.

6. El Consejo de la Democracia promoverá la creación de las comisiones que considere necesarias para el estudio y la solución de los grandes problemas del país.

7. La validez de este pacto y el compromiso que supone se extenderá en el tiempo hasta el momento de la aprobación de la Ley fundamental del Estado, realizada en las Cortes constituyentes.

[7]

Estrictament confidencial

Notas para la aclaración y justificación de las emmiendas propuestas por el Comité de Coordinación de las Fuerzas Democráticas de Cataluña al «Proyecto de acuerdo político entre las fuerzas democráticas de España»

Primera página, apartado 3

Es deseo unánime de las fuerzas democráticas de Cataluña que la sustitución del actual régimen de dictadura consagre desde el primer momento la unidad política y administrativa de lo que actualmente son las cuatro provincias ca-

talanas y su derecho a un régimen de gobierno autónomo como el que fue plebiscitado libremente por el pueblo catalán en 1931 y aprobado por las Cortes Constituyentes en 1932. Ningún acuerdo podría ser suscrito por los representantes de dichas fuerzas si tal reparación de uno de los actos arbitrarios y unilaterales de la dictadura no fuese no solamente aceptado por las demás fuerzas democráticas de España sino también convenido como medida urgente y esencial en el momento del cambio de régimen que todos propugnamos.

Segunda página, apartado f

Se añade este apartado por cuanto las fuerzas democráticas de Cataluña estiman ineludible una reparación pública y solemne, por parte del nuevo Estado democrático español, de la persecución, expoliaciones, prohibiciones y discriminaciones cometidas y practicadas durante la actual dictadura en perjuicio de los derechos naturales de las lenguas hispánicas no castellanas y de sus correspondientes culturas.

Segunda página, primera etapa, apartado B

Creemos necesario precisar que las jurisdicciones de excepción actuales desaparecerán automáticamente al efectuarse el cambio de régimen. El adjetivo «gradual» es de una peligrosa vaguedad y el término «jurisdicciones especiales» no es tan preciso como el que proponemos.

Ídem, ídem, apartado D

En este apartado estimamos dar un carácter plural a estos Consejos puesto que deberían constituirse, no sólo al lado del Gobierno central, sino al lado de cada uno de los Gobiernos autónomos, por lo que se precisa que prepararan «dentro de sus correspondientes competencias» las medidas legislativas que se detallan.

Segunda página, primera etapa, apartado D, sección 4

Se añade la precisión «y las características regionales y comarcales», teniendo en cuenta las variedades de régimen de propiedad y arrendamiento que existen en los distintos pueblos de España, algunas de las cuales ya están consagradas por la Ley y son objeto de derecho especial.

Ídem, ídem, apartado E

Estimamos que la desaparición de la actual organización sindical vertical oficial es necesaria y que la atribución de su patrimonio a una Corporación de Derecho Público creada por la ley, con representantes de las organizaciones sindicales obreras sería una medida peligrosa e injusta, por cuanto dicho patrimonio ha sido formado, conjuntamente, por las cotizaciones obreras, por las patronales y por el Estado, y que las finalidades y aplicaciones de dicho patrimonio son, o deben ser, la previsión social, en cuyo caso deberían revertir a la organización general de Seguridad Social, de mejoramiento cultural, finalidad que compete a los servicios de educación pública, o de solaces y vacaciones, cuya administración compete a los servicios de trabajo. En todo caso, en la redistribución de este

patrimonio de todos los obreros y patronos del país (puesto que en la actual organización sindical vertical existen sendas secciones sociales y económicas, correspondientes a ambos sectores de la producción) deben estar representados por los organismos obreros y patronales y los servicios del estado o de las regiones autónomas relativos a los objetivos y aplicaciones de cada uno de los bienes que lo componen.

Página 3 (4 de nuestro contraproyecto), apartado G

La nueva redacción de este artículo es consecuencia de la inclusión del nuevo apartado 3) en la primera página. El nombramiento de un gobernador general puede ser medida conveniente para aquellas comunidades naturales con personalidad propia y voluntad de ejercerla que no tengan reconocida una autonomía política y administrativa, pero no en las que ya gozan de un Gobierno autónomo, como Cataluña y el País Vasco.

Página 5, apartado 5

Estimamos conveniente hacer un llamamiento a la reconciliación de los hombres y pueblos de España como medida urgente para emprender la reconstrucción de la vida política democrática del país, y creemos por otra parte que será imposible «evitar el desencadenamiento de conflictos sociales» por lo que procede, más bien, «facilitar el encauzamiento pacífico» de dichos conflictos.

Barcelona, marzo de 1963

I.4. Breu currículum oficial

(19 de gener de 1899, Cervelló, Barcelona)

1916 – Secretari de Propaganda nacionalista del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI), de Barcelona.

1917 – Fundador del setmanari nacionalista *Abrandament*, de Barcelona.

1919 – Fundador del setmanari nacionalista *Intransigent*, de Barcelona.

1919 – Fundador i col·laborador de Francesc Macià al partit Federació Democràtica Nacionalista, de Barcelona.

1920 – Fundador de la Joventut Nacionalista La Falç, de Barcelona.

1921 – Fundador del setmanari nacionalista *Esquerra*, de Barcelona.

Durant el període de la dictadura del general Primo de Rivera, fins al 20 de març de 1931 (data de la constitució d'Esquerra Republicana de Catalunya), actuà a la Joventut La Falç, que seguia el pensament i les directives de Francesc Macià.

1931 – Fundador i secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya, partit creat pels presidents Macià i Companys. Josep Tarradellas ha exercit les funcions de secretari general d'aquest partit durant 21 anys.

- 1931 – Conseller de Governació del govern de Catalunya.
- 1931 – Diputat per la ciutat de Barcelona al Parlament de la República espanyola.
- 1932 – Diputat per la ciutat de Barcelona al Parlament de Catalunya.
- 1933 – Director del diari *L'Opinió*, de Barcelona.
- 1934 – Detingut i processat amb motiu dels esdeveniments del Sis d'Octubre, malgrat no formar part del govern de Catalunya.
- 1936 – Pocs dies després de la sublevació militar fou nomenat conseller i, el mes de setembre, president del govern de Catalunya [sic]. Durant tot el període de la guerra, fou conseller, ocupant successivament els departaments d'Economia, Finances, Serveis Públics, Governació i Cultura. Organitzà les Indústries de Guerra, de les quals fou president des de la seva creació fins al final de la guerra.
- 1939 – A partir del mes de febrer va viure a França.

Durant els anys 1939-1941, fou detingut diferents vegades per la policia francesa, la Gestapo i la policia espanyola que, en aquells moments de la darrera Guerra Mundial, actuava també a França. L'any 1941 el govern del general Franco demanà la seva extradició al govern del mariscal Pétain, que no fou concedida. Durant la tramitació de la demanda d'extradició, fou empresonat tres mesos a Aix-en-Provence (França).

A final de 1941, informat que anava a ésser internat als camps de concentració d'Alemanya, sortí clandestinament de França per refugiar-se a Suïssa. En aquest país, fou detingut i internat en un camp de concentració. Fou alliberat gràcies a les gestions del govern de Mèxic. Va viure a Suïssa sota la protecció i l'ajut del govern de Mèxic.

En el moment de l'alliberació de l'Alta Savoia (França), sortí clandestinament de Suïssa i es traslladà a París.

El 1945, en constituir-se a Mèxic el govern de la República espanyola, presidit pel senyor José Giral, fou nomenat ministre. Va dimitir sense prendre possessió del càrrec per entendre que l'orientació d'aquest govern no corresponia a les seves inquietuds ni als seus anhels.

Arran de la detenció a França del president Lluís Companys (lliurat al govern del general Franco i afusellat a Barcelona), va assumir interinament la presidència el president del Parlament de Catalunya, Josep Irla, qui va dimitir l'any 1954 i delegà les seves funcions en el darrer president del govern de Catalunya, Josep Tarradellas.

El Consell Nacional de Catalunya, el mes de juliol de 1954, va decidir, per unanimitat, proposar, d'acord també amb les representacions i organitzacions de l'interior, als diputats del Parlament de Catalunya, l'elecció de Josep Tarradellas com a president de la Generalitat. Aquesta elecció tingué lloc el 7 d'agost de 1954, a l'ambaixada de la República espanyola a Mèxic, país que no ha reconegut el govern del general Franco.

El president Tarradellas, tot i mantenir relacions amb els governs de la República espanyola i el d'Euskadi, de l'exili, no va creure ni creu necessària la constitució d'un govern català fora de Catalunya. Durant el comès del seu exercici, ha estat i està al servei de tots els catalans.

Invitat per les col·lectivitats catalanes que resideixen al continent americà, ha visitat diferents vegades Argentina, Brasil, Colòmbia, Cuba, Equador, Estats Units, Mèxic, Panamà, Perú, Uruguai, Xile i Veneçuela.

II. DOCUMENTACIÓ DE RAFAEL TESIS

***II.1. Acta de constitució del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana*³**

Consell Nacional de la Democràcia Catalana
Aliança Nacional de Forces Democràtiques

Acta de constitució del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana

El Consell Nacional de la Democràcia Catalana i l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques a Catalunya, després d'un ampli i cordial intercanvi d'impressions, han convingut en la necessitat d'unir-se per a la defensa de les llibertats de Catalunya i dels altres pobles hispànics, trepitjades per la tirania franquista.

En les converses que han precedit el present acord, hem comprovat que cap diferència no separa els dos organismes i que, en canvi, ens uneixen els mateixos delers, idèntics sentiments democràtics i una igual voluntat de victòria en la lluita per la llibertat.

Sabem que el poble català no pot alliberar-se de Franco sense la col·laboració dels altres pobles d'Espanya. Igualment, sense la col·laboració catalana, la lluita de la resta de la Península no podrà assolir les seves finalitats essencials: abatre les forces feudals que dominen el país i bastir un Estat on la democràcia sigui possible.

El front únic de tots els demòcrates és l'arma que necessitem per vèncer les forces feixistes que assolen la nostra terra.

Catalunya, com sempre, va estretament unida a les forces democràtiques que lluiten d'ençà del 1936 contra el feixisme, sublevat a fi d'ensorrar la República i anul·lar la llibertat dels

³ El pacte entre el Consell Nacional de la Democràcia Catalana i l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques, constitutiu del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana, se signà a començament de juliol de 1947.

pobles hispànics. El nostre poble està disposat a ésser l'avançada de la democràcia i del progrés social, batallant per una III República que modifiqui l'estructura de l'Estat en sentit amplament federal, que estableixi la independència del poder judicial, garantia de tot dret i de tota llibertat, i que desenrotlli una profunda transformació de l'economia agrària i un ampli programa social a benefici de les classes populars.

Comprovada, doncs, la nostra comunitat d'objectius i considerant que la disgregació dificulta l'alliberació de Catalunya i de la resta dels pobles hispànics, el Consell Nacional de la Democràcia Catalana i l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques acorden constituir un Comitè Permanent d'Entesa i Coordinació que dirigirà tota la lluita antifeixista del nostre poble.

Aquest organisme s'anomenarà «Comitè Permanent de la Democràcia Catalana».

La constitució d'aquest Comitè no implica la dissolució del Consell Nacional de la Democràcia Catalana ni de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques a Catalunya. Els dos organismes conservaran el seu nom i la seva autonomia orgànica.

Els punts que fixen l'estructura del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana i que determinen el seu programa són els següents:

1r.- El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana, com a expressió de la voluntat del poble català, s'integrarà a l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques d'Espanya, en el Comitè Nacional de la qual estarà representat per un delegat director amb veu i vot, i es compromet a acceptar i a defensar els acords que l'esmentat Comitè prengui amb l'assentiment del representant català.

2n.- Mentre no sigui consultada la voluntat del país, l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques defensarà, en tot pacte

o situació política, les autonomies de Catalunya i d'Euskadi. Així mateix, els partits i organismes representats en l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques es comprometen a defensar en la consulta electoral i a les Corts Constituents, la IIIa República, l'estructura federal de l'Estat, la independència del poder judicial i l'establiment d'una àmplia democràcia agrària i reforma social a tot Espanya.

3r.- El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana accepta l'alta conveniència d'un pacte amb les altres forces antifranquistes, que condueixi a la creació d'una situació provisional de govern, la qual organitzi la consulta popular que determini el règim que vol el país. A parer seu, aquesta és la solució més adequada per aconseguir el reconeixement i l'ajut de les nacions democràtiques, segons les condicions exposades en la nota tripartida del 5 de març de 1946 i en l'última resolució de l'Organització de les Nacions Unides del mateix any.

Aquesta situació provisional ha de comportar, des del primer dia, l'establiment d'un govern provisional a Catalunya i a Euskadi. En el govern provisional central hi haurà un representant català designat pel Comitè Permanent de la Democràcia Catalana i un altre representant basc designat pel Comitè de la Democràcia Basca.

Bases del règim provisional català

1a.- Fins que sigui nomenat un nou president, el Comitè Permanent de la Democràcia Catalana reconeix l'honorable senyor Josep Irla com a president provisional de Catalunya. Mentre no sigui enderrocat el franquisme, les funcions presidencials a l'interior seran exercides a través del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana.

2a.- Desaparegut el règim franquista, sense oblidar que la situació que haurà d'afrontar obligarà el govern català a actuar amb una gran flexibilitat, Catalunya es regirà per l'Estatut i les Lleis complementàries, però, almenys amb les següents modificacions:

- a. El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana, o l'organisme més ampli que agrupi els representants de totes les forces coalitzades que hagin combatut contra el franquisme, elegirà per majoria, almenys de quatre quintes dels seus components, el president del règim provisional català. El president, llavors, d'acord amb l'organisme abans esmentat, designarà el govern provisional de Catalunya. L'esmentat president serà considerat interí fins que el seu nomenament no sigui refrendat per l'Assemblea Consultiva definida en el següent apartat, per una majoria, almenys de dues terceres parts, dels seus membres.
- b. Considerant caducat el Parlament català, serà substituït per una Assemblea Consultiva, establerta d'acord amb la nova correlació de forces polítiques i socials existents avui a Catalunya. L'atribució de les representacions serà determinada pel Comitè Permanent de la Democràcia Catalana o per l'organisme més ampli al·ludit en l'apartat anterior.
- c. L'Assemblea Consultiva exposarà el seu parer sobre les matèries que el govern li sotmeti i aquest procurarà tenir en compte els seus acords.
- d. Si pel motiu que fos el president no pogués continuar exercint les seves funcions, serà designat un nou president pel mateix procediment seguit en la designació del primer, si l'Assemblea Consultiva no estigués encara constituïda, i per majoria de les dues terceres parts dels seus membres, si ja estigués fun-

cionant. Fins que sigui elegit el nou president, el conseller de més edat del govern provisional exercirà les funcions presidencials.

e. Per a la designació dels alts funcionaris del govern central a Catalunya serà necessari el plàcet del govern català autònom.

3a.- El primer Parlament català que serà elegit tindrà caràcter de constituent.

4a.- El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana estima que el govern de la Generalitat a l'exili ha d'ésser l'expressió democràtica de la resistència interior, representada actualment pel Comitè Permanent de la Democràcia Catalana i reclama formalment la dissolució de l'actual govern català a l'exili i la seva substitució per un nou govern que sigui autèntica representació de l'opinió catalana i respongui als seus desigs de renovació.

5a.- Fins que els organismes constituents no aprovin una nova Llei electoral, les eleccions a Catalunya es faran pel sistema de representació proporcional.

6a.- El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana elaborarà els punts programàtics i l'estructura interior d'un nou organisme que englobi i refongui el Consell Nacional de la Democràcia Catalana i l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques a Catalunya. Començarà immediatament els seus treballs en aquest sentit, tenint en compte no solament els principis generals de tàctica política actual i la política hispànica de Catalunya, ja aprovats i consignats en el present document, sinó recollint també la necessitat unànimement sentida per ambdues organitzacions d'una gran obra de reconstrucció interior catalana en els plans jurídic, econòmic,

social i cultural que asseguri la pau, el treball i l'harmònica convivència de tots els catalans.

Estructura interior del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana

1r.- El Comitè Permanent de la Democràcia Catalana estarà constituït per dos elegats del Consell Nacional de la Democràcia Catalana i altres dos de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques a Catalunya. Hi haurà un secretari i un vice-secretari, corresponent el primer càrrec a l'Aliança i el segon al Consell.

2n.- Els acords seran presos per unanimitat. L'abstenció d'un sol membre del Comitè no llevarà validesa als acords.

Clàusula secreta adjunta al pacte de constitució del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana

Si l'establiment de governs autònoms a Catalunya i a Euskadi en iniciar-se el període provisional i fins a la celebració del plebiscit no fos acceptat per alguna força espanyola, que per la seva importància fes impossible tota acció conjunta encaminada a enderrocar el franquisme, el Comitè Permanent de la Democràcia Catalana, en nom de les organitzacions que representa, declararà que no s'oposarà al règim provisional, però que els seus representants s'abstindran de participar-hi, si no és reconegut de bell antuvi el govern català autònom.

Si es produís aquesta situació, atesa la seva extraordinària gravetat, els representants de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques o dels partits i de les organitzacions adherits a la mateixa es comprometen a plantejar immediatament en el govern provisional central la necessitat de reconèixer el

govern provisional català constituït sobre la base del Comitè Permanent de la Democràcia Catalana o de l'organisme de coalització més ampli al·ludit anteriorment en aquesta acta de constitució. Els esmentats representants insistiran en aquesta actitud fins aconseguir aquesta solució.

Així mateix, d'acord amb allò que és dit anteriorment, els partits i les organitzacions que integren l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques s'oposaran a qualsevol situació que pretengüés legitimar la usurpació de la voluntat catalana, representada pel Comitè Permanent de la Democràcia Catalana, per part de qualsevol altre sector polític que intentés atribuir-se aquesta representació.

II.2. Bases de la Federació Nacionalista Republicana de Catalunya⁴

Els organismes responsables dels partits Acció Catalana Republicana, Esquerra Republicana de Catalunya i Estat Català,

Vista la comunitat d'ideals que uneix els tres partits,

Davant de la situació política peninsular i nacional, convençuts que la coordinació de llurs actuacions serà en benefici de la formació nacional i democràtica del nostre poble i serà en ajuda de les gestions possibles per l'alliberament del país,

Tenint en compte el resultat favorable de les gestions de la Comissió d'Enllaç que ha actuat fins al present,

Acorden:

Donar per constituïda definitivament la Federació Nacionalista Republicana de Catalunya, formada pels tres partits, segons les bases següents:

Base 1.- La Federació entén que els països de llengua catalana, tot i tenir llurs característiques diferencials, formen una sola nacionalitat, la qual té el dret al ple reconeixement de la seva personalitat política.

Base 2.- La Federació entén que no pot haver-hi per al nostre país altra forma de govern que una República democràtica i liberal.

Base 3.- La Federació entén que no pot existir una veritable democràcia sense una autèntica justícia social.

4 Creada a final de 1947 per iniciativa d'Esquerra Republicana de Catalunya després d'abandonar, el juny d'aquell any, el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, la Federació Nacionalista Republicana de Catalunya fou coneguda també com a Federació de Partits Nacionalistes Republicans. Sobre aquesta aliança tripartida, vegeu Daniel Díaz i Esculies, *L'oposició catalanista al franquisme: el republicanisme liberal i la nova oposició, 1939-1960*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, p. 94-95.

Base 4.- La Federació tindrà les atribucions següents:

- 1) Política general i relacions externes de les organitzacions que la formin.
- 2) La propaganda i tota mena de publicacions.
- 3) L'organització de delegacions a les regions, comarques i als districtes barcelonins.

Base 5.- La Federació actuarà per la catalanització de l'organització sindical existent al nostre país i ajudarà a la reorganització dels sindicats catalans.

Base 6.- La Federació no s'oposarà a cap canvi de règim polític del nostre país que porti el desmuntament de la dictadura franquista i que pugui donar facilitats a l'acció política i sindical.

Base 7.- Les organitzacions federades es comprometen a no tenir contactes amb altres organitzacions sense prèvia consulta a la Federació; a seguir en llur actuació les normes que aquesta assenyali; a donar-li tot el suport dels seus afiliats.

Base 8.- La Federació accepta l'adhesió a les organitzacions catalanes polítiques i sindicals que subscriuguin les *bases* anteriors.

Base 9.- L'organisme superior de la Federació serà el Consell General format per tres representants de cadascun dels partits signants i per un de cadascuna de les organitzacions adherides. Tindrà un president de torn a cada reunió.

Traçarà la política general de la Federació. Aprovarà l'admissió i separació de membres i d'adherits.

Es reunirà a demanda de tres dels seus membres o d'un membre del Consell Executiu.

Base 10.- La Federació serà dirigida i administrada per un Consell Executiu de tres membres, un per cadascun dels partits signants.

Cada membre tindrà un secretari de la seva elecció, el qual podrà actuar de suplent.

El Consell Executiu tindrà plens poders –dintre les atribucions de la Federació– per a tota mena de resolucions i activi-

tats, exceptuant les que per tenir un marcat caràcter transcendental o especial, seran de les atribucions del Consell General.

II.3. El problema de la successió

I. En les entrevistes tingudes a primers d'any (1956) a París amb diversos catalans, alguns dels quals havien estat recentment a Barcelona i Madrid, coincidírem a apreciar que el règim franquista havia entrat en les seves darreres etapes. Això no vol dir que aquestes etapes no puguin ésser llargues –potser dos o tres anys, potser més.

A fi de gener ens arriba un editorial «Contemporary Spain» del *New York Times* del 7 de gener comentant els recents moviments dels estudiants de la Universitat de Madrid i acabant amb unes frases que confirmen la nostra apreciació: «Espanya es troba avui en un crepuscle, i l'alba comença a trencar a l'horitzó... Els americans desitgen veure una nova Espanya que no sols sigui feliç i pròspera, sinó també lliure».⁵

II. Les raons principals per a la nostra conclusió són:

1. Envelliment i cansament del general Franco.
2. Baralles internes i desintegració del bloc franquista (grups monàrquics, oposició de la Falanx a la monarquia, revolta de les Joventuts de Falanx contra Franco, incidents pels carrers de Madrid, baralles entre els grups industrials i financers que s'aprofiten del franquisme, etcètera).
3. Malestar entre els estudiants (incidents i comentaris a la mort d'Ortega y Gasset, sondatge del pensament dels estudiants: 85 % contra Franco, suspensió

⁵ En l'original: «Spain today is in a twilight zone, but the dawn is coming up over the horizon. It is not for us to interfere, but certainly Americans will hope to see a new Spain that is not only happy and prosperous, but free» («Contemporary Spain», *The New York Times*, 7 de gener de 1956, p. 16).

indefinida per les autoritats del Congrés de Joven-tuts Universitàries organitzat per la Falanx, prohibició d'Ínsula i d'Índice...). En resum, fracàs de l'7 anys d'ensenyament totalitari.

4. Malestar entre els obrers a causa d'un nou augment del cost de la vida i de l'estabilització dels salaris.
5. Malestar econòmic general: fracàs de la política econòmica del règim.
6. Cansament general del país després de l'7 anys de franquisme (i de 33 de dictadura –amb un parèntesi de cinc anys de democràcia– puix que el cicle dictatorial per a la defensa dels interessos de les classes dominants comença en 1923 amb el general Primo de Rivera).

Cal preveure, encara, que el desenvolupament dels afers del Marroc portarà la unió de la zona espanyola a la francesa en un Marroc independent. Això serà el fracàs de la política àrab i antifrancesa del règim. La independència del Marroc tindrà repercussions entre catalans i bascos, i portarà divisions i baralles dins de l'exèrcit que fins ara era el que s'havia aprofitat del Marroc.

III. El problema actual és ja avui el de la successió al franquisme. Ja no és el de franquisme o antifranquisme, sinó el de *postfranquisme*. Cal que tothom se'n preocupi fonament, puix fins ara resta un problema sense solució.

El problema en realitat és molt més greu a causa de:

1. educació del poble i preparació del país per al totalitarisme comunista duta a cap durant disset anys pel tota-

litarisme feixista. Canviant unes quantes persones del cim, l'Estat espanyol pot passar de negre a vermell sense que la gent se n'adoni i sense que ni calgui proclamar tan sols que un règim comunista ha estat establert;

2. fonda infiltració comunista (sindicats obrers de Falanx, estudiants, intel·lectuals, funcionaris, etcètera). Madrid és el centre del comunisme intel·lectual, València de l'obrer;
3. destrucció pel franquisme de tota organització democràtica o partit polític que pugui prendre la successió immediatament després del règim actual;
4. apatia general de la població davant dels problemes polítics, manca d'educació democràtica i desconeixement entre les generacions joves de la manera com funciona una democràcia –tot plegat conseqüència de disset anys de totalitarisme.

IV. Examinem ara tres solucions que han estat proposades: un altre general, la monarquia i un règim transitori evolutiu per arribar a la democràcia.

Hi ha qui diu que els americans pensarien a posar un altre general, [Agustín] Muñoz Grandes per exemple. Això representaria partir l'exèrcit, puix que automàticament es desvetllarien les ambicions de qualsevol altre general rival, per exemple [Rafael] García Valiño.

Cal pensar encara que, si bé alguns dels vells generals, que ja eren caps militars abans de 1931, són monàrquics, una gran proporció dels oficials joves són falangistes, posteriors a la Quarta Guerra Civil, i molts d'ells ressenten la crítica correntment feta que l'exèrcit domina el país.

L'intent de moviment monàrquic no acaba de reeixir. La

monarquia apareix com l'heredera del franquisme nomenada per Franco mateix. Això ha tret de la monarquia tot aspecte d'ésser un moviment renovador i distint del franquisme. Possiblement, la monarquia no seria totalitària com el règim actual, però eliminada la Falanx, amb l'obra social que fins a cert punt ha fet, la monarquia devindria més sota el control de les forces reaccionàries.

La tradició de monarquia constitucional acaba el 1923 i el país avui ha deixat d'ésser monàrquic. Ni el pretendent té cap personalitat, ni hi ha polítics monàrquics de talla, ni un moviment monàrquic d'importància en el país, ni la monarquia té cap programa per governar.

Això no vol dir que les mateixes forces reaccionàries que han recolzat el franquisme no portessin i recolzessin la monarquia. Però pot ésser previst que una monarquia reaccionària faria polaritzar l'oposició vers el republicanisme, i la restauració monàrquica avui portaria una nova revolució republicana dintre pocs anys.

Els joves d'avui són els que demà haurien de sostenir la monarquia, i llurs tendències antimonàrquiques estan a la vista: la revolta de les Joventuts de Falanx contra Franco ha vingut precisament per proposar ell la monarquia com a successió. Afegim encara les idees dels estudiants de la Universitat de Madrid contra el franquisme, l'Exèrcit i l'Església revelades en el recent sondatge. Ben difícilment aquestes joves generacions podrien constituir en el futur una base ferma per a un règim monàrquic.

V.-Quina solució, doncs, resta com a successió al franquisme? La successió a règims similars (Primo de Rivera, Hitler, Mussolini, Perón...) indica el camí: un règim evolutiu transitori que dirigeixi un gradual restabliment i sanejament del país i el condueixi a un règim democràtic del tipus normal a l'Europa occidental.

Creiem que la democràcia és l'única solució. L'estat en què

avui es troba Espanya és la conseqüència de trenta-tres anys de dictadura. El risc del fàcil trànsit del totalitarisme actual al totalitarisme comunista ja ha estat indicat abans. Tot el que sigui persistir en règims de tipus franquista, dictatorial o reaccionari no farà més que continuar el procés de decadència i desintegració del país i augmentar aquell risc. El que cal és canalitzar els ferments revolucionaris que hi ha en el país abans no caiguin completament sota el control comunista.

La proposta seria, doncs, l'establiment d'un govern provisor, o d'una sèrie d'ells, que permetés el gradual restabliment de les llibertats democràtiques a mesura que s'anessin organitzant les noves forces del país i el poble fos reeducat. La duració d'aquest període evolutiu transitori dependria de la marxa del procés de recobrament. L'objectiu final ha d'ésser el restabliment d'un règim plenament democràtic.

Tenint present la situació del món avui, especialment a l'Europa occidental i a la Mediterrània, caldria comprendre que la situació de privilegi de les classes o grups que ara dominen l'Estat espanyol no podrà continuar en un nou règim sense un greu perill per a tot el país. Un anunci a tota plana publicat a primers de mes en el *New York Times* per la Spanish-American Board of Trade, destinat a atraure capital i indústries americanes per establir-se a Espanya descrivia així la situació actual: nou milions d'obriers, amb un jornal mitjà d'un dòlar i mig, i oferta de beneficis del 25 % del capital invertit.⁶ Una situació així potser

6 «Look closer at Spain for new business opportunities», *The New York Times*, 4 de gener de 1956, p. 73. Val la pena de reproduir *in extenso* la carta oberta als homes de negoci americans que acompanyava aquest anunci publicitari (tot un exemple del pragmatisme dels *businessmen* ianquis):

«Have you ever considered the great opportunities Spain offers to American capital? Spain, located at the gate of the Seven Seas, can be used as a home base to trade in important world markets closed to American today because of foreign competition and shortage of hard currency.

Spain offers skillful manpower eager to learn the new technological methods for an estimated average salary of \$1.50 a day. A labor force of 9,000,000 is

atragui alguns americans, però certament atraurà el comunisme.

Si hom vol evitar una catàstrofe, caldrà una transformació econòmica i social com la que ha tingut lloc a Anglaterra.

VI. Per fer viable la solució evolutiva proposada, caldria reforçar ja des d'ara totes les energies sanes que encara resten a Espanya —elements demòcrates que pugui haver a Madrid, Saragossa, Sevilla..., i sobretot al País Basc, Catalunya, València i Galícia.

Els catalans creiem que els problemes interns de Catalunya i del País Basc poden ésser molt millor resolt pels catalans i bascos mateixos que no amb la ingerència del govern de Madrid. Cal, doncs, el restabliment de la llibertat d'aquests

switching from agriculture to industry at a great rate. Vocational schools are very active. Technological colleges and other organizations are enlarging their facilities to supply the industry with more experts. The ICA is actively engaged in the technical assistance program for Spain.

The political stability of Spain is a safeguard for investors. Spain is one of the last strongholds against the ideological and military expansion of communism in West Europe. No riots of any kind have interfered with the successful development of a business in the past sixteen years, and none is expected in the near future.

The advantageous rate of exchange gives you a profit of approximately 25% for your initial investment. The economic policy of the Spanish Government is to maintain the rate of exchange. That means you can expect in the future to convert your capital and profit at a favorable rate of exchange.

The export industries of Spain should interest investors as much as the basic industries. Labor costs of handicraft and other articles are low, and American capital and mass production techniques can do much to make exportable goods of this nature highly profitable.

Controls of various kinds shortly will be a thing of the past. The admission of Spain to the United Nations permits her to enjoy the many benefits of such technical organizations as the OEEC, the International Bank, the International Monetary Fund, National Trade organizations, GAIT and the European Payment Union. This will make it possible for Spain to reduce, gradually, controls in foreign trade and investments.

If you establish your business in Spain, you will live in and enjoy one of the most delightful and beautiful countries in the world. In New York the Spanish-American Board of Trade is ready to help you plan your future commitments in Spain.» («An open letter to the American businessman»).

països des del primer moment, com a pas vers la Confederació Hispànica. El garantir l'ordre a les zones industrials catalana i basca és una contribució d'importància decisiva a l'ordre de tot Espanya.

Nota.- Posteriorment a la redacció d'aquest report han tingut lloc els incidents a la Universitat de Madrid. Recorden els que hi hagué a les acaballes de la dictadura de Primo de Rivera, i confirmen les previsions contingudes en aquest report.

15 de febrer de 1956

Darrera hora: Les Juntes de Defensa (falangistes i anti-Franco) han fet la seva reaparició.

II.4. La presidència de la Generalitat

A primers d'aquest any, en un dels seus viatges, l'amic F. [Ferran Cuito] va dur-nos de part de Joan Sauret, secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya de París, la notícia que, d'acord amb l'Estatut Interior de Catalunya, que estableix la renovació cada cinc anys del Parlament i per tant la nova elecció de president aquest any, que es complien els cinc d'haver estat elegit a Mèxic com a president de la Generalitat el senyor Josep Tarradellas, procedia d'anar a una nova elecció. Amb aquest motiu se'ns feien unes consultes concretes. La primera, si creïem que era convenient conservar la presidència de la Generalitat, com a símbol de la sobirania del poble català i de la seva voluntat de tenir un govern propi; la segona, si aquesta presidència havia de tenir, més que un caràcter actuant i polític, el d'un valor representatiu, de cara a l'exterior, però sense voler dirigir la lluita a l'interior, ni pretendre dictar una conducta que, en tot moment, eren les circumstàncies i les possibilitats les que dictarien; la tercera, si creïem que la persona del president Tarradellas era la indicada, per exercir aquest nou mandat o si calia cercar-ne una altra de més representativa i menys carregada d'un matís polític.

L'enquesta es féu amb una gran amplitud. Van ésser consultats tots els sectors de l'opinió catalanista, incloent-hi persones que militen –o militaven– a la Lliga Catalana. En una majoria aclaparadora, les respostes foren afirmatives quant a les dues primeres preguntes i negatives en el que es refereix a la tercera. Aquesta negativa, que en general respectava la personalitat de l'actual president i reconeixia les seves eminentes qualitats combatives i polítiques, era més contundent en les noves generacions, més assedegades d'una acció nacional i d'un prestigi exterior quant a la representació de Catalunya.

Un dels corollaris obligats de l'enquesta era la designació de la persona que creïem més idònia per ocupar aquest càrrec representatiu de president. Van esmentar-se diversos noms: Lluís Nicolau d'Olwer, Carles Pi i Sunyer, August Pi i Sunyer, Pere Bosch Gimpera, Josep M. Batista i Roca, Antoni Trias Pujol i Pau Casals. Alguns d'aquests, hom recordava, ja havien estat l'objecte d'un oferiment en ocasió de la mort del president Irla –millor dit, de la seva dimissió del càrrec– i havien declinat l'ofertament. Les raons personals o familiars que els inspiraven no havien pas desaparegut. D'altres duien, al costat del prestigi personal, indiscutible, un matís polític indeclinable per llur historial. D'altres havien manifestat d'una manera taxativa llur oposició al manteniment de les institucions republicanes i, per tant, les que derivaven de l'Estatut de Catalunya. D'altres, en fi, no volien renunciar a la possibilitat, ja exercida algun cop, de venir en visita o per passar-hi els anys darrers a Catalunya, on tenien familiars i interessos.

Aquestes raons d'eliminació –algunes d'elles exposades pels propis interessats– van fer que l'elecció de tots coincidís, al capdavant, en la persona del mestre Pau Casals. És cert que aquest, quan el propi president Tarradellas li havia ofert la presidència, l'havia declinada per creure que el seu paper no era polític. Però també pensàvem que, si el càrrec era despullat de tot altre significat que el purament patriòtic i representatiu, si li era ofert, altrament, per un gran nombre de personalitats representatives de l'interior, el mestre Casals no podria sostreure's a aquesta apel·lació al seu patriotisme.

Va ésser redactat un text pel qual hom demanava al mestre Pau Casals que accedís al seu nomenament. Aquest text havia d'ésser-li lliurat personalment per una persona –Joan Sauret–, el qual s'encarregaria també de comunicar-li la llista dels signants de la proposta. Posteriorment, i degut a la repugnància que alguns dels més destacats signants sentien per qualsevol forma de petició directa als actuals repre-

sentants del Parlament de Catalunya que resideixen a Mèxic, va decidir-se que aquesta petició es faria, en forma de carta dirigida a tres persones residents a Europa –i que eren Joan Sauret, Josep Pallach i Josep M. Batista i Roca– tant per llur condició representativa de diversos sectors, com són Esquerra Republicana de Catalunya, el Moviment Socialista de Catalunya i el Consell Nacional Català, com per llur autoritat personal, i que aquesta carta els seria lliurada personalment perquè ells fessin les gestions pertinents.

No havia estat negligida la possibilitat que, malgrat els cinc anys transcorreguts, ni el president Tarradellas ni els dirigents, a Mèxic, del Parlament de Catalunya, volguessin acceptar la renovació del càrrec i fessin impossible, per tant, l'elecció del mestre Pau Casals per la més alta representació de Catalunya. En la reunió que, a París, vaig tenir amb els tres destinataris de la carta –als quals s'havia ajuntat Ramon Xuriguera– els vaig expressar les raons que aconsellaven aquella elecció. Es tractava de mantenir les institucions donant-los només un valor simbòlic de sobirania i d'unitat dels catalans. Es tractava, altrament, de donar al Parlament de Catalunya, al qual corresponia l'elecció, la possibilitat de donar via a una expressió autèntica de la voluntat de l'interior. El mestre Pau Casals, per la seva personalitat de primeríssim ordre, hauria estat, de cara a l'interior com de cara al món sencer, la màxima representació de Catalunya, capaç d'unir tots els catalans per damunt de matisos d'opinió i de divergències de criteri quant a la perduració del Parlament i de les institucions autonòmiques.

Hom sabia, però, que el president Tarradellas creia que el seu deure i el seu dret era mantenir-se en el càrrec, i que, a Mèxic, el vicepresident del Parlament en funcions de president sostenia que no hi havia lloc a eleccions i feia que el senyor Antoni M. Sbert redactés un informe en aquest sentit. Per això, l'ofertament al mestre Pau Casals era prematur i allò

que procedia, en primer lloc, era saber si hi havia o no eleccions, per a la qual cosa tres destinataris de la carta acordaren, davant meu, delegar al senyor Sauret, ensems diputat i secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya, que fes aquella gestió prèvia prop de la presidència del Parlament. Posteriorment, el senyor [Josep Maria] Batista i Roca, que havia acceptat l'encàrrec conjunt, tot fent reserves per quant ell creia superada l'etapa estatutària i contraproduent mantenir la legalitat republicana, va escriure'm a Barcelona dient-me que li era impossible contribuir a aquest manteniment. Això no priva perquè, en ésser-li contestada –a ell no pas a Joan Sauret– la consulta a què faig al·lusió més amunt per part del vicepresident del Parlament senyor [Francesc] Ferreras [i Duran], el senyor Batista i Roca recordés totes les raons d'eficàcia i de prestigi que recomanaven l'elecció i sortís fiador de l'autenticitat de la carta i del seu portador.

El viatge del president Tarradellas per Amèrica sembla haver-li confirmat en la seva voluntat de mantenir-se –potser vitaliciament, si no surt cap esdeveniment fast o nefast que interrompi el seu mandat– en el càrrec. La fundació a Mèxic de *La Humanitat* i algun text prou explícit que hi ha estat publicat, així com una carta que jo, personalment, n'he rebut, indiquen clarament aquesta voluntat i obstrueixen, per tant, la via legal per a l'elecció del mestre Pau Casals. És evident que, si no és amb la totalitat de les representacions catalanes, l'ofertament de la presidència no pot ésser fet al mestre. I, malgrat els acords presos per Esquerra Republicana de Catalunya a l'interior i que són ben explícits en aquest sentit, si hom vol seguir la via reglamentària ha de topiar amb la divergència d'interpretacions dels textos estatutaris que fa impossible tot acord.

Aquesta situació, que comporta la permanència de Josep Tarradellas a la presidència de la Generalitat, consumarà, però, el descrèdit de les restes del Parlament de Catalunya a l'exili –i concretament a Mèxic, puix que els diputats resi-

dents a França, com la majoria dels que es troben a Catalunya patrocïnaven la candidatura del mestre Pau Casals. En una carta ja al·ludida de contesta al senyor Farreras i Duran, ja s'hi refereix explícitament el senyor Batista i Roca. Tot i el dinamisme de l'actual president de la Generalitat, a Catalunya ni ell ni el càrrec tenen, actualment, cap autoritat ni desperten el ressò que sense dubte tindria el sol nom del mestre Casals, símbol venerat de l'espiritualitat catalana. Per la meua banda, tot deplorant-ho, crec que no pot fer-se res més que constatar la inutilitat dels esforços i protestar de la bona fe que, almenys dintre Catalunya, ha presidit totes les gestions i deliberacions. No volem, de cap de les maneres, dividir els catalans de l'exili. No volem, menys encara, desacreditar les institucions autonòmiques –o el que en resta– perquè ni que fossin ja fa més de vint-i-cinc anys filles del sufragi català, no deixen d'ésser una expressió remota de la voluntat i de la sobirania catalana. Però ens és molt difícil d'inculcar, en les joves generacions, que desconeixen els homes polítics i no es creuen obligades a respectar-los perquè tots ells duen –i això part dels mèrits intrínsecs, que tothom reconeix– la tara d'haver perdut la guerra i de no haver sabut guanyar la postguerra a l'exili, aquest respecte que nosaltres ens esforcem de mantenir.

A aquest respecte, haig d'afegir que les declaracions fetes a *Veü Catalana* per Lluís Nicolau d'Olwer, com la conferència de Dalmau Costa, també reproduïda a *Veü Catalana* i, en general, la posició d'aquesta revista, sembla correspondre amb força exactitud al que creiem que hauria d'ésser l'actitud de l'exili, de cara als problemes polítics catalans.⁷

⁷ Vegeu Salvador Ferrer, «El cas de Catalunya no tindrà una solució justa i duradora fins que al món hi hagi un ambient de pau estable. Una entrevista amb Lluís Nicolau d'Olwer», *Veü Catalana* [Mèxic], núm. 9 (15 de març de 1959), p. 5, i Dalmau Costa, «Som una força inconnexa i esparpellada», *Veü Catalana* [Mèxic], núm. 10 (15 d'abril de 1959), p. 6.

Per resumir allò que creiem que hauria d'aconseguir l'exili, n'hi hauria prou amb evocar el prestigi que, de cara al gran públic i el món intel·lectual, tindria la presidència de Catalunya encarnada en el mestre Pau Casals, personatge de «primera plana», i afegir-hi la presència constant que la nostra terra tindria, a tot el món, si s'establís una secretaria general de relacions exteriors, en l'obra benemèrita que realitza Batista i Roca (Pen Club, UNESCO, Consell de Minories Nacionals, etcètera, etcètera) [perquè] fos sistematitzada i duta a terme sense repòs, en nom de Catalunya i de les seves institucions representatives.

Barcelona, octubre de 1959

Text a comunicar a: Lluís Nicolau d'Olwer, Ramon Peypoch, Dalmau Costa, Vicenç Riera i Llorca, Pere Bosch Gimpera.

«Nota redactada pel senyor Tasis de Barcelona i enviada a les persones que s'hi indiquen. Aquesta em fou entregada pel senyor Ferran Cuito al 5 de desembre de 1959 a París».

II.5. Secretariat d'Orientació Catalana. Bases per a una entesa prèvia per realitzar una tasca política d'orientació⁸

El Secretariat d'Orientació Catalana (SOC) creu que, en les actuals circumstàncies i sobretot en un demà que permeti la més o menys lliure actuació de les forces polítiques, una conjunció esquerrana, per damunt de banderes, títols i etiquetes, ha de basar-se en els següents punts:

1. *Llibertat de Catalunya.* Espanya és un estat plurinacional. Una de les nacions que la formen és Catalunya, la qual, al seu torn, forma una més ampla unitat amb els altres Països de Llengua Catalana. L'opressió en què han estat mantingudes Catalunya i els altres Països Catalans en els darrers vint-i-cinc anys exigeix una rectificació total, que compregui:

1. El reconeixement de la personalitat nacional de Catalunya i de la seva unitat (per damunt de divisions provincials arbitràries).
2. El reconeixement dels drets de la llengua catalana (en l'ensenyament en tots els graus, en la justícia, en

8 Aquest document de «bases» deu trobar-se en l'origen del Secretariat d'Orientació de la Democràcia Social Catalana (SODSC), de la qual Tasis fou nomenat president per unanimitat. El SODSC era una plataforma socialdemòcrata creada el setembre de 1966 per Josep Pallach (Moviment Socialista de Catalunya) amb membres d'Esquerra Republicana de Catalunya (Heribert Barrera), Acció Catalana Republicana (el mateix Tasis) i la Confederació Nacional del Treball. Cf. «El Secretariat d'Orientació de la Democràcia Social Catalana», *Endavant. Òrgan del Moviment Socialista de Catalunya*, núm. 151 (setembre de 1966), p. 6. Segons Amadeu Cuito, «el SODSC es proposava promoure la formació d'un gran partit que aplegués els diversos corrents nacionalistes, sindicalistes, republicans, federalistes, llibertaris i socialistes i es marcava com a objectiu la convocatòria d'una conferència d'esquerres on es pogués decidir la ideologia i el programa del futur partit» (Amadeu Cuito, *Memòries d'un somni*, Barcelona, Quaderns Crema, 2011, p. 276-277).

els mitjans de difusió i en la premsa). La llengua catalana ha d'ésser oficial a Catalunya, sense perjudici de totes les garanties donades als habitants del país que siguin de parla castellana.

3. El reconeixement immediat d'un organisme de govern que representi, administri i prepari la vida autònoma de Catalunya, en espera de les manifestacions, per via electoral o referendària, de la voluntat dels seus ciutadans. Aquest organisme hauria de tenir, almenys, les facultats que l'Estatut d'autonomia de 1932 reconeixia a la Generalitat de Catalunya.

4. L'adopció d'alguna forma federativa d'unió, que deixi lliure la possibilitat d'establir uns lligams especials amb els altres Països de Llengua Catalana. Aquesta fórmula federativa enumeraria limitativament les facultats reservades al poder federal, ben entès que totes les altres serien de lliure aplicació dels poders dels diferents estats o entitats federades.

2. *Llibertats dels homes.* L'exercici de les llibertats de pensament, de premsa, d'expressió i d'associació, així com l'estricta separació de l'Església i de l'Estat són premisses irrenunciabls de tota força que aspiri a governar el país el dia de demà i són des d'ara reivindicades pel Secretariat d'Orientació Catalana com a bases mínimes de la democràcia. Aquestes llibertats han d'ésser garantides pels textos constitucionals i llur exercici no pot dependre de l'albir governatiu. La llibertat d'associació comporta també la total llibertat de sindicació dels obrers per a la defensa de llurs interessos.

3. *Organització econòmica i social.* Estem convençuts que l'exercici de la llibertat, en una ciutadania conscient, obre el

camí a tota mena de reformes que exigeix la simple justícia i cada dia més fa indispensable la transformació tècnica de la producció i la distribució. Ens oposarem a tot exercici de pressió per part de grups econòmics i propugnarem, pel bé del país i dels seus ciutadans, la defensa, mitjançant les lleis i exercint l'arbitratge dels poders estatals, de la massa dels ciutadans, ensems productors i consumidors.

Tota planificació econòmica, tota política financera, tota càrrega fiscal ha de basar-se en aquesta defensa del ciutadà contra els nuclis de pressió econòmica, i en l'establiment d'aquestes planificacions i d'aquestes polítiques els ciutadans han de tenir una intervenció suficient per garantir llurs drets. Igualment han de tenir-hi els estats federats, els quals, en tot cas, han de conservar els drets d'execució d'aquestes polítiques.

4. *Organització democràtica.* Creiem en la necessitat d'un pluralisme polític, i en la possibilitat deixada al ciutadà d'una lliure tria, en unes eleccions amb vot secret i amb sufragi universal, entre les diferents doctrines i els programes de govern que li siguin oferts. La fiscalització dels representants del cos electoral en tota funció de govern és més necessària avui que mai i ha d'exercitar-se de manera que garanteixi el just i eficaç funcionament dels organismes executius i doni una legitimitat als organismes legislatius.

5. *Organització de l'ensenyament.* Volem que l'ensenyament deixi d'ésser un privilegi de classe per esdevenir un dret i una obligació de tot ciutadà. L'ensenyament ha d'ésser igual per a tots, gratuït, obligatori i independent de tot partidisme polític o confessional. La universitat ha d'estar oberta a totes les aptituds, fomentar-les i orientar-les.

II.6. A -Sa Santedat Pau VI⁹

[1]

Rafael Tasis
 Balmes, 86, 3r

Telèfon 215 28 44
 Barcelona-8

17 de mayo de 1966

Excelentísimo y reverendísimo señor monseñor Antonio Riberi
 nuncio apostólico, representante diplomático
 de la Santa Sede en España
 Avenida Pío XII, 46
 Madrid (16)

Excelentísimo y reverendísimo señor,

Por la presente tengo el honor de remitirle, con el ruego de que se sirva hacerla llegar a Su Santidad el Romano Pontífice Pablo VI, una carta avalada por treinta y tres personas –siendo el primer firmante don Martí Barrera i Maresma, y el último don Salvador Espriu– así como la traducción al francés de su texto.

Agradeciéndole en nombre propio y de los demás firmantes de la carta dicha gestión, le saluda respetuosamente,

Rafael Tasis i Marca

9 Aquesta carta al nunci Antonio Riberi s'inscriu en el context de la campanya de protesta –amb el lema de «Volem bisbes catalans!»– promoguda la primavera de 1966 arran del nomenament de monsenyor Marcelo González Martín com a arquebisbe-coadjutor del titular de la diòcesi de Barcelona amb dret a successió. Vegeu Joan Crexell, *La «manifestació» de capellans de 1966*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, p. 21-22, i Josep Massot i Muntaner, *Església i societat a la Catalunya contemporània*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, p. 75-77.

[2]

A Sa Santedat Pau VI

És pública i palesa l'oposició que ha despertat arreu de Catalunya el nomenament d'un bisbe castellà per al càrrec d'arquebisbe coadjutor amb dret a successió de l'arxidiòcesi de Barcelona. Representacions de tot el poble cristià han manifestat llur protesta i llur recusació a dit nomenament, de la qual cosa s'ha fet ressò la premsa estrangera.

Crèiem, doncs, que *vostra santedat* estava degudament asabentada dels esdeveniments i esperàvem que finalment un català seria designat per regir la Seu de la nostra capital.

Però no ha estat així. Ens notifiquen per premsa, ràdio i televisió que l'excel·lentíssim i reverendíssim senyor «Marcelo» González Martín prendrà possessió canònica de dit càrrec el vinent dia 19. La màxima autoritat eclesiàstica de la Seu més important de totes les terres catalanes serà una persona forastera *imposada* a un poble que no la vol i que la recusa per motius justos i fonamentats.

El fet té tanta transcendència que escapa al medi confessional estricte i afecta la totalitat del poble català. Per això, ens sentim obligats a formular davant de *vostra santedat* la nostra protesta i la consegüent *recusació*, de la qual exposarem els motius el més breument possible.

Abans, creiem adient de fer algunes manifestacions prèvies:

Els sotassignats *no ens considerem compresos dins de la confessió de l'Església catòlica* o, almenys, no en som fidels practicants. Entre nosaltres es troben representades dues modalitats: la d'aquells que ja fa temps que, per diversos motius, no pertanyem a l'esmentada Església, i la d'aquells altres que *ens n'hem separat ara*, arran del nomenament objecte d'aquesta carta, el qual ha clos un llarg i dolorós procés

que estava en gestació en el nostre esperit i que resta latent en moltes consciències catalanes.

Darrerament, ens havia esperançat la possibilitat d'una entesa amb l'Església catòlica i ens era plaent que així pogués ésser. Eren penyores de respecte a la dignitat d'homes i pobles i, per tant, de diàleg i de comprensió; l'encíclica *Pacem in terris* (11 d'abril de 1963) que defensa «el dret de subsistència per a les minories ètniques» i declara que és falta greu de justícia atemptar contra la seva vitalitat i desenrotllament i, encara més, voler-les fer desaparèixer; el Concili Vaticà II (clos el 8 de desembre de 1965) amb el seu esperit d'obertura i comprensió envers les *realitats* del món d'avui; la compareixença de la màxima representació de l'Església catòlica davant de l'Organització de les Nacions Unides (4 d'octubre de 1965) i els discursos pronunciats amb tal motiu, i els engatjaments presos davant de tot el món, d'«actuar a favor de la justícia com a base de la pau» entre homes i pobles i d'ajuntar el testimoniatge de l'acció al testimoniatge de la paraula.

Malgrat tan recents, públiques i solemnes declaracions, *l'Església catòlica ha sacrificat una vegada més els drets de Catalunya en una pugna d'interessos polítics i diplomàtics enmig de la qual es juga la nostra subsistència com a poble*. L'Església catòlica trenca per a Catalunya les seves doctrines i les normes que aplica als altres països, inclús en aquells d'incipient formació cristiana. I en la mateixa Itàlia, la diòcesi de Milà és sempre regida per un fill de la regió del nord, amb tot i que entre nord i sud de la nació italiana no existeix la total diferència ètnica que existeix entre els pobles que formen la Península ibèrica. A Catalunya, però, ens és imposat un altre bisbe foraster.

Per comprendre la reacció del nostre poble, cal veure el que ha passat fins ara. *Bisbes*, institucions i ordes religiosos, fins i tot clericat secular, provinents *de Castella* o de terres

d'hegemonia castellana, *han envaït Catalunya*, no per evangelitzar-la (per això ja hi havia els sacerdots catalans, els millors dels quals s'han vist arraconats, perseguits i fins exiliats), sinó *per castellanitzar-la*. Sigui conscientment o inconscientment, s'han convertit en un dels instruments més útils per fer desaparèixer les característiques peculiars del nostre poble, des de la llengua fins a la pròpia espiritualitat.

I contra això sí que tenim, no sols el dret, ans bé l'obligació de protestar i d'oposar-nos tots els catalans.

Perquè, nogensmenys, *Catalunya* estén la seva llengua i cultura a terres que abracen uns *56.000 quilòmetres quadrats* i tenen una població d'uns *6 milions d'habitants*. La Catalunya actual (Principat, Franja d'Aragó, antic Reialme de València, Illes Balears –Mallorca, Menorca, Eivissa, etcètera–) *constitueix una comunitat nacional natural amb característiques pròpies, físiques i espirituals*, com són: *territori, llengua* –amb les seves variants dialectals–, *cultura, tradició, costums i usatges, lleis i institucions*, encara que moltes avui es vegin ofegades i aparentment suprimides. Malgrat totes les vexacions i tots els entrebancs, *els catalans volem seguir subsint* com a poble i maldem per aconseguir-ho amb tots els mitjans pacífics que estan al nostre abast. I un d'aquests mitjans és la present carta que tenim l'honor d'adreçar a *vostra santedat*, en acompliment d'un deure ciutadà, sobre una qüestió d'ordre religiós que afecta greument el nostre poble.

* * *

Resumim a continuació els principals *motius* que fonamenten la demanda del present escrit:

1r Els nostres sentiments de solidaritat humana, com a individus i com a poble, pels quals ens adherim als escrits de

protesta i de recusació formulats fins ara majorment per catalans catòlics i molts d'ells adreçats a l'excel·lentíssim i reverendíssim senyor Marcel González Martín, escrits que nosaltres no podem signar per estar formulats dins la confessió de l'Església catòlica, amb la qual no ens sentim identificats ni compresos.

2n La imposició d'autoritats eclesiàstiques estranyes a la nostra terra ha contribuït i contribueix a l'intent de fer desaparèixer les nostres característiques peculiars com a poble i n'ofega el normal desenvolupament i millorament, la qual cosa constitueix una greu violació a la justícia i al dret natural.

3r El nomenament i la imposició d'un bisbe no català per a Barcelona és motiu d'escàndol, tensió i discòrdia, i, per tant, és contrari a la causa de la pau i a la bona entesa que ha de regir entre els homes i entre els pobles.

4t La designació de bisbes forasters per a Catalunya i la forma amb què ve revestida, quan hi ha excel·lents sacerdots catalans per exercir ací dits càrrecs, contradiu les doctrines i els costums de la pròpia Església catòlica, que bé aplica als altres països i, per tant, constitueix per part d'ella una discriminació atemptatòria a la dignitat de Catalunya i a la dignitat dels seus homes.

5è Les retribucions que perceben de l'Estat els bisbes i tots els clergues que exerceixen funció pública, en realitat les abonem nosaltres, els ciutadans, mitjançant el pagament de tota mena d'impostos per als quals no tenim les excepcions que beneficien l'Església catòlica. En conseqüència, als contribuents catalans ens incumbeix, almenys, el dret de recusar els funcionaris eclesiàstics que no són aptes ni idonis per exercir el seu comès a les terres catalanes.

Per tot el que resta exposat, en nom de la *justícia* que tots volem i de la *veritat* que tots cerquem, a *vostra santedat demanem* que es digni a acceptar:

- I. La nostra *recusació* de l'excel·lentíssim i reverendíssim senyor Marcel Gonzàlez Martín per al càrrec d'arquebisbe coadjutor de Barcelona.
- II. La nostra *petició* que, per a les Seus de les terres catalanes, siguin nomenats clergues catalans allunyats de tota influència i de tota acció política.

Preguem a *vostra santedat* que accepti el present escrit com a lleial expressió del pensament i sentiment d'uns homes de bona voluntat que estimem la nostra terra, llengua, cultura i tradició, com el millor mitjà que posseïm per contribuir al bé comú i a la pau de tots. Ens emparen els noms de catalans il·lustres i bons cristians que així ho acompliren: el beat *Ramon Llull*, fra *Francesc Eiximenis*, sor *Isabel de Ville-na*, el bisbe de Vic, doctor *Torras i Bages*, el darrer arquebisbe català de Tarragona doctor *Vidal i Barraquer*, i molts d'altres que constitueixen exemple per a tots, sigui quina sigui la nostra manera de pensar i el nostre credo religiós.

En formular aquest escrit d'informació, recusació i demanda, ho fem dolguts pel fet que el motiva –culminació de molts altres greuges ressentits pel poble català– però ens sems amb l'esperança que *vostra santedat*, que tothora ha advocat per la Justícia i per la Pau, li donarà just acolliment i dreturera solució.

Presentem a *vostra santedat* el testimoniatge de la nostra més alta consideració i més profund respecte.

Barcelona, 12 de maig de 1966

Martí Barrera i Maresma

1933 Conseller de Treball de la Generalitat de Catalunya

1933 Diputat del Parlament de Catalunya

1936 Diputat a Corts

Claudi Ametlla i Coll

Periodista

1931 Governador civil de Girona

1933 Governador civil de Barcelona

1936 Diputat a Corts

Fundador i director a Catalunya de les agències periodístiques Havas i Fabra

Officier de la Légion d'Honneur

Rafael Tasis i Marca

Escriptor i historiador

1937 Director general de Serveis Correccionals de la Generalitat de Catalunya

Secretari general del PEN català

Josep M. Castellet i Díaz de Cossío

Escriptor

Llicenciat en Dret

Membre del consell directiu de la Comunitat Europea d'Escriptors

Jordi Carbonell i Ballester

Llicenciat en Filosofia i Lletres

Exprofessor de la Universitat de Liverpool (Anglaterra)

Antoni Bergós i Massó

Advocat

Francesc Vallverdú i Canes

Escriptor

Llicenciat en Dret

Membre de la Comunitat Europea d'Escriptors

Joaquim Amat-Piniella

Escriptor

Número de matrícula 6211 del camp de concentració nazi de Mauthausen

Joaquim Ventalló i Vergés

1932-1933 Tinent d'alcalde-president de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona

1931-1936 Director de *La Rambla*, diari català del vespre

1931-1934 Director de *L'Opinió*, diari català del matí

1936-1939 Redactor en cap del *Diari de Barcelona*

Joan Cornudella Barberà

Economista

Avel·lí Artís-Gener

Periodista i pintor

Josep M. Poblet

Historiador

Carles Sala

Escriptor

Salvador Marcet

Escriptor

Ramon Bardés Abellà

Novel·lista

Rodolf Guerra

Advocat

Josep Argelés

Publicista

Carles Muñoz Espinalt

Psicòleg-escriptor

Heribert Barrera

Doctor en Ciències Físiques

Encarregat de curs de la Universitat de Montpeller

Antoni Sala i Cornadó

Escriptor

Joan Agut

Escriptor i editor

Josep Aresté

Escriptor

Jordi Ventura

Historiador

Joan Ballester

Editor

Anton Andreu Abelló

Industrial

Joan Cornudella i Feixa

Advocat

Joan Reventós i Carner

Advocat

Professor de la Universitat de Barcelona

Joan-Lluís Marfany

Escriptor

Joan Colomines i Puig

Llicenciat en Medicina i Cirurgia

Cap del Laboratori del Pavelló d'Infància de l'Hospital d'Infecciosos de Barcelona

Cap provisional del Servei de Bacteriologia i Serologia de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau

Director de la revista *Poemes*

Secretari del PEN Club català.

Manuel de Pedrolo

Novel·lista

Joan Oliver

Escriptor

President de la Delegació catalana de la Comunitat Europea d'Escriptors

Joaquim Molas

Doctor en Filosofia i Lletres

Exprofessor de les universitats de Liverpool (Anglaterra) i Barcelona

Escriptor

Salvador Espriu

Escriptor

II.7. Informe sobre el XXXIV Congrés del PEN Internacional celebrat a Nova York del 12 al 18 de juny de 1966

Com a secretari general del Centre Català PEN (el Centre no ha deixat mai d'existir, però tenia una vida passiva, i fins a l'any passat no va trametre delegats a reunions internacionals del PEN), em va tocar d'assistir al XXXIV Congrés d'aquesta associació d'escriptors de tot el món. D'acord amb el professor Josep M. Batista i Roca, el qual durant els darrers anys, a cada un dels Congressos, ha representat els escriptors catalans, impossibilitats de prendre-hi part, vaig inscriure'm al vol col·lectiu («charter flight»), el qual es beneficiava de la tarifa prevista per a aquesta mena de viatges, i que duria de París i Londres els congressistes fins a Nova York.

Acompanyo l'ordre del dia de la reunió del Comitè Executiu, al qual vam assistir el professor Batista i jo, com a delegats oficials del PEN Català. La «Declaració del Centre Català» inscrita a l'ordre del dia fou presentada pel professor Batista i consistia en la nota adjunta, relativa a les penyores imposades a nombrosos escriptors catalans (incidents del convent dels Caputxins i ulteriors) de les quals van donar la llista, fent comentaris sobre la importància relativa d'aquestes sancions i sobre el fet que un dels sancionats fos el professor Jordi Rubió, president de l'Institut d'Estudis Catalans i també del PEN català d'ençà de la recent renovació.¹⁰ El Comitè Executiu va escoltar amb simpatia aquesta exposició, va incorporar-la a l'ordre del dia i va demanar-li al secretari gene-

10 Juntament amb Oriol Bohigas, Salvador Espriu, José A. Goytisolo, Antoni Juglar, Joaquim Molas, Joan Oliver, Albert Ràfols Casamada, Jordi Solé Tura, Antoni Tàpies o, entre d'altres, Francesc Vallverdú, el nom de Jordi Rubió, president de l'Institut d'Estudis Catalans, figurava entre els intel·lectuals sancionats –en el seu cas, amb 200.000 pessetes– per haver assistit a l'Assemblea constituent del Sindicat Lliure d'Estudiants del districte universitari de Barcelona, el 9 de març de 1966, al convent dels Caputxins de Sarrià.

ral, Mr. [David] Carver, que adrecés un telegrama de protesta per aquestes sancions, dirigit al govern espanyol.

La mateixa moció fou presentada al Congrés en ple, havent assolit una vasta difusió. Amb motiu d'una taula rodona d'escriptors sud-americans, celebrada al marge del Congrés, però dintre del mateix marc, jo vaig tenir una intervenció demanant a aquells escriptors, tots ells simpatitzants amb la causa de la cultura catalana, una intervenció en aquest mateix sentit. Un projecte de resolució fou redactat i lliurat pel professor Batista i jo mateix a la senyora Victoria Ocampo, vicepresidenta internacional del PEN, la qual va prometre de donar-li curs.

A la sessió inaugural del Congrés, el president internacional, Mr. Arthur Miller, va fer una al·lusió nominal al fet català en el seu discurs oficial d'obertura («when the language of Catalonia is suppressed in Spain»...).

En general, les nombroses relacions personals que hem pogut fer en aquest Congrés, al qual assistien delegats de seixanta-set centres nacionals (a remarcar que nosaltres dos érem els únics delegats de la Península ibèrica), i la simpatia que la sola vista de la targeta que ens presentava com a delegats catalans desvetllava entre els congressistes, ha fet útil la nostra assistència al Congrés. Al marge d'aquest, el que subscriu va donar una extensa interviu a un corresponçal de l'Agence France Presse sobre la situació exacta de la llengua i la literatura catalanes, la qual fou difosa arreu –però no a Espanya, per raons òbvies que va exposar el periodista.

Aprofitant el marge que deixava el retorn del «charter flight», el que subscriu va passar uns dies a Washington, on pogué saludar els escriptors catalans que hi resideixen (Josep Carner-Ribalta, Víctor Alba, Josep Quero Morales, Josep Rovira Armengol, etcètera) i anar a Mèxic, on pronuncià dues conferències a l'Orfeó Català («La literatura catalana, avui» i «Carta a un exiliat català»). El doctor Batista i Roca, que va

acudir-hi uns dies després, va pronunciar al mateix lloc una altra conferència sobre «Els orígens poc coneguts de la Renaixença». Tots dos oradors foren objecte d'un sopar d'homenatge per part de l'esmentada entitat i foren molt obsequiats pels escriptors catalans i altres components de la nombrosa i important colònia catalana, la major part exiliats polítics de tots els matisos.

* * *

Crec interessant de mantenir aquests contactes amb el PEN Internacional i de prendre part als actes que organitza. El pròxim serà, segons l'adjunta nota, un col·loqui que se celebrarà a Arnhem entre el 29 de setembre i el 2 d'octubre, sobre «El paper del teatre en el món d'avui» i seria convenient que ja des d'ara hom preveïés l'assistència d'una delegació catalana idònia (jo suggeriria els noms de Jordi Carbonell, Manuel de Pedrolo, Frederic Roda-Pérez). El Comitè Directiu del PEN català es posa a la disposició dels escriptors catalans que creguin útil una participació nostra a l'esmentat col·loqui.

Sobre el curs general del Congrés, he de remarcar que vaig fer-ne una informació al senyor Sergi Vilar, de *Destino*, el qual la va publicar al número de 23 de juliol d'aquest setmanari, i que he estat invitat a donar-ne una altra breu informació per a *Serra d'Or*.¹¹

Rafael Tasis

Barcelona, 27 de juliol de 1966

11 Vegeu [Sergi Vilar], «Noticias del Congreso del PEN internacional», *Destino*, núm. 1511 (23 de juliol de 1966), p. 39, i Rafael Tasis, «El XXXIV Congrés Internacional del PEN», *Serra d'Or*, núm. 11 (15 de novembre de 1966), p. 64.

II.8. Versions del sumari de Carta a un exiliat català, de Rafael Tasis¹²

Versió 1

Carta a un exiliat català

Prefaci

Resposta a una demanda d'impressions. Ell vol tornar. Voldria saber quina és la situació actual del país i perspectives.

–Evocació de l'exili. Pas de la frontera (febrer 1939).

I

Què deixàvem? La guerra: causes i pretextos. Resultats.

–La nostra fe catalana. –La Guerra Mundial: repercussions possibles sobre la nostra situació. Evocació d'un altre comiat. Experiències de París.

II

–El meu interlocutor a Mèxic: situacions diferents dels exiliats a Europa i a Amèrica.

–El problema del retorn. Com me'l vaig plantejar. Confirmació pressentiments. Desil·lusions. Compensació de sacrificis. Catalunya és ací; els catalans són ací. Cal prendre consciència d'aquesta realitat. L'exili: mèrits i defectes. Una situació a extingir.

¹² Es tracta dels índexs provisionals de l'assaig que, amb el títol de *Carta a un exiliat català*, Rafael Tasis deixà inacabat (se'n conserven el prefaci i els tres primers capítols) a causa de la seva mort sobtada, a París, el 4 de desembre de 1966. Vegeu «Carta a un exiliat català», dins Rafael Tasis, *Les raons del l'exili*, edició a cura de Montserrat Bacardí i Francesc Foguet, Valls, Cossetània, 2012, p. 227-290.

III

– Actituds possibles a adoptar, en el retorn. Abstenció de tota col·laboració (però qualsevol cosa pot ésser col·laboració). Intentar d'intervenir per evitar majors mals i obtenir petites concessions. Examen dels avantatges i inconvenients d'una i altra actitud: en les corporacions oficials, en els organismes semipúblics, en entitats i associacions privades: esportives, culturals, etcètera. Perill de crear una actitud reclosa o un nou carlisme, de conformar-nos amb commemoracions privades, planys retrospectius i reunions en enterraments. Problemes de dignitat, de comoditat, de covardia.

IV

– La cosa més important és de saber què és Catalunya. Al·lusió a projecte de C. Esteva d'establir una anàlisi psicobiològicoeconòmica de Catalunya. És possible avui? Quins resultats ens donaria?

– Els vint-i-sis anys passats des de 1939 tenen un pes. Comparació amb anys Dictadura. Oblit dels equips polítics d'abans de la guerra. Dificultats que havien tingut per fer-se una popularitat. Impossibilitat de dur a terme una tasca seguida (comparança anys Mancomunitat –indicar-los–, anys Generalitat (una etapa de 1932 a 1934; una altra de 1936 a 1938, sempre dificultades una i altra en planejament i realització normals. La guerra. La postguerra.

V

– Evolució de Catalunya en els vint-i-sis anys –més els tres de guerra–. Evolució demogràfica. Composició actual del poble català. Habitants en total; per km², en les grans ciutats, en el camp. Nombre de joves –menys de 30 anys– i de gent madura. Divisió de les generacions: abans de la guerra –va extingint-se ràpidament–, durant la guerra –sacrificats, sovint escèptics o totalment apolítics–, i després de la guerra: incòg-

nita actuació de la gent jove. Hipòtesis: comunisme, socialisme, democràcia cristiana, liberalisme republicà, dreta intel·ligent, tecnocràcia, opus, monàrquics? Poca natalitat dels catalanistes (llevat confessionaris).

VI

–Immigració. El gran problema. Importància creixent de la proporció dels immigrants. Procedència. Quina feina fan? No s'han limitat a Barcelona (citar nombres i proporcions), ni a les grans ciutats: àdhuc a petites poblacions i a la muntanya. La indústria, la construcció, la pagesia, la mineria: tot està supeditat, almenys en la simple mà d'obra, a l'aportació forastera. Necessitat absoluta: sense ells, no rutllaria.

VII

–Actitud que adopten els nouvinguts: davant de la llengua; davant de la societat; davant de la convivència. Actitud dels catalans. (Al·lusió al llibre *Els altres catalans* i rebuda que ha merescut dels catalans i dels no-catalans). Problema llengua el més agut. Perspectives.

VIII

–Economia. Transformació per la tècnica. Desaparició velles indústries. Historial anys estraperlo, cupos i restriccions; fortunes injustes; fam dels obrers; importació massiva immigrants del Sud; emigració especialistes cap a Amèrica (São Paulo, Caracas) i després cap a Europa (Suïssa, França, Alemanya). Renovació importància tradicional rams diversos: metal·lúrgic, indústries químiques, construcció, automòbils, que passen davant de ram tèxtil. Floració parasitisme bancari; importància del crèdit. Préstecs, hipoteques, descomptes, pilotes. Influència de la desvaloració gradual sobre crèdit i sobre moral col·lectiva i individual. Turisme. Auge bancs. Els catalans som aptes per a les finances? Història (B. de B., B. de

C., etcètera). Però alguns bancs, ara, són catalans. Possibilitats d'una gestió bancària. Exemple caixes d'estalvi, Avantatges i inconvenients. Eclosió nous economistes. Joves financers. P. D. (renovació velles indústries en dèficit). Tesis S. de Cr. (els catalans han d'intervenir a societats i empreses estatals?). Dificultat: manca pes polític i social catalans. No hi ha massa obrera enquadrada i exigent.

IX

-Espiritualitat. Evolució catolicisme (Joan XXIII i Pau VI després de Pius XII -recordar d'aquest l'encíclica després guerra). Concili. Els catòlics catalans: actitud UDC, Carrasco, etc. I després guerra. Els sacerdots. Els bisbes catalans (o forasters). Sacerdots. Seminaristes. El cas de Montserrat. Actitud abat. Reaccions quan la seva expulsió. Valentia actitud protesta contra injustícies socials i polítiques.

X

-Catalanisme. Els problemes culturals: llengua i literatura. Al·lusió enquesta A. M. Badia. (Resultats?) Dificultats durant els darrers vint-i-sis anys: diferents etapes, de la prohibició total a l'actual plenitud (de llibres i gèneres literaris). Mèrits, defectes i perills gran aflluència editorial: traduccions i originals. Gran handicap per als llibres catalans: manca de premsa catalana (tasca utilíssima *Serra d'Or*, *Cavall Fort* i *L'Infantil*; exemple altra premsa parroquial, etcètera, amb seccions en català; record feina que féu *En Patufet* en època que tampoc no hi havia escoles en català -llevat de les particulars, raríssimes). Manca d'escoles. El català, proscrit de l'ensenyament. Extensió recent de cursets de llengua catalana; abunden els nous mestres. Cançó.

XI

–Reivindicacions culturals catalanes. Actitud que adopten enfront d'aquestes: a) polítics catalans; b) homes destacats diverses branques; c) intel·lectuals i polítics castellans. Exigències mínimes catalanisme. El cas dels immigrants.

XII

–Posicions socials: burgesia (conformisme, amb rares revoltes); petita burgesia (ídem, més disposada a la queixa); empleats i obrers especialitzats (més consciència política i social, poc pes en conjunt societat, actualment) i massa obrera (despolititzada: només podrien moure-la, avui, sindicats oficials). L'actual sindicalisme, perspectives.

XIII

–Posicions polítiques. Enquesta circulada: què pensa la gent que ha d'ésser l'esdevenidor de Catalunya? Actitud alta burgesia (excepcions honorables: Òmnium Cultural); ídem, petita burgesia i professionals liberals (àdhuc empleats i obrers especialitzats); ídem, masses obreres (predomini immigrants: indiferència fet català; hostilitat instintiva fet llengua).

XIV

–Actitud enfront d'Espanya: extensió separatisme, com a moviment instintiu i sentimental. A l'oposat: actitud dels qui creuen que el problema català era artificial i que ja està resolt per sempre. Diàleg amb polítics oposició espanyols. Actituds obertes? En realitat, no ho senten gens; més aviat els molesta. Actitud general dels catalans interessats en política: manteniment autonomia i federalisme, que generalitzi les llibertats «regionals» i faci impossible prendre com a excepció favoritisme Estatut de Catalunya, València i Mallorca. Actitud enfront del règim: indiferència davant de la monarquia (per raonament potser més probable i més fàcil

d'implantar) i record nostàlgic, gens actiu, davant de la República.

XV

–Què serà el demà? Quan podrà ésser? Anàlisi situació actual (Ridruejo i Camps). Cal esperar: no tenim força pròpia. Però, i després? Bé cal preparar-se. La natura té horror del buit. Forces que poden substituir la que ara governa. Solució monàrquica. Solució dictadura militar. I a Catalunya? Forces monàrquiques: inexistents, volen aliances amb catalanisme de dreta i esquerra. Manca equips de recanvi per a continuïtat situació actual. Descrèdit col·laboradors. Possibilitat de formar equip polític i governamental a Catalunya.

XVI

–Condicions prèvies per actuar: restabliment drets humans i polítics dels catalans. Unitat de Catalunya. Drets de la llengua. Llibertats fonamentals: opinió, premsa i propaganda. Situació actual «mass media». Incidència evolució tècnica en vida pública (al·lusió a *El món modern i nosaltres*).

XVII

–Altres condicions polítiques: establiment d'un règim especial de govern per a Catalunya. Base: Estatut. (Problema presidència, només al·ludit). Possible establiment d'aquest òrgan per acord partits, abans de consulta popular. Necessitat d'aquesta consulta per legitimar nou sistema.

XVIII

–Examen possibilitats: drets (gastades per col·laboració; manca de vertebració; substitució per grups de pressió econòmica); centre: democràcia cristiana (probablement un handicap seria tot confessionalisme, però també se'n desprendrien), esquerra liberal i democràtica (tradicció impor-

tant, record obra feta amb les dues Esquerres i Acció Catalana Republicana, prestigi Macià i Companys); esquerres: socialisme, poc important si no es desprèn de Madrid; sindicalisme anarquista o apolític: aliat natural petita burgesia esquerrana; extrema-esquerra (?): comunistes: possibilitats que presenten. Importància per a tots d'utilitzar massa de maniobra que són immigrants.

XIX

—Probable sortida: oferir una força de centre-esquerra, disposada a governar, que apartés la demagògia i presentés solucions concretes per a cada cas. Amplitud: dels democratacristians no infeudats a cap clericalisme als socialistes demòcrates, passant per esquerres liberals i socials. Aliats probables: sindicalisme renovat. Aliats possibles (estudiar si desitjables o no): comunistes.

XX

—Necessitat per al demà d'articular aquesta força. Formació equips d'estudi dels problemes vitals. Essencialment: plantejar-se relació amb espanyols immigrants i amb Espanya. Aliats indispensables: forces liberals i renovadores a dintre d'Espanya; també els immigrants. Convertir hostilitat possible en cooperació. Interessar en democràcia activa: consells municipals, comitès de barri, per a salubritat, escoles, transports, etcètera.

Conclusió

—Relacions amb València i Mallorca. Espanya. Europa.

Versió 2

Resposta a una demanda d'impressions. Ell vol tornar. Voldria saber quina és la situació actual del país i perspectives.

–Evocació de l'exili. Pas de la frontera (febrer 1939). Què deixàvem? La guerra: causes i pretextos. Resultats.

–La nostra fe catalana. –La Guerra Mundial: repercussions possibles sobre la nostra situació. Evocació d'un altre comiat. Experiències de París. El meu interlocutor a Mèxic: situacions diferents dels exiliats a Europa i a Amèrica.

–El problema del retorn. Com me'l vaig plantejar. Confirmació pressentiments. Desil·lusions. Compensació de sacrificis. Catalunya és ací; els catalans són ací. Cal prendre consciència d'aquesta realitat. L'exili: mèrits i defectes. Una situació a extingir.

–Actituds possibles a adoptar, en el retorn. Abstenció de tota col·laboració (però qualsevol cosa pot ésser col·laboració). Intentar d'intervenir per evitar majors mals i obtenir petites concessions. Examen dels avantatges i inconvenients d'una i altra actitud: en les corporacions oficials, en els organismes semipúblics, en entitats i associacions privades: esportives, culturals, etcètera. Perill de crear una actitud resclosa o un nou carlisme, de conformar-nos amb commemoracions privades, planys retrospectius i reunions en enterraments. Problemes de dignitat, de comoditat, de covardia.

–La cosa més important és de saber què és Catalunya. Al·lusió a projecte de C. Esteva d'establir una anàlisi psicobiològicoeconòmica de Catalunya. És possible avui? Quins resultats ens donaria?

–Els vint-i-sis anys passats des de 1939 tenen un pes. Comparació amb anys de la Dictadura. Oblit dels equips polítics d'abans de la guerra. Dificultats que havien tingut per fer-se una popularitat. Impossibilitat de dur a terme una tasca seguida (comparació entre anys Mancomunitat –indicar-los–, anys Generalitat (una etapa de 1932 a 1934; una altra de 1936 a 1938, sempre dificultades una i altra en planejament i realització normals. La guerra. La postguerra).

–Evolució de Catalunya en els vint-i-sis anys –més els tres de guerra–. Evolució demogràfica. Composició actual del poble català. Habitants en total; per km², en les grans ciutats, en el camp. Nombre de joves –menys de trenta anys– i de gent madura. Divisió de les generacions: abans de la guerra –va extingint-se ràpidament–, durant la guerra –sacrificats, sovint escèptics o totalment apolítics– i després de la guerra: incògnita actuació de la gent jove. Hipòtesis: comunisme, socialisme, democràcia cristiana, liberalisme republicà, dreta intel·ligent, tecnocràcia, opus, monàrquics? –Poca natalitat dels catalanistes (llevat confessionals). –Immigració. El gran problema. Importància creixent de la proporció dels immigrants. Procedència. Quina feina fan? No s’han limitat a Barcelona (citar nombres i proporcions), ni a les grans ciutats: àdhuc a petites poblacions i a la muntanya. La indústria, la construcció, la pagesia, la mineria: tot està supeditat, almenys en la simple mà d’obra, a l’aportació forastera. Necessitat absoluta: sense ells, no rutllaria.

Actitud que adopten els nouvinguts: davant de la llengua; davant de la societat; davant de la convivència. Actitud dels catalans. (Al·lusió al llibre *Els altres catalans* i rebuda que ha merescut dels catalans i dels no-catalans). Problema llengua, el més agut. Perspectives.

–Economia. Transformació per la tècnica. Desaparició velles indústries. Historial anys estraperlo, cupos i restriccions) fortunes injustes; fam dels obrers; importació massiva immigrants del sud; emigració especialistes cap a Amèrica (São Paulo, Caracas) i després cap a Europa (Suïssa, França, Alemanya). Renovació importància tradicional rams diversos: metal·lúrgic, indústries químiques, construcció, que passen davant del ram tèxtil. Floració parasitisme bancari; importància del crèdit. Préstecs, hipoteques, descomptes, pilotes. Influència de la desvaloració gradual sobre crèdit i sobre moral col·lectiva i individual. Els catalans som aptes per a les fi-

nances? Història (B. de B., B. de C., etcètera). Però alguns bancs, ara, són catalans. Possibilitats d'una gestió bancària. Exemple caixes d'estalvi. Avantatges i inconvenients. Eclosió nous economistes. Joves financers. P. D. (renovació velles indústries en dèficit). Tesis S. de Cr. (els catalans han d'intervenir a societats i empreses estatals?). Dificultat: manca pes polític i social catalans. No hi ha una massa obrera enquadrada i exigent.

–Espiritualitat. Evolució catolicisme (Joan XXIII i Pau VI després de Pius XII –recordar d'aquest l'encíclica després guerra.) Concili. Els catòlics catalans: actitud UDC, Carrasco, etcètera, i després guerra. Els sacerdots. Els bisbes catalans (o forasters). El cas de Montserrat. Actitud abat. Reaccions quan la seva expulsió. Valentia, actitud protesta contra injustícies socials i polítiques.

–Catalanisme. Els problemes culturals: llengua i literatura. Al·lusió enquesta A. M. Badia (resultats?). Dificultats durant els darrers vint-i-sis anys: diferents etapes, de la prohibició total a l'actual plenitud (de llibres i gèneres literaris). Mèrits, defectes i perills gran afluença editorial: traduccions i originals. Gran handicap per als llibres catalans: manca de premsa catalana (tasca utilíssima *Serra d'Or*, *Cavall Fort* i *L'Infantil*; exemple altra premsa parroquial, etcètera, amb seccions en català; record feina que féu *En Patufet* en època que tampoc no hi havia escoles en català –llevat de les particulars, raríssimes–. Manca d'escoles. El català, proscrit de l'ensenyament. Extensió recent de cursets de llengua catalana; abunden els nous mestres.

–Reivindicacions culturals catalanes. Actitud que adopten enfront d'aquestes: a) polítics catalans; b) homes destacats diverses branques; c) intel·lectuals i polítics castellans. Exigències mínimes catalanisme. El cas dels immigrants.

–Posicions socials: burgesia (conformisme, amb rares revoltes); petita burgesia (ídem, més disposada a la queixa); empleats i obrers especialitzats (més consciència política i social;

poc pes en conjunt societat actualment) i massa obrera (despolititzada: només podrien moure-la, avui sindicats oficials).

–Posicions polítiques. Enquesta circulada: què pensa la gent que ha d'ésser l'esdevenidor de Catalunya? Actitud alta burgesia (excepcions honorables: Òmnium Cultural); ídem, petita burgesia i professionals liberals (àdhuc empleats i obrers especialitzats); ídem, masses obreres (predomini immigrants; indiferència fet català; hostilitat instintiva fet llengua).

–Actitud enfront d'Espanya: extensió separatisme, com a moviment instintiu i sentimental. A l'oposat: actitud dels qui creuen que el problema català era artificial i que ja està resolt per sempre. Diàleg amb polítics oposició espanyols. Actituds obertes? En realitat, no ho senten gens; més aviat els molesta. Actitud general dels catalans interessats en política: manteniment autonomia i federalisme, que generalitzi les llibertats «regionals» i faci impossible prendre com a excepció favoritisme Estatut de Catalunya. Actitud enfront del règim: indiferència davant de la monarquia (per raonament potser més probable i més fàcil d'implantar) i record nostàlgic, gens actiu, davant de la República.

–Què serà el demà? Quan podrà ésser? Anàlisi situació actual (Ridruejo i Camps). Cal esperar: no tenim força pròpia. Però, i després? Bé cal preparar-se. La natura té horror del buit. Forces que poden substituir la que ara governa. Solució monàrquica. Solució dictadura militar. I a Catalunya? Forces monàrquiques: inexistents, volen aliances amb catalanisme de dreta i d'esquerra. Manca d'equips de recanvi per a continuïtat situació actual. Descrèdit col·laboradors. Possibilitat de formar equip polític i governamental a Catalunya.

–Condicions prèvies per actuar: restabliment drets humans i polítics dels catalans. Unitat de Catalunya. Drets de la llengua. Llibertats fonamentals: opinió, premsa i propaganda. Situació actual «mass media». Incidència evolució tècnica en vida pública (al·lusió a *El món modern i nosaltres*).

-Altres condicions polítiques: establiment d'un règim especial de govern per a Catalunya. Base: Estatut. (Proclama presidència, només al·ludit). Possible establiment d'aquest òrgan per acord partits, abans de consulta popular. Necessitat d'aquesta consulta per legitimar nou sistema.

-Examen possibilitats dretes (gastades per col·laboració; manca de vertebració; substitució per grups de pressió econòmica); centre: democràcia cristiana (probablement un handicap seria tot confessionalisme, però també se'n desprendrien), esquerra liberal i democràtica (tradicció important, record obra feta amb les dues Esquerres i Acció Catalana Republicana, prestigi Macià i Companys); esquerres: socialisme, poc important si no es desprèn de Madrid; sindicalisme anarquista i apolític: aliat natural petita burgesia esquerrana; extrema esquerra (?): comunistes: possibilitats que presenten. Importància per a tots d'utilitzar massa de maniobra que són immigrants.

-Probable sortida: oferir una força de centre-esquerra, disposada a governar, que apartés la demagògia i presentés solucions concretes per a cada cas. Amplitud: dels democratacristians no infeudats a cap clericalisme als socialistes demòcrates, passant per esquerres liberals i socials. Aliats probables: sindicalisme renovat. Aliats possibles (estudiar si desitjables o no): comunistes.

-Necessitat per al demà d'articular aquesta força. Formació d'equips d'estudi dels problemes vitals. Essencialment: plantejar-se relació amb espanyols immigrants i amb Espanya. Aliats indispensables: forces liberals i renovadors a dintre Espanya; també els immigrants. Convertir hostilitat possible en cooperació. Interessar en democràcia activa: consells municipals, comitès de barri, per a salubritat, escoles transports, etcètera.

-Conclusions: Relacions amb València, les Illes, el Rosselló. Espanya. Europa.

Versió 3

Carta a un exiliat català

Sobre l'evolució soferta per Catalunya i pels catalans de 1936 ençà amb algunes perspectives sobre el nostre esdevenidor

El autor se propone, con este libro (unas 300 páginas de texto), explicar a un amigo suyo, catalán exiliado en Méjico, la situación actual de Cataluña en particular y de España en general. Para ello, él mismo tiene que proceder a un examen de la evolución sufrida por ideas, sentimientos, costumbres, contexto demográfico y económico, movimiento de las ideas y de las creencias. Tarea harto difícil, por cuanto las presiones y prohibiciones vigentes en los últimos veinticinco años han hecho imposible ir anotando los datos y los acontecimientos decisivos para esta evolución.

El libro se dividiría en unos veintidós capítulos, cuyo plan está trazado en la siguiente forma:

-Evocación del exilio. Paso de la frontera (febrero 1939). ¿Qué dejábamos detrás de nosotros? La guerra: causas y pre-textos. Sus resultados tangibles sobre el país.

-Nuestra fe en Cataluña y en los catalanes. La II Guerra Mundial con las repercusiones posibles sobre nuestra situación. Evocación de otra despedida (la de los exiliados que de Europa partían para América). Experiencias de la vida en la Francia en guerra y después ocupada por los alemanes. Situaciones muy diferentes de los exiliados en Europa y en América.

-El problema del retorno a la patria. Cómo me lo planteé. Confirmación de mis presentimientos: grandes desilusiones. Pero compensación futura de los sacrificios y molestias iniciales. Cataluña se encuentra aquí; los catalanes están aquí. Hay que hacerse conscientes de esta realidad. El exilio: sus méritos y sus defectos. Pero una situación «a extinguir» forzosamente.

–Actitudes posibles que adoptar en el retorno. Abstención de toda colaboración (pero cualquier acto de la vida ordinaria puede serlo). La tentación de intervenir para evitar mayores males y obtener pequeñas concesiones. Examen de las ventajas e inconvenientes de una y otra actitud: en las corporaciones oficiales, en los organismos semioficiales, en entidades y asociaciones privadas: deportivas, culturales, económicas, gremiales, etcétera. Peligro de crear una actitud retraída (un nuevo legitimismo), de conformarnos con conmemoraciones privadas, lamentos retrospectivos y reuniones en entierros de antiguos compañeros. Problemas de dignidad, de comodidad, de intereses y de cobardías.

–La cosa más importante es saber qué es, hoy, Cataluña. Alusión a un proyecto de un eminente antropólogo catalán de establecer un análisis psico-biológico, sociológico y económico de Cataluña por los métodos más modernos. ¿Es posible realizarlo hoy? ¿Qué resultados nos daría?

–Los veintiséis años pasados desde 1939 tienen un peso. Comparación con los siete años de la Dictadura. Olvido de los equipos políticos de la anteguerra. Dificultad que éstos tuvieron en lograr una popularidad. Imposibilidad de llevar a término en Cataluña una tarea continuada (la Mancomunitat duró sólo nueve años; la Generalitat tuvo dos etapas, una de 1932 a 1934, otra de 1936 a primeros de 1939; ambos organismos tuvieron continuas dificultades en su funcionamiento y realización normal de sus posibilidades). La guerra, gran trastorno para las realizaciones culturales y económicas. La posguerra.

–Evolución de Cataluña en los veintiséis años, más la sufrida en los tres de guerra. Evolución demográfica. Composición actual del pueblo catalán. Número total de habitantes, por km², en las grandes ciudades, en el campo. Número de jóvenes (de menos de treinta años) y de personas maduras. División de las generaciones: anterior a la guerra –extinguién-

dose rápidamente-; de la guerra -sacrificada, a menudo escéptica, materializada o totalmente apolítica-, y de la posguerra: actuación e ideologías de la juventud. Hipótesis: comunismo, socialismo, democracia cristiana, liberalismo republicano de izquierdas, derecha inteligente (tecnocracia, Opus, monárquicos). Poca natalidad de los catalanes.

-Inmigración desde 1936. El gran problema para la convivencia y la acción política. Importancia creciente de la proporción de inmigrados. Procedencia. ¿Qué sectores económicos ocupan? No se han limitado a Barcelona (citar nombres y proporciones), ni a las grandes ciudades. La industria, la construcción, los trabajos agrícolas, la minería, parecen estar supeditados, por lo menos en la mano de obra no calificada, a la aportación de los forasteros. Actitudes que adoptan éstos: ante la lengua, ante la sociedad, ante las formas peculiares de vida, ante la convivencia. Actitud recíproca de los catalanes. Impacto del libro *Els altres catalans*, de Candel, y réplicas que ha merecido. Problema de las lenguas, el más agudo. La encuesta de A. M. Badia Margarit y la serie de artículos de Julián Marías. Perspectivas.

-Economía. Transformación de la técnica. Desaparición viejas industrias. Historial años «estraperlo», cupos y restricciones); fortunas rápidas e inicuas; hambre de los obreros; importación masiva de inmigrantes del Sur de España; emigración especialistas y técnicos a América (São Paulo, Caracas) y más tarde a Europa (Suiza, Francia, Alemania). Renovación orden de importancia distintos sectores y ramos: metalurgia, industrias químicas, construcción, que pasan delante del ramo textil, el más tradicional y ahora en plena crisis. Floración parasitismo bancario; importancia comparada del crédito: préstamos, hipotecas, descuentos, letras de «favor». Influencia de la desvaloración gradual de la moneda sobre crédito y sobre moral colectiva. ¿Los catalanes somos aptos para las finanzas? Posibilidades de una gestión banca-

ria. Ejemplo contradictorio cajas de ahorros en Cataluña. Ventajas e inconvenientes. Eclósion de nuevos economistas. Jóvenes financieros e impulsores de empresas; renovación viejas industrias en déficit. ¿Los catalanes deben intervenir en sociedades y empresas estatales y paraestatales? Dificultad: falta de peso político y social de los catalanes, en comparación con su importancia económica y financiera. No existe una masa obrera encuadrada y exigente que sería un acicate y también un arma de maniobra para dirigentes de la economía catalana.

-Espiritualidad. Evolución del catolicismo catalán (Juan XXIII y Pablo VI después de Pío XII: recuerdo encíclica de éste al terminar la guerra civil). Concilio. Los católicos catalanes: posiciones Unió Democràtica de Catalunya, Carrasco, etcétera, y después de la guerra: Vidal y Barraquer, Cardó. Los sacerdotes, ayer y hoy. Los obispos catalanes (o forasteros). El caso de Montserrat. Actitud P. Escarré. Reacciones cuando su expulsión. Valentía de su protesta contra injusticias sociales y políticas. Otras actitudes de sacerdotes catalanes: Dalmau, Armengou, Sanabre, etc.

-Problemas culturales Cataluña. Lengua y literatura. Dificultades durante los últimos veintiséis años: diferentes etapas, de la total prohibición a la actual plenitud de libros y géneros editoriales, a pesar de la hostilidad oficial (censura y dificultad divulgación y publicidad). Falta de prensa catalana: recuerdo del papel que ejerció en la preguerra. Falta de escuelas. El catalán, proscrito de la enseñanza. Extensión reciente cursillos lengua catalana; abundan nuevos maestros.

-Reivindicaciones culturales catalanas. Actitud que adoptan frente a ellas: a) políticos catalanes; b) hombres destacados distintos ramos; c) intelectuales y políticos españoles no catalanes. Exigencias mínimas catalanismo. El caso de los inmigrantes.

-Posiciones sociales y políticas: alta burguesía (aprovechamiento ventajas económicas régimen; conformismo, con raras rebeliones interesadas); pequeña burguesía (conformista, pero más dispuesta a la queja; temor a la subversión); empleados y obreros especializados (mayor conciencia política y social, poca politización; peso específico muy disminuido en conjunto sociedad); masa obrera (muy despolitizada; sólo podrían moverla, hoy, los sindicatos ya existentes, si dieran entrada a una cierta democratización).

-Actitud frente al resto de España: extensión separatismo, como movimiento de reacción sentimental por vejaciones y prohibiciones. En el polo opuesto: actitud de los que opinan que el problema catalán era artificial y que está ya resuelto para siempre. Diálogo con políticos oposición española. Actitudes abiertas. Dificultades comprensión mutua. Actitud general catalanes interesados en política: mantenimiento autonomía, pero preferible solución federativa, que generalice las libertades «regionales» y haga imposible tomar situación de Cataluña como excepción o favoritismo. Actitud frente a las formas del régimen: indiferencia general ante Monarquía (salvo razonamiento interesado, por creerla más probable y de más fácil implantación) y recuerdo nostálgico, nada activo, de la República.

-¿Cómo será el mañana? Examen análisis recientes situación actual: Ridruejo, propuesta Camps, etcétera. Obligado esperar, por falta de fuerza propia. Necesidad prepararse para después: la naturaleza tiene horror al vacío. Condiciones previas para actuar: restablecimiento derechos humanos y políticos de los catalanes. Unidad de Cataluña. Derechos de la lengua. Libertades fundamentales: opinión, asociación, prensa y propaganda. Situación actual de los «mass media». Incidencia evolución técnica en vida pública.

-Examen posibilidades sectores sociales y políticos. Formación de equipos de estudio de los problemas vitales. Esen-

cialmente; planteo relación con inmigrados y con resto de España. Aliados indispensables y naturales: fuerzas liberales y renovadoras dentro de España. Conveniencia interesar en democracia activa. -Optimismo.

